DE BAPTISMO AQVÆ Disputatio

FAUSTI SOCINI SENENSIS.

Cui accesserunt Ejusdem Fausti Socini

I. Responsiones ad priores & posteriores notas A. D. in Disputat. de Baptismo.

II. Responsio ad M. C. Notas in Appendice libri ipsius de Pædobaptismo.

III. Epistolæ duæ de baptismi negotio ad quosdam.

Ex libris Jacobi Sieniensky a Sienno Palatini Podoliae

RACOVIÆ,
Typis Sebastiani Sternacii.
1613.

DE BAPTISMO AQVÆ.

An homini Christiano aquæ baptismo carere liceat, DISPUTATIO.

PRÆFATIO.

CUM præsentem Ecclesiæ statum multis de causis omnes vehementer miserari debemus, tum illud maximè deplorandum videtur, quod tot tantaque propter opinionum diversitatem discidia in ipsa conspiciuntur, dum pauci sunt, qui pro Christianis fratribus eos planè agnoscere velint, qui ab ipsis in re vel minima, quæ controversa sit, dissentiant, multò autem pauciores, qui ad Christianum hominem constituẽdum, quænam omnino requirantur, probè teneant. Quod consilium, atque ignoratio eò magis culpanda est, quod non aliũde, quàm ex pravitate mentis, & charitatis defectu originem ducit. Ac de tota quidem re aliâs à nobis, Deo volente, disputabitur, cùm ea, quæ ad salutem æternam consequendam necessaria sunt, particulatim explicabimus. Nunc verò, quoniam inter cætera, quæ maximam in Ecclesia discordiarum occasionem dederunt, baptismus aquæ externus, si rectè animadvertatur, primum locum obtinere di-

ci poteſt, de eo nominatim ſeparato hoc libello, antequam majus illud opus aggrediar, agendum exiſtimavi, præſertim cum quibuſdam ex iis ipſis, qui mecum non ſentiunt, optimis alioqui & eruditiſſimis viris me rem non ingratam facturum, ſciam. Mirum eſt ſanè, quãtas turbas ritus iſte hactenus dederit, & poſthac niſi Deus ipſe mira aliqua ratione tanto malo occurrat, daturus ſit, Evangeliique curſum remoraturus. Hic ait, infantes omnino baptiſari debere, ille planè negat, & alter alterum tanquam non modo Chriſti inſtitutum aliquod ſingulare, ſed univerſam ejus religionem pervertentem, rejicit prorſus, atque abominatur. Hic cenſet eos, qui à miniſtris Chriſti IESU nomen profitentibus aquæ baptiſmo aliquo in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, ſive in nomine Ieſu Chriſti tincti fuerint, ſat ritè baptizatos eſſe, ille verò niſi à veris Chriſti miniſtris, omnibus ſuperſtitionibus & humanis additamentis rejectis, pura aqua fuerint abluti, ſeu quoquo modo reſperſi, vel nullo pacto, vel perperam baptiſatos eſſe affirmat. Quo fit, ut hic illum anabaptiſtam, id eſt ad verbum, rebaptiſatorem, vel potius catabaptiſtam, hoc eſt ſubmerſorem, ſeu baptiſmi everſorem, contumelioſè appellet, & diris quodammodo devoveat, ille verò viciſſim hunc deſpiciat, & pro adulterino

rino aut certè non satis legitimo fratre habeat. Ita miserè scinditur Ecclesia, seu, ut verius dicam, fœdissimè laceratur, dum non modo alteri ab alteris penitus dividuntur: sed paucissimi sunt, qui vel hisce altercationibus implicati, vel non exiguam pietatis partem in ritibus istis, & eiusmodi aliis rebus, contineri statuentes, à vera pietate interim non desciscant, & ab ipso Christo tandem separentur. Mitto non verbis tantùm, ut dictum est; sed factis quoque ad mortem usque insectationes, mitto ipsas fratrum suorum per pietatis speciem cædes, ac lanienas. Hæc enim non omnibus communia: sed propria quorundam esse constat. Atqui nihil horum esset, nisi persuasissimum omnibus hactenus fuisset, baptismum aquæ externum ita à Christo, ejusque Apostolis institutum & præceptum fuisse, ut nemo prorsus sit, qui eo vel neglecto, vel non ritè susceptо, meritò Christianus appellari possit. Quod certè non persuasum modò: sed planè compertum iis potissimum esse debebat, qui hac ætate nostra ejusce ritus tantum causa à cæteris secessionem aut jam fecerũt, aut facere sunt parati, ne aliter, quàm coacti eò devenisse viderentur, unde animus Christianus, id est, concordiæ & pacis amantissimus & studiosissimus, quantum in ipso est, quàm longissimè semper abesse debet. Id

verò ut ita factum fuerit, ſanè vereor. Nam omnia Evangeliſtarum & Apoſtolorum ſcripta diligentiſſimè perquirens, nusquam nec apertis verbis baptiſmum aquæ externum omnibus in perpetuum, qui Chriſtiani eſſe velint, peræquè pręceptum eſſe invenio, nec aliquid dictum ex quo eam ſententiá elici omnino debere, aut poſſe, appareat. Quod ut Eccleſia ipſa dijudicare poſſit, ſtatui eos omnes locos primum accuratè expendere, in quibus præcepti illius vel ſpecies quidem aliqua, aut veſtigium extare videatur, deinde verò rationes exponere, quæcunque præceptum illud datum fuiſſe cuipiam fortaſſis perſuadere queant, easque ita axaminare, ut, ſi qua ex illis à nobis pretermiſſa fuerit, poſſit quilibet, ex iis, quæ dicentur, quid de ea ſtatuendum ſit, intelligere. Magnum quoddam opus, haud ignoro, moliri videbimur, qui hac ratione terrenæ aquæ baptiſmo Chriſtianum hominem carere, eoque abſtinere poſſe, demonſtrare aggrediamur, nosq; ipſos cõpluriũ conviciis, & maledictis objiciemꝰ. Sed non propterea veritas ſupprimenda eſt, quæ à nobis, ut ſpero, multò aptius & meliùs, quàm à quibuſdam, qui eá ipſi nondũ planè ſunt aſſecuti, fortaſſis antehac tentatum fuit, in lucẽ prolata, nihil prorſus mali, ſive recepta fuerit, ſive non, parere poſſe videtur: ſed tantummodò multum boni, ubi

bi fuerit recepta, omninò paritura est, concordiam scilicet saltem & pacem, atq; adeò perfectam conjunctionem inter eos, qui alioqui se invicem pro Christi discipulis proque veris fratribus agnoscunt. Vnde quantum ipsius Christi, & Dei gloriæ, quantum hominum saluti accessurum sit, nemo facilè dixerit. Faxit idem Deus & Christus, ut hic qualiscunque labor noster, quemadmodum hoc ipso duntaxat divinæ gloriæ, & humanæ salutis amplificandæ studio susceptus est, sic nobilissimum istum, quem sibi proposuit, scopum, aliquando tandem attingat.

Caput I.

PRimus *locus, qui ab ipso Matthæo, & deinceps Evangelistarum & Apostolorum scripta repetentibus sese nobis excutiendum offert, in quo baptismus aquæ externus omnibus in perpetuum, sub novo Testamento, peræquè præceptus esse videatur, est apud Mat. cap. 3. v. 15. ubi Iesus Christus Iohanni ipsum baptizare quodammodo detrectanti, sic ait,* Sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam. *Ex quibus Iesu verbis satis constare videtur, baptismum aquæ externum ex Dei decreto omnibus peræquè suscipiendum fuisse, cum ipsemet Iesus, ut eo tingeretur, necesse haberet, nec deberet Iohannes ipsum ab il-*

 lo

lo prohibere, si omnem justitiam implere volebant, id est ea facere, quæ ut fierent, à Deo mandatum erat.

Hunc locum nihil continere ejus, quod quæritur, non uno modo ni fallor perspicuè ostendi potest. Primùm enim ex eo, quòd a Deo Iohanni, & ipsi Iesu mandatum fuerit, illi ut baptizaret, huic ut baptizaretur, non continuò sequitur omnibus peræquè mandatum fuisse, ut à Iohanne baptizarentur. Neq; enim Iesus idcirco baptizari debuit à Iohanne, quod ipse quoq; mandato aliquo Dei generali comprehenderetur. Siquidem Iohannis baptismus erat baptismus pœnitentiæ, Marco, Luca, Pauloq; testibus. Nam & ipse Iohannes se baptizare in aqua in pœnitentiam affirmabat. Mat. 3. Iesus autem ut pote innocentissimus, nulla pœnitentia indigebat. Quocirca concludendum est, cum Christus baptizandus inquit, Sic decet nos implere omnem justitiam, *sive pronomine illo,* Nos, *& numero plurali utens, non seipsum tantùm, sed Iohannem quoq; intelligeret, sive de se solo loqueretur (id quod factum est etiam alibi, ut videre est, Ioh. cap. 3. 11.) non ad mandatum aliquod Dei generale, quo ipse quoq; comprehenderetur eum respexisse: sed vel ad singulare præceptum & decretum patris, quo ipse à Iohanne baptizari iuberetur, quodq; ipse sub omnis justitiæ nomine complecteretur, vel ad id, quod alioqui tamen valde consentaneum esset, quemadmodum verbum* decet, *videtur ostendere, atq; interim omnis justitiæ nomine ea omnia intelligeret, quæ populum*

puuis divinitus jussus erat facere. Certum est enim populum generatim, quippe qui generatim pœnitentia, & remissione peccatorum egeret, ex Dei ipsius voluntate ab Iohanne, qui ad aqua baptizandum ab eo missus fuerat, aqua baptizari debuiße. Cur autem vel Deus ut Christus omnino baptizaretur jusserit, vel certè id ipse Christus valde alioqui consentaneum esse existimaverit, cùm hæc inquisitio nec inutilis, nec sanè admodum ardua videatur, infra commodiore loco disseremus. Adde, quod non satis esset generale Dei mandatum extitisse (verbi gratia) ut omnes prorsus, qui in Israëlis repub: censebantur, quive sub lege nati erant, à Iohanne baptizarentur, quo mandato & ipse Christus comprehensus fuisset, nisi etiam constaret idem de gentibus quæ Dei populus fieri debebant, fuisse decretum, idq́ ad omnem posteritatem in perpetuum pertinuisse. Quod certè ex Christi verbis illis nullo pacto constare posset. Sèd nec ulla unquam ratione ostenderetur, cùm nemo Iohanni in baptizandi munere successor datus à Deo fuerit, nedum hodie inveniantur, qui viri illius ea in re successores agnosci debeant, adeò ut præceptum de Iohanne datum intelligatur, & qui ab ipsis baptizatus fuerit, se à Iohanne, quemadmodum mandatum illud postulasset, baptizatum fuisse meritò affirmare possit. Præterea, etiamsi concederetur, ex Christi verbis Iohanni respondentis, omninò colligi mandatum Dei extitisse, ut peræquè omnes tàm Gentes, quàm Iudæi in perpetuum eo baptismo, quo Iohannes baptizabat, tingerentur, nihil

hil hoc tamen ad præsentem disputationem faceret, cùm Iohannis baptismus non sit idem cum eo, quem Christum & Apostolos instituiße, & præcepisse volunt, & quo si quis semel tinctus fuerit, non opus est, ut iterum, sive eodem illo, sive alio quopiam tingatur, qui deniq; Christianorum proprius esse creditur, de quo nos agimus. Quod ita se habere, postea demonstrabitur. Quare iam satis arbitror, perspicuum est, locum istum, istáve Christi verba, ne indicare quidem baptismum aquæ externum à Christo & Apostolis, ut creditur, institutum, à nemine qui Christianus jure nominari velit, negligi aut prætermitti debere.

CAPUT II.

SEQUITUR *locus ille insignis apud eundem Matthæum ad finem postremi capitis. Vbi ita scriptum est:* Et accedens IESUS locutus est eis, *(undecim discipulis)* dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine *(vel potiùs* in nomen) Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia, quæ mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.

In his Iesu Christi verbis disertè jubentur Apostoli baptizare, & quidem omnes gentes postquam doctæ fuerint. Quis ergo negare poterit, mandatum

fuisse

fuisse à Christo, ut quicunque ipsius disciplinam amplectatur, simul etiam baptizetur? Certè cum uno verborum contextu, & doceri omnes gentes & baptizari jubeat, si baptismum omitti posse velimus, Evangelii quoque prædicatio omitti poterit. Quod cùm absurdissimum censeri debeat, illud etiam planè absurdum censendum est. Constat autem præceptum istud baptizandi Apostolis datum, ad alios, qui ipsis deinceps in Evangelio ministrando successerint, similiter pertinere, vel ex eo, quod ejusmodi Apostolorum successores tanquam ipsi Apostoli hoc eodem loco habentur. Neque enim cum ipsismet Apostolis usque ad seculi consummationem se futurum dicere voluit Christus, & tamen inquit eis, Ecce ego vobiscum sum, &c. *nempe ipsorum nomine eorum quoque successores manifestè intelligens. Ex quibus omnibus efficitur perpetuum esse mandatum istud baptizandi, & ob eam causam, neminem, qui se Christi discipulum, sive hodie, sive in posterum, dum præsens seculum durabit, profiteri velit, baptismi expertem sua sponte esse debere. Hæc breviter sunt, quæ ex hoc loco ad baptismum aquæ ita asserendum, ut à nullo homine Christiano negligi possit, elicienda videntur. De quibus diligenter inspiciendum fuerit.*

In duas autem partes disputatio hæc distribuenda est. In quarum priore concedemus, Dominum Iesum in illis verbis de baptismo aquæ præceptum dedisse, nec tamen omnes Christianos eo præcepto teneri ostendemus. In altera, de aquæ baptismo e-

um locutum non fuisse, demonstrare conabimur.

Demus igitur, ut priorem disputationis partem exequi aggrediamur, Christum in verbis illis Apostolis suis mandasse, ut aqua baptizarent, hocq; mandatum non ipsis tantùm Apostolis, sed omnibus eorum successoribus, in perpetuum datum fuisse, & pro Apostolorum successoribus (quanquam hic nimium concedimus) eos omnes agnoscamus, qui Evangelii verbo populum, quisq; sibi commissum fideliter pascant. Certè videndum est, cujusmodi fuerit mandatum istud, & quales esse debeant baptizandi in ipso comprehensi. De hoc enim potissimum quærimus. Apparet autem istos non eos omnes esse, qui Christi discipuli nominentur: sed eos tantùm, qui ab ipsis Apostolis, eorumve successoribus Christi Evangelium edocti fuerint. Inquit enim: Docete omnes gentes, baptizantes eos, *&c. Conjungit hic Christus manifestè unà cum baptismo ipsum docere, adeo ut, quemadmodum neminem ab Apostolis doceri vult, quin simul etiam ab ipsis baptizetur, sic neminem ab ipsis baptizari hoc loco præcipiat, quem ipsi non docuerint. Quòd si dicas, imò eos quoq;, qui ab ipsis docti non fuerant, ab Apostolis aliquando fuisse baptizatos, ut legitur Act. cap. 19, ubi Paulus eos baptizari curat, qui ab aliis edocti iam discipulorum nomine censebantur, quemadmodum ex ipso capitis initio liquet. Respondeo, rectè quidem fecisse Paulum: sed non quia id à Christo in loco quem præ manibus habemus ipsi tanquam Apostolo mandatum fuisset, verùm quia alia ratione ei*

de

de divina voluntate constaret, si modò concedere velimus, eos discipulos, quos Paulus baptizari in Iesu Christi nomen voluit, ab ipso priùs viam Domini exactiùs edoctos non fuisse. Quod sanè mihi verisimile non fit, cum videam ipsum Apollo iam viam Domini edoctum, & loquentem ac docentem diligenter ea, quæ sunt Domini, quia tamen, non secus atq; discipuli illi, baptismum tantùm Iohannis sciebat, opus habuisse ab Aquila & Priscilla in Dei via diligentius, sive exquisitius institui, ut habes eodem libro capite antecedente, à versu 24. usq; ad ver. 27. Quid quod ex ipsis Pauli verbis à Luca expositis id satis apertè colligitur? Ait enim: Iohannes quidem baptizavit baptismum pœnitentię, populo dicens, in eum, qui venturus esset, post ipsum, ut crederent, hoc est, in Christum Iesum. *Ex quibus intelligi potest, nondum scivisse discipulos istos in Christum Iesum credendum esse, & non solùm aliquid ad Christi disciplinam spectans: sed ipsam fidem in Christum, sine qua in ejus nomen baptizati non essent, à Paulo edoctos fuisse. Quocirca nihil fecit Paulus, cùm eos (ut quidem probabile est, nam hoc ibi non exprimitur) ipse baptizari curavit, quod in Christi mandato illo expressum non fuißet, etiamsi ea ratione, quam verba ipsa planè requirunt, & qua à nobis fit, illud omnino explicetur, ut scilicet ibi eos demum baptizare jussi sint Apostoli, quos ipsi docuissent. Animadvertendum est autem, istos appellatos fuisse discipulos, non quia jam re vera essent: sed quia ipsi tales se esse &*

prof-

profiterentur, & crederent, propterea nimirum, quòd baptizati fuissent baptismate Iohannis, quem unicum divinæ veritatis magistrum esse putabant, ut ex Pauli verbis perspicuum est. Nec verò *exemplum Ananiæ, qui Paulum quamvis à se non edoctum monuit ut baptizaretur, huc pertinere potest, cùm Ananias non tanquam Apostolus, nec propter mandatum illud Christi Apostolis datum: sed tanquam ab ipso Christo ad hoc nominatim delectus, ut Paulum moneret eorum quæ facere deberet, & propter ejusce rei singulare mandatum, sibi ab eo traditum id fecerit, ut ex historia ipsa, quæ & 9. & 22. cap. Actorum scripta est, non obscurè colligitur. Veruntamen demus præterea in Christi verbis, quæ nobis examinanda proposuimus, satis expreßum fuisse, ut Apostoli singuli & eorum successores non modo à se ipsis, sed ab aliis edoctos, sive etiam quacunq; alia via ad Christi cognitionem perductos aquæ baptismo tingerent, non idcirco tamen sequitur omnes prorsus, qui Christiani dici velint, ab ipsis baptizandos esse, sed eos tantummodo, qui similes illorum fuerint, quos tunc cùm mandatum ipsis fuit, ut baptizarent, baptizandos fuisse constat.* Nempe eos, *qui aliam, quàm Christi religionem aliquando fuerint professi, nec ab ineunte ætate Christo nomen perpetuò dederint. tales enim ii omnino erant. Hæ autem qualitates in iis, de quorum baptismo hodie tam anxiè laboratur minimè reperiuntur, quod magnam sanè inter hos, & illos dissimilitudinem constituit, vel potiùs in eo, de quo quæritur omnium maximam,*

nam, cùm baptismus aquæ ab Apostolis & eorum successoribus usurpatus nihil aliud revera sit, quàm Christi nominis publica, & solennis quædam professio, quemadmodum ex iis, quæ infra dicenda sunt, clarius patebit. Sed fac postremò hos illorum prorsus similes esse, certè, cùm præceptum nō ipsis, ut omninò baptizentur, sed Apostolis, atq; eorum successoribus, ut baptizent, datum fuerit, nihil amplius ex Christi verbis colligi poterit, quàm debere omnes, quos Apostoli, eorumvé successores aqua baptizare velint, ab istis eum baptismum accipere. Cæterum nemo, ut aqua baptizetur ipsemet per se curare cogetur. Ita fieri poterit, ut multi aquæ baptismo sponte careant, nec tamen aliquid adversus hoc Christi mandatum committant. Atq; hæc pauca satis sint, ut, etiamsi concederemus in illis Christi verbis de aquæ baptismo agi, non tamen propterea omnes Christianos baptismum illum omnino suscipere debere, doceamus. Baptismus aquæ quid sit?

Sequitur altera pars disputationis, in qua demonstrandum nobis est, in Christi præcepto illo de baptismo terrenæ aquæ verba non fieri. Id autem duplici ratione ostendi posse videtur. Prima est, quòd, si Christus eo in loco, per verbum baptizantes, aquæ terrenæ baptismum intellexisset; sine dubio ut adversarii ipsi (liceat mihi eos à quibus dissentio, ut commodius universam disputationem persequi possim, hoc nomine deinceps appellare) inde colligunt, non minus baptismum istum externum, quàm ipsam Evangelii prædicationem Apostolis cōmendasset,

mendasset, nec minus ad baptizandum, quàm ad prædicandum eos misisset. Atqui hoc falsum est, falsum igitur & illud. Hoc autem falsum esse demonstrant verba Pauli Apostoli, qui priore ad Corint. cap. 1. v: 17. apertißimè testatur, se à Christo non ad baptizandum missum fuisse: sed ad Evangelizandũ. Vnde constare videtur, non modò insignem differentiam extare inter præceptum de baptizando aqua & præceptum de Evangelizando à Christo Apostolis datum, (quæ tamen, ut dictum est, si in illis verbis de aquæ baptismo Christus egit, nulla esse potest) sed etiam baptismi illius ministerium ipsis Apostolis à Christo non fuisse injunctum. Quod etsi ego prorsus affirmare non ausim, nihil tamen adhuc video, quod aliter, quàm verba ipsa sonent, locum illum Pauli, nos interpretari cogat. Nam si dixeris errasse igitur ipsum Paulum, & cæteros Apostolos, qui aqua baptizaverint. Respondeo, non omnia, quæ iussa non sunt, censeri prohibita, imò ut sensus ipse communis apertè docet, omnia quæ expreßè non sunt prohibita, censeri permissa, sive ad ipsum divinum cultum pertineant, sive minus, præsertim, si neq; iis, quæ interdicta fuere, similia videantur, & iis, quæ fuerunt Deut. 4. 2. 12. 32. *jussa, sint maximè consentanea. Nec enim testimonia illa, quæ in sacris literis antiqui fœderis extant, voluntatis divinæ, quæ ea sit, ut nihil addatur, nihil detrahatur iis, quæ mandata sunt, idq; omnino fiat, quod præceptũ est, ita intelligi possunt, (ne in iis quidem, quæ ad ipsius Dei cultum pertinent) ut nihil penitus fieri debeat, nisi quod præceptum est. Alio-*

qui

qui errasset, exempli causa, Gedeon, qui, viso angelo Iehovæ facie ad faciem, ibi ipsi Iehovæ aram extruxit, cùm tamen ejus extruendæ præceptum nullum habuisset, quemadmodum alterius extruendæ deinde habuit. Nam factum illud à Deo improbatum non fuisse ex eo constare potest, quod neq; eo nomine Gedeon ab ipso reprehensus unquam fuit, neq; ut ara illa dirueretur jussum aut curatum. Imò ara illa multis post annis, cum scilicet historia illa scripta fuit, adhuc extabat, atq; eodem nomine quo ipsam Gedeon nominaverat, appellabatur. David quoq; errasset, qui domum Iehovæ ædificare cogitavit, licet id nec sibi, nec alii ante se mandatum fuisse sciret, imò ipsius Iehovæ voluntas, quam tamen ipse ignorabat, esset, ut non ipse David, sed Salomon ejus filius eam ædificâret. Attamen tantùm abest, ut erraverit, ut etiam ob id ipsum commendatus fuerit, & Iehovam sibi dicentem audiverit, Propterea quod fuerit cum corde tuo, ædificare domum nomini meo, bene fecisti, quòd [hoc] fuerit cum corde tuo. *Ex quibus locis perspicuum est, posse, ut diximus, etiam in iis, quæ ad Dei cultum pertinent, nonnulla fieri, quæ mandata non fuerint, modò interdicta non sint, nec interdictis paria, aut similia, & ab iis, quæ præcepta fuerunt, non abhorrentia. Iam verò nihil à Christi præceptis minus abhorrens, vel potius ipsis magis conveniens, licet à Christo expreßè non mandatum, censeri debet, quàm eos, qui ad ipsum convertebantur, sive ex Iudæis, sive ex Gentibus in nomine ipsius, ab Apostolis*

Iud. 6. 24.

2 Sam. 7.
1 Paral. 16. & 22, & 28.

1 Reg. 8.
2 Par. 6.

lis aqua baptizatos fuisse. Qui aqua baptizandi ritus, jam ab ipso Evangelii initio, & à Iohanne, & ab ipso Christo in recipiendis, ut ita loquar ad pœnitentiam peccatoribus, & discipulis suis quodammodo declarandis usurpatus fuerat. Quandoquidem
Luc.24.47. *non obscurè præceperat Christus Apostolis, ut in ipsius nomine prædicarent pœnitentiam, & remissionem peccatorum, omnibus gentibus incipientes ab*
Mat.28. 20. *Hierosolymis, & docerent eos servare omnia, quæ ipsis mandaverat. Sed quid plura opus est, ut appareat, fieri posse, ut Apostoli aqua baptizandi, nullum Christi præceptum habuerint, quamvis certissimum sit eum ritum ab illis usurpatum fuisse?* Nonné iidem *Apostoli ritum manus in Christum credentibus imponendi, sive ut Spiritum sanctum acciperent, sive*
Act.8.17. 6. 6. *ut cuipiam muneri in Ecclesia præficerentur, & ipsi usurparunt, & suis successoribus usurpandum tra-*
1 Tim.4.15. 5.22. *diderunt, nec tamen ut id facerent unquam à Christo iussi fuerunt?* Nec verò *est quod quis dicat, Paulum, in eo loco ad* Cor. *nihil aliud dicere voluisse, quàm se à Christo missum non fuisse, ut ipsemet babaptizaret, nam id unus per alium facere poterat, quod & apud ipsos fecerat. Si enim hoc voluisset Paulus, non rectè dixisset, cùm ait, se gratias agere* Deo*, quod pauculos quosdam tantummodo ex ipsis baptizasset, ne (si multos scilicet baptizasset) suspicaretur quispiam ipsum baptizasse in nomen suum. Quid enim refert, quod ad suspicionem istam atti-*
Ioh. 3. 27. *net, ipsummet baptizasse, an alium loco ipsius? Cer-*
4.1. *tè Christus ipse non baptizabat, (inquit* Iohannes

Evange-

Evangelista) sed discipuli ejus, & tamen ipse baptizare dicebatur. Quod & ipse Evangelista prius affirmaverat eodem cap. 3. v. 22. Ex quo id saltem intelligere possumus, Paulum si non semetipsum baptizasse, sed per alium id fecisse, dicere voluisset, non simpliciter dicturum, se non baptizasse, sed aliquid expressiùs additurum, unde id evidenter percipi posset. Hinc apparet, ne eos quidem audiendos esse, qui dicunt. Pauli mentem fuisse, affirmare se ad baptizandum non principaliter, ut ad Evangelizandum, sed secundariò missum esse. Sive enim principaliter, sive secundariò ipsi baptizandum fuisset, sine dubio vel per se, vel per alium omnes suæ prædicationi fidem adjungentes, baptizasset. Quod si nec per se, nec per alium sibi baptizandum ex Iesu Christi præcepto fuisse, dicere voluit, jam satis constat, præceptum illud baptizandi Apostolis datum, ad eum baptismum referri nō debere, de quo ibi loquitur Paulus, id est, ad baptismum aquæ, sed ad alium quempiam. Nam cùm Christus disertè præcepisset ipsis ut baptizarent, si aquæ baptismum intellexisset, non satis fuisset, tantùm monere credentes ut aqua baptizarentur (id quod Corinthi Paulum fecisse facilè concedi potest) sed opus fuisset omnino vel ipsosmet, vel alios pro ipsis, qui ipsorum personam ea in re sustinerent, aqua baptizare. Aliter ei præcepto nequaquam satisfecissent. Nec verò excipiat aliquis eo præcepto undecim Apostolis tradito fortasse Paulum comprehensum non esse, & aliud Paulo, aliud illis in baptismi negotio a Christo mandatum fuisse. Nā

nec fieri potest, ut in re administranda, quam tanti momenti esse volunt, ut ea neglecta nemo Christi discipulus dici mereatur, Christus ipse diversa mandata dederit, & ridiculum planè est, Paulum Apostolum, præcepto aliis Apostolis dato, comprehensum nullo modo fuisse, interim tamen id præceptum, ad Ecclesiastas nostri temporis omnino pertinere. Iam igitur Pauli Apostoli exemplo patet, à Christo Apostolis præceptum aqua baptizandi datum non fuisse, & idcirco in loco isto apud Matthæum, ubi apertè ut baptizent, illis præcipit, de baptismo aquæ non agi. Et hæc sufficiant pro prioris nostræ rationis explicatione.

Altera ratio, qua omnino probari videtur, ibi de aquæ baptismo non esse sermonem, talis est. Præcipit ibi Christus Apostolis, ut baptizent in nomen Patris Filii & Spiritus sancti. Atqui cùm Apostoli aqua postea baptizarunt, aut baptizari jusserunt, id in nomen, sive in nomine tantùm Christi non semel, sed semper factum legimus, ubi nominis in quod sive in quo baptismus ille ministratus fuit, fit mentio. Igitur in eo Christi præcepto non de aquæ baptismo, sed de alio quopiam actum est, nisi velimus Apostolos aliter fecisse, atq; Christus eos facere jusserat. Loci in quibus baptismi aquæ ab Apostolis, sive Apostolorum jussu, ministrati unà cum nomine, in quod sive in quo id factum est, fit aperta mentio, hi ni fallor sunt, Act. 2.38. & 10.4. & 19.5. quibus adde id quod scriptum est, eodem libro cap. 8. v. 16. & cap. 22. v. 16. in quorum priore loco, etsi id minimè expres-

expressum est, tamen ex Apostolorum instituto id Philippo Diacono monente, & curante factum fuisse omninò dicendum videtur. In altero verò Christo ipso, de cujus verborum interpretatione quærimus, mandante, id Ananiam dixisse planè est verisimile. Adde insuper ea, quæ de hoc baptismo scribit Paulus 1. ad Cor. cap. 1. ex quibus perspicuum est, aquæ baptismum simpliciter in nomine Domini Iesu Christi ministratum & acceptum fuisse. At verò dicet aliquis, satis in nomine Patris etiam & Spiritus sancti id factum est, si in Iesu Christi nomine factum fuit. Vt enim cùm Iesus Christus, sive Iesus simpliciter annunciatus fuisse dicitur, non intelligendum est ipsius Iesu Christi tantùm, sed Patris quoq; & Spiritus sancti, mentionem factam fuiße. Sic similiter cùm aquæ baptismum ministratum fuisse legimus, in nomen sive in nomine Iesu Christi, sive Domini Iesu, sive Domini, non intelligendum est, Iesu Christi tantùm mentionem fuisse factam, sed Patris quoq; & Spiritus sancti. Respondeo, longè aliam esse rationem prædicationis, quàm baptismi. Nec enim Dominum Iesum, quis annunciare potest, quin Patris simul, & sancti Spiritus apertè meminerit. Siquidem Dominum Iesum annunciare non est simpliciter ipsum Iesum commemorare, sed muneris, præceptorum, promissionum, potestatis deniq; ipsius meminisse, deq; ipsis explicatè docere. Quòd sine Patris, à quo hæc omnia profecta sunt, & ad quem omnia sunt referenda, nec sine sancti Spiritus, cujus vi eadem omnia & facta sunt, & fiunt,

aperta mentione fieri nequit. Sed nihil vetat, quominus in Iesu nomen aquæ baptismus ministretur, nulla nec Patris, nec Spiritus sancti expressa mentione facta. Quòd si dixeris Iesu Christo commemorato satis commemorari patrem quoq; & Spiritum sanctum, cùm is sine ipsis considerari nequeat, præsertim cùm Christi, hoc est uncti, nomine, (ut quidam ex antiquioribus Theologis de ipso etiam baptismo loquentes scriptum reliquerunt) non ejus tantùm, qui unctus est, sed & ungentis, & unguenti commemoratio fiat: Animadvertendum est, primùm, multos esse ex locis supra citatis, in quibus nomen Christi expressum non est, Imò id tantùm uno in loco additum fuit (nempe Act. 2. 38.) secundùm communem Græcorum codicum lectionem. Deinde respondendum est, si res ita se haberet, non præcepturum fuisse Christum disertè, ut in nomen quoq; Patris, & Spiritus sancti baptizarentur omnes gentes, quemadmodum fecit sola Filii nominis expressa mentione non contentus. Præterea est dicendum, aliud esse mentionem fieri, & quidem apertissimam alicujus, cùm quippiam administratur, & geritur, aliud in ejus nomen id administrari & geri. Quare non satis est, verisimile eße, cùm quis in Christi nomen aqua baptizatur, planè commemorari Patrem quoq; ipsum, & Spiritum sanctum: sed necesse est, ut in ipsorum simul nomen expreßè præterea baptizetur, si modò præceptum illud, de aquæ baptismo loquitur. Quod cum, ut diximus, Apostolorum tempore factum fuisse nusquam legatur, quin etiam nunquam

quam

quam fuisse factum meritò affirmari possit, quid causæ est, cur dubitare possimus, Christum Apostolis suis non præcepisse, ut in nomen Patris & Filii & Spiritus sancti, aqua baptizarent, & propterea in loco de quo quærimus, non fuisse de aquæ baptismo actum? Verùm audio quosdam dicentes, cùm asseritur, Christum in præcepto illo aquæ baptismum intellexisse, hoc non ita accipiendum esse, quasi lotionem illam duntaxat externam intellexerit: sed totum baptismum, qui tamen sine externa illa lotione non est. At ego istos rogo dicant mihi, quid tandem totius baptismi nomine intelligant, quidvé præter illam externam corporis lotionem eo in loco significatum esse velint. Si interiorem animi lotionem dicant, rursus rogo, an eam quæ Evangelii prædicatione fit, an verò eam quæ Spiritus sancti ope peragitur intelligant, an postremo ejusmodi mentis ablutionem dicere velint, quæ prædicatione simul Evangelii & sancti Spiritus ope perficiatur. Si dixerint eam se intelligere, quam Spiritus sanctus sive solus, sive unà cum Evangelii prædicatione peragit, jam ipsos errare apparebit, cùm neq; Apostolorum ullo modo esset Spiritum sanctum illum qui mentem hominis expurgat, impertire, nec is Spiritus sanctus in nomen Patris, Filii, & Spiritus sancti, vel daretur, vel dari posset. Sin verò eam, quæ Evangelii prædicatione fiat, se intelligere affirment, quàm in Patris & Filii & Spiritus sancti nomen, ut postea explicabitur, fieri debuisse, nos quoq; non confitemur modò, verùm etiam contendimus, jam fatebun-

tur ipsi id verum esse, quod supra à nobis dictum fuit, & alia ratione probatum videlicet, si modò in eo præcepto aquæ baptismus comprehenditur, non posse illum ab Evangelii prædicatione separari: sed necesse esse, ut qui aqua baptizare velit, iis quos baptizaturus sit Evangelium prædicaverit, aut prædicet. atq; ea ratione eos simul interius lavet atq; expurget. Ubi igitur nulla Evangelii prædicatione opus fuerit, ibi nullus ei Christi præcepto locus esse poterit. Quocirca si eos qui prædicatione ulla non egent ab Apostolorum successoribus baptizandos esse velimus aliunde quàm ex præcepto illo id colligi omninò oportet. Itaq; apparet, nullam Christi verbis interpretationem adhiberi posse, qua baptismum aquæ in ipsis comprehendi, nedum præcipuè significari demonstretur, nisi hoc saltem concedatur ex præcepto illo probari non posse illud, de quo potissimum disputatur, & nos verum esse negamus, omnes peræquè qui Christi discipuli jure appellari velint, aquæ baptismo indigere.

Nec verò ut credamus in mandato illo de aquæ baptismo actum fuisse, quenquam moveat, quod
Act. 2. 38. *Petrus ab ipso initio jusserit, eos qui ad Christum convertebantur aqua baptizari, quasi omnino istud Petri factum executio fuerit illius mandati. Nam magna hic deceptio est, & manifestus Paralogismus. Quamvis enim verissimum sit, si ibi Christus præcepisset Apostolis, ut aqua baptizarent, Petri factum ea in parte præcepto isti consentaneum futurum, & debuisse Petrum aqua baptizare, non tamen*

min continuo verum est, si Petrus aqua baptizari jussit, mandatum fuisse à Christo Apostolis, ut baptizarent aqua, nedum eo nominatim loco id mandatum fuisse constet. Vt enim supra demonstratum fuit, potuerunt Apostoli sine ulla reprehensione aqua in Iesu Christi nomine baptizare, etiamsi id eis ab ipso Christo expreßè mandatum non fuisset. Quin imò ex ipsius Petri verbis ipsoq́; facto perspicuum est sic aqua baptizare, ut Petrus fecit, seu fieri jussit, non esse executionem illius Domini Iesu mandati, etiamsi in eo mandato, de aquæ baptismo actum fuisset. Baptismus enim ille aquæ Petro jubente ministratus, quamvis sine doctrina de ipso Christo ministratus non fuerit, antecessit tamen doctrina baptismum, neq́; in ipso baptizandi actu ejus doctrinæ ullam mentionem fieri necesse fuit. Sed Petro jubenti plenißimè fuit obtemperatum, si illi, quos baptizari jusserat Christi nomine simpliciter invocato, aqua abluti, seu tincti fuerunt, atq́; ea ratione ipsi Christo quodam modo consecrati, ejusq́; familiæ adscripti. Hoc enim est in Iesu Christi nomine baptizari, (id autem disertè nec præterea aliud Petri verba fieri jubeant) ut etiam ex loco illo Pauli 1. ad Cor. 1. intelligi potest. Cùm igitur ipsum Patris & Spiritus sancti nomen expreßè commemorari minimè sit opus, doctrinæ similiter de ipso Christo tunc mentionem factam fuisse necesse non sit, qua explicanda Patris quoq́; & Spiritus sancti mentio fuerit facta, quomodo obsecro in Iesu Christi nomine aqua baptizare, ut Petrus fecit, sive, ut fieret, mandavit,

illius præcepti executio esse potest, in quo discetè cautum est, ut in nomen quoq; Patris & Spiritus S. baptismus ministretur, non modò ut in eo ministrando ipsorum quoq; expressa mentio fiat. Atq; hæc satis esse volumus, ut demonstretur in Domini Iesu mandato aquæ baptismi rationem habitam non fuisse, præsertim si ad omnes, qui ejus discipuli esse velint, nullo discrimine habito illud pertinere statuamus.

Sed quæret fortasse aliquis, quid igitur sibi vult Christus, cùm præcipit Apostolis, ut baptizarent in nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Nihil omnino est, quod me ita quærenti respondere cogat, & nodum istum expedire. Nam satis superq; id quod debui, præstiti, si, ut me fecisse arbitror, de aquæ baptismo eum locutum non fuisse docui. Verumtamen, ut omnibus, quoad possumus, satisfaciamus, tanquam si hæc pars quædam officii nostri in præsente disputatione planè esset, totam rem aperire conabimur. Dico igitur primùm, (quod prorsus nemo dubitat) in sacris novi Fœderis literis, non unum esse usum verbi baptizandi, & nominis baptismi seu baptismatis. A propria enim & magis usitata ipsorum significatione, quæ immergendi, seu tingendi vel etiam abluendi est, sæpè ad alias significationes, aut metaphoricè, aut metonymicè sunt quodammodo detorta, adeò ut vix interdum sermonis figura rectè percipi queat, & quo sensu usurpata fuerint, planè intelligi, ut bis in ipsius Christi verbis factum esse deprehendimus, Mar. videlicet cap. 10. 38, 39. & Luc.

12. 50. *Cùm enim (ut ferè receptum est) sibi multa mala subeunda esse, & mortem acerbissimam perferendam significare vellet, dixit se baptismo quodam baptizandum esse. Id autem quomodo ea locutione ab usitatis verborum figuris, non recedens, declarare potuerit, non est hîc explicandi locus, cùm significatio illa ad propositum nostrum minimè faciat, satis est hisce exemplis planum fecisse, id verissimum esse, quod de verbis* baptizo & baptismus, *deq; eorum usu in novo Testamento omnes sentiunt. Invenimus autem nonnũquam baptismi nomen, baptizantis, id est lavantis, vel tingentis, disciplinam, seu mavis dicere, doctrinam significare, nulla lotionis ipsius vel tinctionis ratione habita, ut cùm Act. 18. 25. scriptum legimus, Apollo baptismum duntaxat Iohannis scivisse. ut enim ex ipso loco satis constat, nihil penitus ibi ad rem faciebat, quòd Apollos sciret, aquæ baptismum illum, quo utebatur Iohannes, cùm manifestè de sola doctrina Domini ageretur, quam dicitur Apollos non probè adhuc tenuisse, cùm Iohannis baptisma tantummodo sciret. Quod perinde est, ac si disertè dictum fuisset, de doctrina Domini nihil amplius eum novisse, quàm id quod Iohannes docuerat. Baptismum autem ipsum aquæ à Iohanne ministratum, partem nullam fuisse ejus doctrinæ Domini, de qua ibi verba fiunt, ex infra dicendis clarius patebit. Eadem omnino ejusdem verbi significatio esse videtur, sequenti capite v. 3. ubi discipuli illi à Paulo Ephesi reperti, & ab ipso interrogati, in quid baptizati essent, respondent, se*

baptizatos esse in baptisma Iohannis. Nam quomodo potuerant quæso illi, baptizari in ipsum aquæ baptismum? an parum constat nihil aliud eos sibi voluisse, nec velle potuisse, præsertim si ad Pauli interrogationem, rectè respondisse videri volebant, quàm se fuisse baptizatos in doctrinam Iohannis, hoc est eo proposito ut se Iohannis disciplinæ penitus addicerent, eumq; pro duce & magistro in via Dei agnoscerent? Mitto alios locos complures, in quibus baptismi voce doctrinam significari certum est, atq; ut ego quidem credo citra ablutionem aliquam externam. Duo enim hi, quos attulimus, cuicunq; vel moroso satisfacere posse videntur. Hæc autem verbi baptismi notio, vel per metonymiam inducta est, quia nimirum Iohannes simul & baptizabat, & docebat, & ita ejus, quod ab ipso fiebat pars una pro altera sumpta est, vel per metaphoram (hæc autem in ipsa quoq; Christi doctrina locum invenire potuit) cùm non secus atq; per baptismum Iohannis corpus abluebatur, similiter per doctrinam illius animus expurgaretur. Sumitur etiam aliquando baptizandi verbum, ut arbitror, pro eo, quod initiare alio modo dicere possumus. ut, cùm Paulus priore ad Cor. cap. 10. 2. ait, Hæbreorum patres baptizatos fuisse in Mosen, in nube, & in mari. Quod nihil aliud esse videtur, quàm eos, cùm ductore Mose, mare mirabili ratione transissent, nubisq; beneficio ipsis præeunte affecti fuissent, initiatos & quasi consecratos fuisse ipsi Mosi, hoc est Deo per Mosen, quem ille ipsis præfecerat, & cui tanquam sibi ipsi eos obtemperare

volebat. Sed, & cùm idem Paulus discipulos illos, quos Ephesi invenerat, interrogat, In quid ergo baptizati estis? baptizandi verbum, initiandi significatione omnino usurpasse videtur, quamvis enim nō sine aquæ baptismo discipuli initiari solerent, quia tamen istos aqua baptizatos, non planè esse constabat, ut jam pro discipulis haberi manifestum erat, quod certè sine initiis, seu mavis initiatione aliqua fieri non potuerat, non de aquæ baptismo, sed de initiatione ipsa Paulum interrogasse credendum est. Non secus ac si explicitè ad hunc modum dixisset: Si, cùm credidistis, Spiritum sanctum non accepistis, imò Spiritum sanctum dari, ne audivistis quidem, quæ igitur est fides vestra? cui doctrinæ vos ipsos consecrastis? cujus denique discipuli declarati estis? Atque hanc eandem notionem eidem baptizandi verbo, seu nomini baptismo, alibi in Evangelistarum, & Apostolorum scriptis, subesse crediderim. Quod sanè decentissima metonymica translatione factum est, cùm per baptismum id potissimum intelligatur, & fiat, ut, scilicet qui baptizatur, ea ratione initietur, & quodammodo consecretur. Hæ duæ docendi & initiandi significationes verbo baptizandi per usitatissimos sermonis tropos attributæ, ad locum nostrum mirum in modum quadrant. Siquidem Apostolorum munus erat (quod eis tunc mandasse Christum, verisimillimum est (ut doctrinam de Christo exactè hominibus exponerent, & ejus agnitioni illos initiarent, ad illum Patrem & Filium & Spiritum sanctum eos adducendo, ipsisque consecrando, si- Act. 19. 3.

ne quibus nec doctrina ipsa explicari, nec ex ea fructus ullus percipi potest. Atq; hoc loco non pigebit ea referre, quæ virum nostra memoria sacrarum literarum cognitione præstātissimum in ea Christi verba, aliud tamen quàm nos agentem, & de alia re disputantem, scripta reliquisse comperimus, quod loco interpretationis nostræ, quam latiùs exponere statueramus, esse poterit. Inquit igitur: Sed ego quorum illic mentio fiat, dubium, aut obscurum esse nego, quia non simpliciter, & indefinitè verba prolata sunt, verùm cum relatione manifesta addito singulis articulo, cujus tanta vis est, ut certos quosdam designet, & quorum antea meminisset. In fonte enim legitur: εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ad quam articuli vim exprimendam adjungendum esset, in versione Latina singulis, pronomen, hoc pacto: Baptizantes eos in (vel ad) nomen illius Patris, & illius Filii, & illius Spiritus sancti, de quibus scilicet antea sum vobis locutus, & vos probè tenetis. Illius inquam Patris vestri cælestis, qui vos tantopere diligit, à quo me profectum esse verè cognovistis, cujus nomen vobis declaravi, & sermonem tradidi, qui me ducem & præcursorem vestrum excitavit à mortuis, ad quem jam jam ascendam, ut cum eo vivam in gloria sempiterna. Et illius inquam Dei Filii unigeniti,

de

de quo cæleſtem illam vocem audiſtis, Hic eſt meus chariſſimus Filius, quem vos Chriſtum Dei viventis Filium confeſſi eſtis, quē Deus miſit, ut ſervetur per eum mundus, cui dedit omne judicium, ut omnes Filium honorent, quemadmodum Patrem honorant, qui ex divino præcepto amicorum ſuorum cauſa animam poſuit, ac tertio die ſuſcitatus, nunc abit in cęlum ſeſſurus ad dexteram majeſtatis, donec veniat cum multa potentia, & gloria, & judicet mundum, & quoscunq; ei dedit Pater, iis vitam det æternam. Et illius (inquam) Spiritus ſancti in meo nomine à Patre mittendi, quo intellexiſtis vos abluendos eſſe, qui pręibit vobis ad omnem veritatem, qui apud vos manet, & in vobis futurus eſt, quem mundus conſequi non poteſt, quem Deus & Pater cæleſtis dabit à ſe petentibus, mihique obedientibus ſic impertiet, ut flumina ex ipſorum intimis fluant aquæ vivæ, fiatque in ipſis fons ſcaturiens ad vitam æternam. *Hactenus ille. Sic igitur ut tantus vir fecit, ego quoq; Chriſti verba explano, & idcirco verbum* baptizantes, *meritò non ad aquæ baptiſmum refero, in quo miniſtrando hæc neq; dicebantur, nec intelligebantur: ſed vel antequam miniſtraretur, omnia prorſus, vel poſt etiam ex parte explicabantur. Verùm ad doctrinam & ad initiationem illam, quæ docendo fit, referendum affirmo. Qua interpretatione admiſſa, locus totus planiſſimus*

nissimus est, nec ulla superest difficultas. Nam, si quis objiciat, non opus fuisse, neq; verisimile videri, ut Christus, qui jam dixerat, Docete omnes gentes, *subjunxerit statim præceptum de docendo: Dico primùm, istud nihil esse, cùm manifestum sit, ipsum postea de doctrina iterum præcepisse dicẽtem,* Docentes eos servare omnia quæ præcepi vobis. *Nam profecto hoc omnino in verbis illis comprehenditur ab initio dictis,* Docete omnes gentes. *Atqui quod prius implicitè Christus dixerat, explicat deinde apertiùs. cumq; doctrina illa & mysterium salutis nostræ, & vitæ præcepta complectatur, de priore parte agit in verbis illis,* baptizantes eos, *&c. de posteriore verò in illis,* docentes eos servare, *&c. Itaq; tantùm abest, ut interpretatio nostra coacta videri possit, ut nisi ea recipiatur, mutilus omnino aut imperfectus, & parùm ipso dignus videatur sermo Christi, qui doctrinæ salutaris, quam publicari volebat, ex duabus alteram tantummodo partem explicet. Præterea dico, animadvertendum esse, nulla ratione, quæ absurdissima non sit, posse verba illa,* baptizantes, *&c. explanari, nisi concedatur ibi quoq; aliqua saltem ex parte doctrinæ publicandæ factam fuisse mentionem, & de ea præceptum datum, alioquin ut supra disseruimus, nunquam quomodo Apostoli in nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizarint, & Christo paruerint, explicari poterit. Vt sive nostra, qui eo in loco baptismi aquæ præceptum datum fuisse negamus, sive adversariorum, qui affirmant, sententia admittatur,*

tatur, fieri non possit, ut istud quod dicitur de doctrinæ iterato præcepto semper verum non sit. Postremò dico, verbum Græcum μαθητεύσατε, *quod interpretes verterunt*, docete, *propriè, non docere, sed discipulum facere, significare. ut ex nomine* μαθητὴς *unde derivatur, quod discipulum significat, apertissimum est, & abundè confirmatur per id, quod legitur, Act. 14. 21.* Cumq; evangelizassent, urbi illi, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, *id est*, & multos discipulos fecissent. (*quod ibi viderunt Erasmus quoq; ac Tigurini, & Sebastianus Castellio, quorum hic in sua translatione habet*, Et compluribus factis discipulis. *illi verò*, Discipulos quoque asciuissent multos.) *non autem ut vetus interpres, quem alii quidam imitari voluerunt, interpretatus est*, Et multos docuissent. *Quæ interpretatio, cùm jam dictum fuisset, eos Evangelizasse urbi illi, quod sanè nihil aliud est, quàm illos ibi publicè docuisse, nullo modo sustineri potest, nisi verbum docendi in eam sententiam accipiatur, in quam interdum apud bonos autores accipi solet, ut scilicet non ipsam modò doctrinæ traditionem, sed ejus etiam receptionem significet, quod tamen satis non esse, ad vim illius Græci verbi, suo præsertim loco exprimendam, videbit apertè quisquis animum adverterit, & ipsum locum inspexerit. Proprietate igitur verbi considerata, apparet nihil aliud in verbis illis mandasse Christum Apostolis, nisi ut discipulos facerent, ex omnibus gentibus, post quod mandatum*

tum convenientissimè consequitur, ratio discipulorum faciendi, quæ potissimum ut ipsum nomen indicat, in disciplina consistit. Quare meritò statim adjungit Christus, quid docere debeant eos, quos discipulos facere aggrederentur. Discipulos autem intelligo non Apostolorum, sed ipsius Christi. Sic enim nomen discipuli simpliciter positum, accipitur sæpissimè in sacris literis novi Fœderis, imò semper ut arbitror, idq́ multò frequentius post ipsorum Apostolorum prædicationem. tempus enim fuit, cùm ii, qui Christiani postea sunt dicti, simplici discipulorum nomine appellarentur, ut docent verba Lucæ, Act. 11. 26. Itaq́ ut concludamus rectissimè à nobis verba illa, Baptizantes eos in nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti, etiamsi ad aquæ baptismum referri possent, quod tamen contrà se habere demonstravimus, ad disciplinam præcipuè relata sunt. Atq́ ex his tandem cuilibet constare posse credimus, quàm injuria, ex ipsis verbis illis præceptum baptizandi aqua (quod præsertim peræquè omnes, qui Christiani jure appellari velint, complectatur) colligi affirmetur. In quibus explicandis (quanquam multò plura dicere potuissemus) si aliquantò longiores fuimus, eò breviores erimus in cæteris locis excutiendis, qui ad receptam istam de aquæ baptismo confirmandam sententiam videntur posse afferri. Multa enim quæ in hoc examinando, quem adversarii inter omnes maximi faciunt, dicenda fuerunt, ad reliquos explanandos jam nobis viam straverunt, neq́ ea licet ad id maximè conducentia pluribus verbis

repe-

repetere opus fuerit: sed indicare tantùm atq; in memoriam redigere satis erit.

CAPUT III.

TERTIUS *locus, ex quo præceptum illud videtur posse colligi, sunt verba illa Domini Iesu, quæ undecim discipulis dixit, apud Marcum cap. 16. v. 15. & 16.* Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. *Nam, cùm Christus dicat, eos servatum iri, qui crediderint, & baptizati fuerint, satis manifestum esse potest præcepisse illum ut omnes credentes baptizarentur, alioqui solius fidei mentionem fecisset, neq; verò duæ illæ rationes, quibus in superiore loco de aquæ baptismo actum non fuisse disputatum est, quod scilicet aliunde constet, Apostolis mandatum à Christo non fuisse, ut aqua baptizarent; & quod aquæ baptismus simpliciter in nomine Iesu Christi, non autem in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, ab ipsis ministraretur, hîc locum habere possunt, ubi nec ipsis Apostolis, ut baptizent, apertè mandatum est, sed tantùm, qui servandi sint, baptizatos esse debere, expreßè dictum videtur, nec ulla baptismi ministrandi ratio, sive formula præscripta fuit.*

Verùm quamvis ego neutram ex illis rationibus hîc aliquid momenti habere mea sponte aut confitear, aut certè concedam, putaverim tamen nihilominus ostendi posse, ne in hoc quidem loco, de aquæ bapti-

baptismo Dominum Iesum locutum fuisse. Quid enim? Num dicemus ad salutem consequendam ita requiri aquæ baptismum, ut fides requiritur. Certè neminem audivi unquam, qui hoc ausus sit affirmare. Atqui si de baptismo aquæ ibi locutus est Christus, satis constat in iis servandis, quibus Apostoli Evangelium prædicaturi erant, non minus aquæ baptismum, quàm fidem ab ipso requisitam fuisse. vel, si hoc fateri nolimus, dicentes Christum quidem affirmasse eum, qui credidisset, & aqua baptizatus esset, servatum iri, non idcirco tamen negasse, quenquam servari posse, qui non baptizaretur, quemadmodum de iis, qui non crederent, in sequentibus verbis affirmavit, inquiens, qui verò non crediderit, condemnabitur. *Si inquam hac ratione permoti fateri nolimus baptismum à Christo fidei æquiparatum fuisse, quid rogo ex ipsius verbis ad præceptum de aquæ baptismo confirmandum elici poterit. Nihil enim disertè præcipit ibi Christus, cùm de baptismo loquitur. Quocirca ejus verba vim præcepti habere nulla præterea ratione demonstrari potest, quàm si probetur, ex ipsis colligi, sine baptismo non secus ac sine fide, quenquam servari non posse, quod planè falsum esse, ne ipsos quidem adversarios negaturos confido. Finge enim alicui Christi Evangelium prædicatum fuisse, sive alia quapiam ratione innotuisse, nulla tamen baptismi aquæ, quem is suscipere deberet, mentione facta, vel cognitione habita. Nunquid iste, si Christi Evangelio ex animo fidem adjungat, & in vitæ novitate deinceps ambu-*

let, non servabitur, propterea quod aquæ baptismo tinctus non fuerit? Quid absurdius dici posset, cùm passim in divinis literis fidei in Christum, & resipiscentiæ hominum salus tribuatur? Finge rursus eum, qui Evangelii notitiam adeptus fuerit, & sibi præterea postquam crediderit, baptismo aquæ opus esse putaverit, illum accipere non potuisse, nunquid, si alioqui dum vixit, vitam Christiano homine dignam duxerit, ab æterna salute idcirco excludetur, quia aquæ baptismo caruit? Quòd si dicant, Christi verba ita interpretanda esse, ut eos tantummodo complectantur, qui & de baptismo aquæ accipiendo audiverint, & illum accipiendi facultatem habuerint. Respondeo, istius interpretationis nullum vestigium in Christi verbis apparere, qui simpliciter & fidem & baptismum in homine, cui ab Apostolis prædicatum foret Evangelium, servando requisivit. Nec enim, cùm deinde subjunxit, qui verò non crediderit, condemnabitur. *nulla baptismi mẽtione facta, ideò illud fecisse dicendus est, ut innueret non perinde necessarium esse ad salutem baptismum illum, de quo locutus fuerat, ut fides erat, ac tum demum omnino requiri, cùm quis de ipso monitus, eum accipiendi facultatem haberet. Sed idcirco ita locutus est Christus, quia primùm omnium in homine servando id requiritur, ut Evangelio assentiatur. Quòd si non fecerit, nihil præterea quærendum est, sed de ejus salute desperandum. Id tamen per se ad salutem non sufficere, satis antea docuerat, cùm, non qui credidisset modò, sed qui credidisset,*

didisset, & baptizatus esset, servandum fore dixerat. Adducit autem me, præter jam explicatam rationem, ut credam de aquæ baptismo, in illis Christi verbis non agi, quod in Complutensi codice sic habetur, ὁ πιστεύσας καὶ ὁ βαπτισθεὶς σωθήσεται. id est, qui crediderit, & qui baptizatus fuerit, servabitur. Quamvis enim fortasse locus aliquis in novo Testamento inveniri possit, ubi articulus participio, aut adjectivo (ut vocant) nomini aliud participium aut adjectivum nomen sequenti additus planè abundet, tamen multò plures reperientur, in quibus articulus non appositus subaudiendus est. Ex quo fit, ut multò verisimilius sit in vulgata editione articulum participio βαπτισθεὶς præpositum subaudiri debere, quàm in Complutensi abundare. Atqui, articulo in vulgata editione subaudito, ea sententia ex Christi verbis apertè colligitur, ut & is, qui crediderit, & is quoque qui baptizatus fuerit, servandus sit. Quæ sententia falsitate, eaque evidente, non vacat, si baptismus aquæ eo participio intelligatur, cùm palàm sit aquæ baptismum citra baptizati salutem contingere posse. Quare de alio baptismo, cui Evangelicæ prædicationis auditorum salus meritò ascribi possit, Christum locutum fuisse necesse est. Neque verò est novum, ut baptismo cuidam salus nostra adscribatur. Id enim fit à Petro priore Epistola ad finem tertii capitis, ubi affirmat baptismum nos servare, & simul de quo baptismo loquatur apertè explicat, negans se de eo baptismo loqui, quo corporis

sordes abluuntur: sed de alio quodam, ut infra suo loco apertè demonstrabitur. At verò objiciet aliquis, quomodo fieri potest, ut sine fide Evangelio adhibita quisquam servetur? aut si baptismus ille, cui in Christi verbis salutem eorum, quibus Evangelium prædicatum fuerit, adscriptam fuisse dicitur, sine fide non est, cur illi seorsum à fide ea salus tribuitur. An non satis superq; fuerat, jam ipsam fidem commemorasse, cui eam salutem adscribendo, omnino & ipsi baptismo adscripta fuisset, id est affirmatum esset, eum, qui Evangelii prædicatione audita, eo baptismo tinctus fuisset, salvum futurum? Respondeo, fidem ipsam in hominis corde residere, & non nisi per externa opera deprehendi posse. Quare, cùm vellet Christus Apostolos docere, quinam ipsorum prædicatione audita servandi essent, postquam credentes commemorasset, baptizatos quoq; nominavit, id est eos, qui à peccatorum sordibus per pœnitentiam essent abluti, quibus non tanquam à credentibus diversis salutem attribuit: sed tanquam iis, quos verè credentes esse constaret. Nam simplicem copulam, non semper inter diversa poni, sed non rarò etiam inter ea, quorum posterius antecedentis explicatio est, vel, ut uno verbo dicam, Et, pro, Id est, usurpari, non minùs in sacris, quàm in profanis literis, adeò omnibus notum est, ut nulla probatione indigeat. Quam tamen si quis requirat, in proximè Pag. 49. *sequentis loci examinatione inveniet. Hæc autem non ideò à me dicuntur, quòd Complutensem editionem vulgatæ anteponendam censeam, vel omnino*

hoc loco in vulgata articulum illum subaudiri debere contendam: Sed ut, quæ loci non absurda sententia esse possit, ostendam, si Complutensis lectio retineatur, quæ sanè nec temere damnanda aut rejicienda est, & evidenter demonstrat, nos primos non esse, qui Christum hoc loco de aquæ baptismo locutum fuisse negemus, verùm id antiquitus quoq; præstantibus doctrina viris visum fuisse. Nam certè alioquin in tam celebri, eaq; ex pervetustis codicibus, concinnata editione, ea lectio nunquam obtinuisset. Satis à nobis, ut videtur, probatum est, hîc de aquæ baptismo non agi, etiamsi vulgata lectio, nullo subaudito articulo, omnino sequenda sit, quod mihi, ut verum fatear, vehementer placet. Nec aliud faciendum restat, quàm Complutensi codice omisso, quid per baptismum hoc loco Christus intellexerit explicare.

Dico igitur, baptismi nomine in verbis illis, & baptizatus fuerit, *comprehensi, vel veram pœnitentiam, vel Christi nominis, & ejus Evangelii publicam professionem, vel utrumq; simul rectè intelligi posse. Quid enim est, quòd per baptismum, convenientius significari possit, quàm pœnitentia vera, quæ animæ & spiritus ablutio est? aut Evangelii & nominis Iesu Christi professio publica, cùm baptismus ipse aquæ, ab Apostolis usurpatus, in eum finem potissimum respiceret, ut quis publicè Christo nomen daret? Paulus ad Ephes. cap. 5. 26. ait, Christum lavacro aquæ, mundasse Ecclesiam per verbum, ut eam exhiberet sibi gloriosam, non habentem ma-*

culam,

culam, neq; rugam. Quis negare potest eo in loco aquæ lavacrum, nihil aliud significare, quàm veram pœnitentiam, per quam peccator mundatur, & sine macula & ruga gloriosus efficitur, Christoq; exhibetur? quæ mundatio, (ut ita loquar) per verbum, id est per Evangelii prædicationem contingit, quæ fidem gignit, ex qua pœnitentia oritur. Atq; is Pauli locus (ut etiam in Annotationibus Bibliorum Vatabli animadversum est) huic nostro elegantissimè respondet, eumq; mirum in modum illustrat. Nam *idem prorsus est, hic, Evangelii prædicatione audita credere, & baptizari, quod ibi per verbum, id est (quemadmodum in prædictis annotationibus explicatum fuit) per fidem in verbum Evangelicum mundari, & sine ruga, & macula Christo exhiberi, terrenæ autem aquæ baptismus profectò has vires non habet.* Idem Paulus *ad Titum scribens, cap. 3. v. 5. affirmat*, Deum *servasse nos per lavacrum regenerationis.* Ex quo *conjici potest, cùm in sacris literis baptismo, seu lavacro cuipiam tribuitur, quod per ipsum aliqua ex parte servemur, ut certè in loco nostro fit, quodnam baptisma, seu lavacrum intelligi debeat, nempe regenerationis lavacrum, quod nihil aliud, quàm vera per Evangelii prædicationem pœnitentia est, per quam novi homines efficimur, & denuò nasci dici possumus. Qua de re in sequente cap. plenius disseremus. Auctor item ad Hæbreos cap. 10. v. 19. ita scribit:* Habentes itaque fratres fiduciam in introitu, (vel potius ad introitum) sanctorum, in sanguine Christi,

quem initiavit nobis, viam novam & viventem per velamen, id est carnem suam, & sacerdotem magnum, super domum Dei, accedamus cum vero corde, & plenitudine fidei, aspersi corde à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, *&c. Non modò aqua ablui; sed corpus ipsum aqua ablui, pro vera vitæ emendatione usurpavit auctor iste præclarissimus. Nam, cùm de re, ad quam faciendam hortetur, ibi sine dubio agat, nec terrenæ aquæ baptismum (quod tamen neminem ferè existimasse arbitror) nec Spiritus sancti gratiam (quod multi existimant) in illis verbis eum intellexisse dicendum est. Quod enim ad baptismum externum attinet, ejusmodi hominibus eum scribere, qui eo non indigerent, plus satis ex ipsa epistola manifestum est. Quod verò ad Spiritus sancti gratiam, ea ipsos perfundi, non ipsorum, sed Dei proprium munus erat. Itaq; nihil aliud sibi vult scriptor ille, quàm ut non modò ipsum cor à conscientia mala expurgatum habeant, quòd priùs eos monuerat, verùm etiam, ut factis minus bonis inquinati non sint. Ex his igitur locis abundè constare credimus, eum verè baptizatum, seu lotum dici posse, & debere, qui pœnitentiam egerit, hoc est resipuerit, & à peccatorum sordibus sese abluerit, quod qui non fecerit, non est, quod servatum se iri, ullo modo speret. Quocirca meritò præter fidem, quæ Evangelio adhibeatur baptismus iste à Christo in servandis requisitus fuit. Siquidem* credendi

dendi *verbo, ut sæpè alibi factum est, non perfectam fidem illam, qua omnino justificamur, & salutem consequimur, quæq́; sine vitæ emendatione esse nequit: sed primum illum* Evangelii *prædicationi adhibitum assensum, quem sæpè vitæ emendatio non consequitur, quiq́; propterea non cum salute, sed majore cum condemnatione non rarò contingit,* Christus *significare potuit, atq́;, ut ego quidem arbitror, prorsus significavit. Loci, in quibus credendi verbum, in Evangelii negotio, pro assensione illa, quæ ab initio ejus prædicationi adhibetur, usurpari constat, inter cæteros complures hi sunt, Ioh. 7. 31. & 8. 30. & 12, 42. Act. 8. 13. quibus adde, quicquid scribit Iacobus Epistolæ suæ cap. 2. v. 14. usq́; ad finem capitis. Tametsi enim vix ipsum credendi verbum ibi expressum est, sed de fide perpetuò agitur, idem tamen prorsus censeri debet. Quin etiam loci sunt, in quibus disertè fidei Evangelio adhibendæ, seu fidei in Christum pœnitentia tanquam ad salutem necessaria adjungitur, ita ut explanatione hac nostra verborum Christi, nihil sacris literis magis consentaneum excogitari posse videatur. Inquit enim ipse Christus alibi, Pœnitentiam agite, & credite in Evangelio, Mar. 1. 15. Paulus autem Senioribus Ephesinæ Ecclesiæ in memoriam redigit, quomodo ipse & Iudæis & Gentibus pœnitentiam in Deum, & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum prædicaverit, Act. 20. 21. Quòd si verbis illis, & baptizatus fuerit, publicam Evangelii & nominis Christi professionem significatam fuisse velimus,*

quid decentius excogitari poteſt, cùm certum ſit, ſine ea nemini ſalutem contingere poſſe, Domino ipſo Ieſu apertiſſimè teſtante, ſe coram ſuo Patre cæleſti, eos demum pro ſuis agniturum, qui ipſum coram hominibus confeſſi fuerint? Mat. 10. 32. Paulo verò diſertè oris confeſſionem, cum cordis fide conjungente, & in eo requirente, qui ſalvus futurus ſit, Rom. 10. 9. Qui locus ſanè hujus noſtri explicatio, ſeu potius paraphraſis quædam eſſe videtur. Nec verò eſt, cur aliquis dicat, profeſſionem iſtam publicam nominis Chriſti non aliter fieri quàm per aquæ baptiſmum, ſive baptiſmo aquæ interveniente. Nam præterquàm quòd alia prorſus ac multò ſanè præſtantiore ratione id fieri poſſe palàm eſt, ut ſi quis, (exempli gratiâ) propter Chriſti nomen publicè mortem ipſam oppetere non recuſet, aliud etiam, quod ante diximus, abſurdum omnino ſequeretur, multos inveniri poſſe, qui ea habeant, quibus paſſim in ſacris literis hominum ſalus aſcribitur, & tamen quia aquæ terreſtris baptiſmo tincti non fuerint, nequaquam ſerventur. Id quod ſæpiſſimè præſertim verò memoria noſtra contigiſſe, & adhuc contingere, certiſſimum eſſe debet, ſi modò vel infantium, vel à non veris Chriſti miniſtris datus baptiſmus, verus & legitimus baptiſmus non eſt.

Hactenus in Domini Ieſu verbis illis apud Marcum, nec de aquæ baptiſmo agi, & de quo baptiſmo agatur, explicatum & demonſtratum eſt. Sed quid ſi concedamus de aquæ baptiſmo agi? num propterea verum erit, ita præceptum fuiſſe aquæ baptiſmũ,

ut in

ut in perpetuum nemo possit Christianus meritò vocari, qui eo se ritè tingi non curaverit? Minimè verò. Primùm enim Christi sermonem, quem tunc cum Apostolis habuit, ad omnes consequentes ætates, nisi quatenus id fieri debere aliunde constet, pertrahendum non esse, docent, quæ postmodum sequuntur verba, Signa autem eos, qui crediderint, &c. vel dicendum est, neq; hodie extare, nec à multis jam seculis extitisse ullos credentes, cùm neq; hodie, neq; à multis jam seculis ea signa conspiciantur. Deinde non ad omnes homines, qui ejus ope servandi sint, Christi verba, de quibus controversamur, pertinere, satis constare potest ex iis, quæ in superioris loci examinatione dicta sunt, ad quæ lectorem rejicimus. Non enim minus hîc, quàm ibi, doctrina, seu prædicatio cum baptismo conjungitur, nec minus hîc, quàm ibi, de iis baptizandis sermo est, qui antea Christo nomen non dederant, & in religione, non re tantùm, sed nomine quoq; à Christi religione diversa ab ineunte ætate alti & educati fuerant. Nam si dixeris, tunc nullos alios præterea fuiße, nec de aliis, quàm de ejusmodi hominibus baptizandis potuiße agi: Dico primùm, Imò potuisse Christum de iis etiam omnibus, qui post futuri erant, apertè loqui. quod certè fecißet, si neminem unquam eorum, qui servandi essent, baptismo illo sponte carere posse, significare voluißet, cùm maximum sit, in hoc baptismi aquæ negotio, inter eos qui tunc erant, & innumerabiles alios, qui postea consecuti sunt, discrimen. Deinde respondeo, excepti-

cepti-

ceptionem istam tum demum locum fortaßis habituram, si ego is essem, qui ex verbis illis Christi probare vellem aquæ baptismum ad quosdam homines hodie non pertinere. Sed quando adversarius est, qui inde colligi omnino affirmat, aquæ baptismum peræquè ad omnes homines omnibus seculis tanquam ab ipso Christo præceptum pertinere, necesse est profectò, vel de omnibus in perpetuũ disertè ibi à Christo verba facta fuisse, vel eos, de quibus eum locutum fuisse constat, nulla in re quæ momentum aliquod in aquæ baptismi negotio habeat, à reliquis differre, alioqui non ex ipsis Christi verbis, sed ex nostris præjudicatis opinionibus, non ex Christi verborum sententia, sed ex nostro sensu ejus præcepta eliciemus.

CAPUT IV.

SEQUUNTUR *ex ordine nobis proposito examinanda verba illa Domini Iesu, apud Iohannem cum Nicodemo:* Nisi quis natus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest intrare in regnum Dei. *ex quibus satis perspicuum esse videtur, præter Spiritus baptismum à Christo baptismum quoq; terrestris aquæ requisitum fuisse, si quis salvus esse velit, & ob eam rem omnibus peræquè in perpetuum præceptum esse, ut aquæ baptismo tingantur, quicunq; non injuria se Christianos esse, profiteri cupiant. Iam verò, quamvis neminem ferè hodie esse credamus, in divinis literis paulò exercitatiorem, qui locum istum ad externum aquæ baptismum per-*

Ioh. 3. 5.

trahat,

trahat, idq́; si fiat, non rectè fieri ex iis, quæ superiore loco excutiendo diximus, planissimum esse possit, tamen quemadmodum, ut omnibus satisfaciamus, eum pro quarto adversariorum testimonio proferre non piguit, sic etiam separatim examinare non pigebit, præsertim cùm ejus explicatio ad ea, quæ antea dicta sunt, confirmanda plurimum conducere queat. Dico igitur, ex eo solo satis constare hîc de aquæ terrenæ baptismo sermonem non esse, quod alioqui neminem in Dei regnum ingressurum esse sequeretur, nisi eo baptismo initiatus foret. Quod, ut supra dictum fuit, ne adversarii quidem ipsi affirmare audebunt. Est autem hic locus, illis ejusdem Christi verbis, apud eundem Iohannem similis, cùm ait Iudæis non habere eos vitam æternam in seipsis, nisi comedant carnem Filii hominis, & sanguinem bibant. Quæ verba diu ad cœnam Dominicam à multis detorta fuere, donec tandem animadversum est, id perperam fieri. Nam alioqui nemo vitam æternam habiturus esset, qui cœnam Domini non aliquando manducasset, contra verò quicunq́; manducasset, vitam æternam adipisceretur, cùm ibidem illicò subjungat Christus, eum, qui comedat ipsius carnem, & ipsius sanguinem bibat, habere vitam æternam, quorum utrumq́; longè absurdissimũ esse, præsertim verò hoc posterius, nemo est qui non perspiciat. Vt igitur ista ratione factum est, ut iidem illi, qui in cœna Domini veram & naturalem ipsius carnem & sanguinem percipi contendunt, tamen de cœna Domini, ibi non agi jam agnoscere in-

cipiant, sic quoq; nulli, quamvis acerrimo terrenæ aquæ baptismi propugnatori dubium esse potest, de eo baptismo ibi agi non posse, ubi apertè aqua tanquam prorsus ad salutem æternam necessaria requiratur, ut certè sit. Verùm quid aquæ nomine hoc loco intelligi debeat, non perinde inter omnes constare video. Mihi tamen ea maximè sententia probatur, quæ à peccatorũ sordibus ablutionem sive ipsam pœnitentiam, per quam à peccatis abluimur, ea voce significatum esse vult. De altera enim quadam hominis nativitate agens Christus, nihil opportunius commemorare potuit, quàm peccatorum depositionem, nec ulla re alia convenientius ad ipsam exprimendam uti. Siquidem per eam depositionem, sive per pœnitentiam, & vitæ emendationem denuo quodammodo nascimur, & novæ creaturæ efficimur. Itaq; in ipsis sacris literis, non modò in novitate vitæ eos ambulare scriptum est, qui in peccatis amplius non manent, Rom. 6. 4. verùm etiam ii, in quibus fides per dilectionem operatur, seu qui Dei mandata conservant, novæ creaturæ appellantur. Vt cuilibet manifestum erit, qui v. 19. cap. 7. prioris ad Corint. & v. 6. cap. 5. ad Gal. cum v. 15. cap. 6. ejusdem ad Gal. Epistolæ conferre voluerit, cui planè consentit versus 17. cap. 5. posterioris ad Corint. Hinc veterem exuere novumq; hominem induere ii dicti sunt, qui peccatis relictis, justitiæ opera sectantur, ut legitur cap. 4. Epist. ad Ephes. & 3. ad Colos. at alia multa, quæ huc pertinent omittam, omnibus qui vel semel novi Fœderis scripta perlegerint, satis, ut arbitror,

cogni-

cognita, atq; comperta. Conjungit autem Christus cum aqua ista, hoc est peccatorum ablutione, Spiritum, ex utroq; hominem, qui in Dei regnum ingressurus sit, nasci oportere, affirmans, quia nisi Spiritus divini ope hominis sensus interiores purgentur, & ipse intellectus renovetur, etiamsi instauraretur voluntas, homo tamen ipse denuò natus, & planè renovatus dici non posset. Sed ne voluntas quidem ipsa ullo modo renovaretur, nedum actiones seu facta universa, ut quidem necesse est, si quis à peccatorum sordibus se ablutum esse, ipsaq; peccata deposuisse, citra mendacium affirmare velit. Proinde tantùm abest, ut hic locus adversariorum sententiæ faveat, ut etiam ei maximè adversetur. Ostendit enim apertissimè ipsum aquæ vocabulum in salutis nostræ negotio, non terrenam aquam, & veram, sed spiritualem quandam, & metaphoricam interdum significare. Quare nihil est, etiamsi nulla præterea ratione niteremur, quod nos cogat in iis locis, in quibus, tanquam ad salutem nostram pertinens, baptismus commemoratur, baptismum aquæ externum intelligere: præsertim cùm ipsius aquæ nulla aperta mentio fiat, hocq; de iis locis potissimum dicendum est, qui huic sunt valde similes, ita ut utrobiq; eandem prorsus sententiam contineri meritò existimari possit, qualis est, quem proximè examinavimus. Nam quid obsecro similius his verbis, Nisi quis natus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest intrare in regnum Dei, *illis inveniri potest,* Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.

rit. *si modò ea tantam vim habent, ut baptismum de quo ibi agitur, ad salutem requiri ostendant, quemadmodum & nos credimus, & adversarios asseverare necesse est, si velint ex ipsis aquæ terrenæ baptismum, à Christo præceptum fuisse, colligere. Qua de re, supra satis disputatum est. Quod ibi est credere Evangelio, hîc est ex Spiritu nasci, siquidem Evangelium seu novum Fœdus, quod nobiscum Deus per Christum pepigit, spiritus ministratio est, & qui ejus ministri sunt, Spiritus ministri dicuntur, 2. Cor. 3. 6, 8. Porrò quod ibi est baptizari, hîc est ex aqua nasci, quod verò salvum esse, in Dei regnũ intrare. Quamobrem, ut diximus, eandem utrobiq; sententiam esse, planè affirmare possumus, quod si ita est, nulli dubium esse potest, ibi de aquæ terrenæ baptismo non agi, nisi & hîc quoq; agatur. Hîc autem non agitur, ut à nobis demonstratum est, & pleriq; omnes hodie videntur sentire, ergo ne ibi quidem. Sunt tamen, qui hoc loco, aquæ nomine, nihil aliud, quàm ipsum Spiritum sanctum intelligant, qui alibi quoq; per aquam significatur, idq; in ejusdem Christi verbis, apud eundem Evangelistam, veluti cùm ait, futurum, ut qui in se crediderint, ex eorum ventre flumina aquæ vivæ profluant, &*
Ioh. 7. 38. *cùm Samaritanæ mulieri dicit se habere aquam vi-*
4. 10, *vam, quam possit ei dare, quamq; si quis biberit, in*
14. *æternum siti turus non sit, quippe quòd ea aqua in ipso evasura sit, in fontem aquæ salientis, in vitam æternam. Quam interpretationem, si sequamur, quid est, cur hic locus, ad universale & perpetuum*

aquæ

aquæ terrenæ baptismi præceptum confirmandum afferri possit? Nec verò *interpretationi isti adversatur, quòd ipsius Spiritus nominatim mentio fiat, isq; cum aqua conjungatur.* Nam, *ut supra attigimus, conjunctivæ particulæ non semper inter diversa ponuntur: sed sæpè expositivarum vicem gerunt. Cujus rei accommodatissimum, ad locum nostrum, exemplum habemus in Iohannis Baptistæ verbis illis, de Christo,* Ipse baptizabit vos Spiritu sancto & igne, *Mat. 3.11. Luc. 3.16. In quibus, nemo non videt, pro eadem re accipi ignem & Spiritum sanctum, nisi quod alter, ad alterius explicationem additur. Ac perinde est, atq; si dictum fuisset, ipse baptizabit vos igne sancto & Spiritali, quod decentissimam antithesin, ut locus omnino postulat, continet ejus, quod ante dictum fuerat,* Ego baptizo vos aqua. N*am, quin corpoream & terrestrem aquam Iohannes intellexerit, nemo est, qui dubitet, & res ipsa apertè docet. Quapropter hic quoq;, cùm Christus Spiritum cum aqua conjungit, nihil aliud, quàm spiritalem aquam intellexisse videtur, quam tacitè corporeæ aquæ, à Iohanne ministratæ opponat, monens* Nicodemum, *ad Dei regnum participandum, parùm futurum, si quis baptismo illo aquæ externo abluatur, nisi interiore spiritus baptismo mundetur.* Nam *& alibi dixit, magnum quidem esse Iohannem Baptistam, adeò ut inter natos ex mulieribus nemo major propheta, quàm ipse esset, eum tamen, qui minimus esset in regno cælorum, ipso esse majorem. Nimirum, quia non modò Iohannis dis-* Luc.7.28.

cipuli, quiq́; ejus baptismo tincti fuerant, divini regni participes nondum erant, sed ne ipse quidem Iohannes institutionis & disciplinæ suæ vi, in eo regno versari dici poterat. Id enim ipsi quoq́; non aliter, quàm per Christi gratiam spiritumq́; contigerat. Quoniam igitur Christus aquam commemorans, nihil diversum ab ipso spiritu intellexerat, idcircò institutum cum Nicodemo sermonem persequens, non amplius aquæ, sed spiritus tantùm mentionem facit, ut videre est v. 6. & 8. ubi id, quod priùs ex aqua & Spiritu nasci appellaverat, ex Spiritu nasci simpliciter appellat, quemadmodum Iohannis quoq́; Baptistæ verba, in quibus apud Matthæum & Lucam, non Spiritus sancti solùm, sed ignis etiam mentio fit, apud Marcum, & Iohannem Evangelistam, nullam prorsus ignis, sed sancti tantummodò Spiritus mentionem continent. Atque hac quoq́; horum verborum Christi explicatione, superiorum, quam nos attulimus, interpretatio confirmatur, dum dicebamus fieri posse, ut Christus post fidem baptismum commemorans, baptismi nomine nihil diversum ab ipsa fide intellexerit, sed quid sit illa fides explicare voluerit. Nam ibi similiter, sermonem suum absolvens, non amplius baptismi, sed fidei tantùm meminit, inquiens, qui verò non crediderit, condemnabitur. *Itaq́; videmus id verissimum esse, quod prædiximus, horum Christi cum Nicodemo verborum examinatione multa ex iis, quæ supra dicta sunt, illustrari, ac confirmari. Quod multò magis perspicuum fieret, si in ipsis excutiendis, diutius immorari*

velle-

vellemus: sed quæ dicta fuerunt, homini non planè rudi, aut veritatis inimico satis esse possunt. Id tamen silentio prætermittendum non est, nos in hujus loci examinatione, ut quicquid magis adversarios juvare potest, concederemus, perpetuò ita locutos fuisse, ac si certissimum esset in Christi sermone, Ingredi in regnum Dei, *nihil aliud significare, quàm* Servari, *seu vitam æternam adipisci. Nam si ea verba, ut à multis fit, & fieri debere videtur, ita interpretari velimus, ut ad divinarum rerum cognitionem referantur, quis obsecro non videt, aquæ nomine hîc externum baptismum intelligi non posse. Manifestum est enim, nec terrenam aquam, nec universam ceremoniam illam aliquid cum divinarum rerum scientia commune habere, nedum ut ad eam scientiam consequendam eo baptismo tingi necessarium sit. Quod tamen ea interpretatione admissa, ex hoc loco omnino colligeretur, si ex aqua nasci idem esset, ac terrena aqua baptizari, vel in his verbis,* Nisi quis natus fuerit ex aqua & Spiritu, *is baptismus quoquo modo contineretur. Sed jam ulterius progrediamur.*

Caput V.

PRo *quinto igitur adversariorum testimonio, Petri Apostoli verba afferenda censuimus, quæ scripta sunt, Act. 2. 38. Quærentibus enim iis, qui ejus prædicatione audita, corde compuncti fuerant, tum ab ipso Petro, tum à reliquis Apostolis,* Quid

faciemus Viri Fratres? *respondet Petrus*, Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine IESU Christi iu remissionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus sancti. *Hic autem non est, quod quispiam causetur, de aquæ externo baptismo non agi, cùm & loci circumstantia, & id, quod paulò post scriptum est,* Qui ergo libenter receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, *&c. apertissimè demonstrent, de eo baptismo Petrum locutum fuisse. Quod cùm ita se habeat, satis constare videtur, aquæ terrenæ baptismum ab Apostolis mandatum fuisse, & si quis inter Christianos numerari velit, ejus partes esse, ut eo baptismo tingi se curet.*

Respondeo: Præceptum istud seu Petri sive Apostolorum, nec universale, nec perpetuum esse. Universale quidem non est, nam certis quibusdam hominibus datum fuit, ad quorum exemplum, si aliis quoq; datum fuisse velimus, neceße est omnino istos alios eorum, quibus verè fuit datum, in iis, quæ huc pertinere possunt, prorsus similes esse. Itaq; ubi dissimilitudo aliqua extiterit, quæ hac in re quidpiam momenti habere posse videatur, ibi præceptum istud nullas vires habere poterit. Sed & supra ostensum fuit, & paulò post apertius ostendetur, eos, de quibus potissimum, an baptizari debeant, nec ne, inter nos controversia est, valde dissimiles in baptismi negotio, eorum esse, quibus Apostoli mandarunt, ut baptizarentur. Ergo mandatum istud non omnibus expreßè datum, nec universalibus indefinitis verbis

con-

conceptum ad ipsos pertinere ulla ratione potest. Perpetuum verò quî poterit præceptum istud censeri, cùm ejus rei nullum vestigium in Petri verbis appareat, quæ præsens tantummodò tempus respiciunt, nec quid in futurum, vel ad brevissimum tempus faciendum sit, ne indicant quidem. Quòd si dicas hac ratione effici, ut ne præceptum quidem pœnitentiæ, quod in Petri verbis continetur, perpetuum sit. Itaq; hoc tempore, non necesse esse, ut, qui servari velint, pœnitentiam agant. Respondeo, sine dubio in Petri verbis, nullum perpetuum de pœnitentia agenda præceptum extare, nec, si hodie quoq; pœnitentia ad salutem consequendam necessaria est, ut certé est, id ex Petri & Apostolorum mandato illo colligi, sed ex universis sacris literis evidentissimè constare, in quibus nihil æquè, ac vitæ ex Christi præceptione emendatio præcipitur atq; inculcatur, si quis ad salutem, hoc est ad vitam æternam aspirare velit. Si quicquid ab Apostolis præceptum est, perpetuum censeri debet, cur quæso (ut nonnullis placere audio) suffocato & sanguine non abstinemus, aut saltem iis, qui ad Christum convertuntur, ut abstineant, non præcipimus? Apostoli enim iis ex gentibus, qui ad Deum per Christi cognitionem convertebantur, expreßè mandaverunt, ut ab istis abstinerent, quæ etiam, (non secus atq; Petrus baptismum aquæ cum pœnitentia conjunxit) cum fornicatione conjunxerunt, quàm certissimum est omnibus Christianis in perpetuum interdictam esse. At dicet aliquis, idcirco præceptum illud abstinendi

Act. 15. 29.

à sanguine & suffocato, à nobis nec servari, nec aliis servandum tradi, quia Paulus Apostolus ejusmodi ci-
Col. 2. 16. *borum delectus, & mandata de illis tradita, ad nos minimè pertinere ait, & tanquam futuri corporis, quod jam advenerit, umbram fuisse affirmat, atq;*
1 Cor. 8. 9, &c. & 10. 27. *inter cætera satis apertè docet, posse Christianum hominem, si citra offendiculum, cum bona conscientia id fiat, iis, quæ idolis sacrificata fuerint, vesci: quorum tamen esu non minus, quàm sanguinis & suffocati in eo Apostolorum decreto fratres ex gentibus prohibiti fuerant: sed ex nullo divinarum literarum loco apparet, eos, qui Christiani esse velint, aquæ baptismo abstinere posse. Ad hæc respondeo: primùm, satis esse, ut infirmitas adversariorum argumenti coarguatur, ostendisse non omnia quæ ab Apostolis præcepta fuere, perpetua esse, & sanè ad id ostendendum Pauli verba, quæ de ciborum usu agũt, plurimum conducunt, tantùm abest, ut ea ratiocinationem nostram convellere existimanda sint. Præterea dico, etiamsi Paulus eorum ciborum usum, quem Apostoli interdixerant, suis verbis nunquam approbasset, nec quisquam alius Dei Spiritu, ut ille prædictus, cibis illis nobis licere uti apertè dixisset, non tamen nos Apostolorum præcepto illi servando, tanquam in perpetuum dato obstrictos futuros. Pugnat enim præceptum illud cum libertate Christiana, in quam nos Christus vindicavit, qui nihil ejusmodi unquam præcepit, cujusq; lex, quæ tota spiritualis est, totaq; interiorem hominem præcipuè respicit, ab istis carnalibus, & planè externis ritibus in univer-*

sum non abest solum: sed penitus quodammodo abhorret. Nec verò Paulus, cùm ciborum omnium usum approbavit, illud ideò fecit, quòd Deus sibi ea in re quippiam singulariter patefecißet, atq; ea ratione decretum Apostolorum illud abrogasset: sed ut ex ejus verbis, ubicunq; ea de re agit, præsertim verò ex iis, quæ in Epistola ad Rom. cap. 14. disputat, perspicuum est, quia viderat, cum Christi lege, & Evangelio, cumq; fidei nostræ analogia, ac demum cum ipsa recta natura ciborum quorumvis interdictum minimè consentire. Quare non simpliciter, quid Apostoli aliquando præceperint, inspiciendum est, si inde perpetuum Ecclesiæ præceptum datum colligere velimus: sed etiam, an cum universa Christi lege, ac fide benè congruat, considerandum, alioquin ad tempus certis de causis, quæ interdum etiam nobis ignotæ esse possunt, id eos præcepisse omnino statuendum est. Quòd si hoc in præcepto illo, à sanguine & suffocato abstinendi locum habet, quod Gen. 9. 4, 5. tot ante seculis ab ipso Deo Nohæ, qui solus in toto terrarum orbe cum sua familia extabat, & ejus filiis, ob eamq; rem universo orbi datum fuerat, quodque Apostoli unanimi consensu, deliberatione diligente adhibita, repetierunt, atq; iis omnibus, qui illud antea vel ignorabant, vel non servabant, indefinitis verbis utentes dederunt, disertè testantes, id non sibi tantùm, sed Spiritui quoq; sancto visum fuisse, multò magis, profectò, locum in baptismi aquæ præcepto habebit, quod à Petro (quanquam pro aliis etiam Apostolis) statim respondente, certis quibus-

dam hominibus traditum fuit, in quo tradendo nec Spiritus sancti, quo autore id fieret, expressa mentio facta est, nec divinum aliquod antecedens mandatum Petrum secutum fuisse apparet. Nunquam enim probabitur, Deum, sive Christum, illud ipsum præceptum antea dedisse. Nam quod Iohannes Baptista ait, se missum fuisse à Deo, ut aqua baptizaret, id nihil ad rem facit, cùm propter alias causas, tum verò quia, ut supra dictum est, & infra demonstrabitur, Iohannis baptismus alius est, à baptismo quem Petrus interrogantibus illis, quid sibi faciendum esset, præcepit, atq; præscripsit. Iam verò præceptum, aut præscriptio ista, quod ad ipsum baptismum attinet, omnino in re externa, & ad corpus spectante versatur, nec aliquid habet, quod cum Christi lege, fideiq; analogia consentiat, nisi professionem illam apertam nominis Iesu Christi, quam nihil prohibet pro temporum & locorum ratione modo hoc, modo illo, quodcunq; Ecclesia elegerit, externo signo declarari, imò nullo præterea nisi iis, quæ rem ipsam naturaliter quodammodo ac necessariò comitantur, consignari, quæ satis superq; ad hominem Christianum declarandum esse possunt. Si quid externi, quod ipsius rei natura non secum adferat (seu ut loquuntur) ceremoniale sit, in Ecclesia Christi perpetuò servandum est, id ab ipso Christo præceptum fuisse oportet, sive etiam ab ejus Apostolis, verùm ita, ut cum Christi lege consentiat, & ipso Christo autore id factum fuisse constet, ut in cœna Domini contingere videmus, quam & ipse Christus instituit, & Paulus

Ioh. 1. 33.

Paulus, qui eam Corinthiis commendaverat, ab eo se accepisse testatur, ipsa verba recitans, quibus in- stituta fuerat. 1 Cor. 11. 23. *Ex iis, quæ hactenus breviter de Apostolorum præceptis disputata sunt, satis constare arbitramur, præceptum illud Petri perpetuum non esse: sed ad tempus datum fuisse. Præceptum inquam ablutionis illius externæ, quam in illis Ecclesiæ initiis usurpatum meritò fuisse, ex eo apparet, quod, ut primo capite diximus, ab ipso Evangelii exordio, seu potius quodam præludio, id est à Iohannis Baptistæ prædicatione, & deinceps qui pœnitentiam agebant, & sive ipsius Iohannis, sive etiam Christi discipuli fiebant, aqua abluebantur. Consulendum enim fuit populorum ruditati in ipsis externis ritibus educatorum, & jam planè consenescentium. Cùm igitur eo tempore, aliquis externus ritus ad eos initiandos, qui ad Christum convertebantur, adhibendus esset, nullus decentior videri potuit, quàm is, qui non modò novitatem illam vitæ Christianorum propriam, ac peccatorum per Dei gratiam deletionem atq; abstersionem repræsentaret, (ut sic dixerim) & penè ob oculos poneret, verùm etiam in Dei populo jam receptus, & frequente usu comprobatus fuisset. Quemadmodum, cùm Apostoli Iudæorum infirmitati, in placitis Mosaicæ legis adhuc servandis aliquid concedendum esse perspicerent, & gentibus quoque onus aliquod ex iis imponendum esset, quæ Moses populo ferenda dederat, nullum convenientius deligere potuerunt, quàm illud, quod etiam ante ipsam legem Mosaicam, & ante populi Israëlitici, à cæte-*

ris populis distinctionem hominibus ab ipso Deo impositum fuerat, ob eamq; rem, nec tunc à quorundam ex gentibus, & aliquando à nonnullorum populorum institutis abhorrebat.

Sed quid, si demus, præceptum istud externi baptismi à Petro, Apostolisq; datum perpetuum esse? An non satis est, id quod primo loco diximus, non esse universale, sed certis quibusdam hominibus fuisse datum, quorum ii, de quibus quærimus, hac in re nequaquam sunt similes? Quod idcircò à plerisq; hactenus animadversum non fuit, quia ritui isti plus tribuerunt, quàm decebat, nec, in quem usum ab Apostolis institutus fuerit, benè cognitum habuerunt. Crediderunt enim per ablutionem, sive immersionem illam externam in Christi Iesu, sive in Patris, & Filii, & Spiritus sancti nomine factam, aliquid Deum etiamnum hominibus largiri, & tanquam instrumentum quoddam conferendorum bonorum spiritualium, ab ipso initio fuisse usurpatam, Ecclesiæq; præscriptam. Atqui longè secus res se habet, cùm nihil verè aliud sit, In nomine Domini Iesu Christi aqua baptizari, quàm, publicè Christo nomen dare, ejusq; fidem, quæ in corde lateat, palàm testari ac profiteri, ita ut non Christianum ulla ex parte baptismus efficiat, sed indicet, atq; declaret. Propterea scriptum est, postquam illi Petri jussu baptizati fuissent, addita esse eo die animarum circiter tria millia, id est, aspectabilem Christi Ecclesiam ter mille hominum plus minus numero auctam fuisse. Quod perinde est, ac si dictum foret, ad tria millia

millia hominum eo die baptismum accepisse, nihil enim aliud sibi vult Lucas, quàm baptizatorum numerum exponere, neq; verò de ullius conscientia illi testandum fuit, nec (quod solius Dei est) quinám veræ & inaspectabilis Christi Ecclesiæ membra essent, pronunciandum. Philippus Eunucho aqua baptizari (in Iesu Christi nomine) cupienti, ait, si toto corde credis, licet. *Toto igitur corde in Christum credere oportet eum, qui ritè in Iesu Christi nomine baptizari velit. Ergo nihil, quod ad salutem consequendam necessarium sit, confert baptismus iste, sed jam iis quæ necessaria sunt, eum qui baptizatur, præditum esse testatur. Itaq; mentitur is, qui baptismum istum accipit, nec tamen adhuc Christo ex animo confidit, & ipsi quidem Spiritui sancto mentitur. Quare meritò nos docet Philippus, nefas esse eum, qui jam verè Christo fidem non adhibeat, isto baptismo tingi, tantùm abest, ut ipse baptismus eam fidem, ut quidam existimarunt, aut conferat, aut etiam (nisi id aliunde planè constet) ullo modò confirmet. Quòd si post acceptum baptismum Spiritus sanctus dabatur, neq; id perpetuum erat, nec propter ipsum baptismum, sive etiam per baptismum dabatur. Perpetuum quidem non fuisse, ex eo perspicuum est, quod legitur, Act. cap. 8. v. 16. & cap. 10. 44. In quorum priore loco scriptum est, in Samaria nonnullos fuisse, qui in nomine Domini Iesu baptizati essent, nec dum tamen Spiritum sanctum accepissent. In posteriore verò narratur, super omnes, qui Petrum Cornelio Centurioni, Dominum Iesum an-* Act. 8.

nunciantem audiebant, adhuc ipso Petro loquente, Spiritum sanctum cecidisse, quamvis nec ii, qui cum Cornelio erant, nec ipse Cornelius adhuc baptizatus esset, quod postea fieri jussit Petrus. Propter baptismum autem Spiritum sanctum datum non fuisse, sed potissimùm propter fidem in Christum, cùm posterius ex modò prolatis testimoniis non obscurè indicat, tum verò satis apertè docet ipse Christus, cùm ait, Signa autem eos, qui crediderint, hæc

Mar. 16. 17. sequentur: In nomine meo dæmonia ejicient, *&c. ut pleraq; alia testimonia omittam, quæ idem planè confirmant. Sed ne per baptismum quidem Spiritum sanctum dari consuevisse, sed per impositionem manuum Apostolorum, nemo est, qui ipsorum acta à Luca descripta legerit, qui ea de re dubitare possit. Id enim ex modò citata Samaritano-*

Act. 8. 18. *rum historia clarè liquet, ibiq; mox additur,* Cùm vidisset autem Simon, quòd per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus, *&c. cui adde insuper historiam eorum discipulorum, quos Paulus Ephesi reperit, ubi*

Act. 19. 5. *verba illa habentur:* Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, *&c. Solebat quidem Spiritus sanctus, tum demum dari, cùm quis baptizatus esset, quia idcircò sine dubio dabatur, ut de Christo prædicatio confirmaretur, populusq; ad fidem ipsi adjungendam adduceretur, videns quibus miris donis à Deo manifestè afficerentur ii, qui illi confidebant, quos ab aliis internoscere, non ex publica & aperta nominis Iesu*

Christi

Christi professione licebat, cujus professionis symbolum, & tessera quædam baptismus aquæ erat, in ipsius Domini Iesu nomine susceptus. Atq; ob eam causam plerunq; post baptismum Spiritus sanctus dabatur, non autem quia ejus dandi, quasi instrumentum quoddam baptismus esset. Quamobrem etiamsi hodie idem fieret, non tamen idcircò aliud baptismo terrenæ aquæ tribuendū esset, quàm quòd per ipsum Iesu Christo palàm nomen daretur. Quantò igitur magis id dicendum est, cùm hoc tempore conspicua illa Spiritus sancti dona cessaverint, quæ ipsius Spiritus sancti nomine in tota hac disputatione intelligere necesse est? Quandoquidem Spiritus sancti dona inconspicua, aut certè non omnium oculis, ut illa erant, exposita, quæq; etiamnum credentibus in Christum dari certissimum est, nihil unquam cum aquæ terrenæ baptismo commune habuerunt. Itaq; ut ad rem ipsam redeamus, cùm ii, quos Petrus baptizari jussit, nunquam antea publicè & apertè Christo Iesu nomen dedissent, quippe qui tum primùm ipsum pro servatore ac principe suo agnoscere cœpissent, cumq; is baptismus nihil aliud sit, quàm publica & aperta Iesu Christi nominis professio, sive ejus professionis symbolum, quid obsecro attinet, etiamsi præceptum illud Petri perpetuum esse concesserimus, ad eos id pertrahere, quos certum est multò antea palàm Iesu Christo nomen dedisse, & pro iis qui ejus religionem profiterentur, publicè ab omnibus agnitos semper fuisse? Dicam liberè, quod sentio, non conviciandi, aut irridendi animo, (Deus

novit)

novit) sed admonendi, & à veterno quodam, si fieri potest, excitandi gratiâ. Non possum sanè hominum quorundam, sive hujus nostri seculi, seu quorumcunque præteritorum stupiditatem, & oscitantiam, ut ita dicam, satis mirari, qui ex Petri mandato illo, vel etiam ex iis omnibus, quæ Apostoli, in hoc baptismi aquæ negotio, aut præcepisse, aut fecisse leguntur, baptismum istum ad eos etiam pertinere intellexerunt, ipsisq́; omnino ministrandum statuerunt, qui non modò simulatq́; per ætatem licuit, Iesum Christum pro Servatore se agnoscere publicè sunt professi, seq́; quod ad religionem attinet, nunquam aliter quàm Christianos, vel ipsi nominarunt, vel ab aliis nominari sunt passi, verùm etiam ab ipsis incunabulis, IesuChristi nomen tanquam Domini ac redemptoris sui in ore semper habuerunt, à quibus eos, quibus cum Apostolis res erat, utpote vel in Mosaica lege, vel in prophanis gentium superstitionibus natos atq́; educatos, & perpetuò à Christo non re tantùm sed verbis quoq́; prorsus alienos, tàm longè quod ad præsentem inquisitionem pertinet, abesse constat, ut non multò magis terra ab ipso cælo distare videatur. Verùm quia hac eadem de re, antequam disputationem hãc nostram absolvamus, nonnulla fortassis aliquantò explicatius dicenda erunt, ad reliqua in præsentia pergamus. Quoniam autem, quicquid Apostoli de aquæ baptismo, aut ipsi præceperunt, aut jam præceptum fuisse confirmare videntur, superioribus locis examinandis, præsertim verò Petri verbis postremò excutiendis, satis & examinatum

natum & excussum videtur, hic testimoniorum pro adversariorum sententia proferendorum finis erit. Quare deinceps, ut propositum fuit, rationes, quas eidem sententiæ suffragari quispiam fortasse putaverit, afferemus, quantiq; æstimandæ sint, singulatim, idq; non indiligenter inquiremus. Ac primùm de iis agemus, quæ ex ipsis sacrarum literarum testimoniis ita petitæ sunt, ut ipsæ testimonia quodammodo dici possint.

Caput VI.

PRIMA ratio, quam nobis ipsæ divinæ literæ subministrare videntur, unde probetur, neminem, qui Christi discipulus esse velit, aquæ baptismo abstinere posse, hujusmodi est. Quidquid Christus „ fecit, quod muneris sibi singulariter à Deo manda- „ ti proprium non esset, & interim tamen ad divinum „ cultum quoquo modo pertineret, id ejus quoq; dis- „ cipuli omnes facere debent. At Christus sponte aqua „ baptizatus fuit, ut patet Mat. cap. 3. v. 13. & 16. quod „ certè muneris singulariter ipsi à Deo mandati pro- „ prium non erat, cùm alii præter ipsum innumerabi- „ les aqua baptizarentur, idq; ad divinum cultum, si- „ ve ad religionis negotium pertinebat. Ergo nullus „ ex Christi discipulis aquæ baptismo sponte carere „ debet. Etsi ad hanc ratiocinationem, si quis acutius paulò rem inspexerit, satis supra responsum videtur, tamen operæ pretium nos facturos arbitramur, si, diligentius eam expendendo, iis, quæ jam dicta

sunt,

sunt, nonnulla addiderimus. Itaq; dico primùm, non verum esse id quod in ea assumitur, videlicet, quòd Christus aqua baptizari voluerit, id muneris ipsi nominatim à Deo demandati proprium non fuisse. Tametsi enim alii quoq; infiniti aqua baptizabantur, non tamen eandem ob causam id à Christo, & ab illis fiebat, neq; Christus generali illo divino decreto, ut populus aqua baptizaretur, quod ex Iohannis Baptistæ verbis intelligi poterat, ulla ratione tenebatur. Iohannes enim, ut apertissimum est, baptizabat ad pœnitentiam in remissionem peccatorum, quæ in Christo nullum locum invenire poterat. Atq; eatenus populus baptizari debebat, quatenus pœnitentia, & remissione peccatorum indigebat. Hoc dico ne quis putet, universum prorsus Israëlis populum, qui Iohannis prædicationem audiebat, quive in ea regione, ubi Iohannes prædicabat, degebat, ab ipso Iohanne baptizari debuisse, adeò ut ipse quoq; Christus, qui ex Israëlis populo erat, ei baptismo suscipiendo obstrictus esset. Ego quidem nihil dubito, nonnullos fuisse præter ipsum Christum, qui eo decreto divino non tenerentur, quamvis ex Israëlitico populo essent, eos videlicet omnes, qui justi erant, quiquée, si aliquando peccatores fuerant, jam ante Baptistæ prædicationem ex animo resipuerant, & vitam correxerant, jamq; illis omnia peccata divina benignitate condonata fuerant, nec ad peccatorum remissionem consequendam, ulla amplius pœnitentia illis opus erat. Hujusmudi autem homines licèt admodum paucos, aliquos tamen adhuc in eo populo fuisse,

isse, id docere potest, quod de Simeone, Anna Phanuelis filia, Zacharia, & Elizabeta ipsius Iohannis parentibus, deq; Iosepho Mariæ Christi matris viro, qui vel ea tempestate fuerunt, vel etiam Iohanne prædicante adhuc fortasse vivebant, scriptum legitur. Nam omnes præter Annam disertè justi fuisse dicuntur, & aliqui ex ipsis non justi modò, verùm etiam coram ipso Deo justi & inculpati. Annæ verò ejusmodi testimonium datur, ex quo eam justam fuisse apertè colligitur. Certè qui tales erant, ad eos baptismus ille Iohannis ad pœnitentiam datus non pertinebat. Nam nec ipse Christus, justos se, sed peccatores ad pœnitentiam vocatum venisse affirmat. Quare istiusmodi homines, ne accessisse quidem ad Iohannis baptismum, verisimile est. Vnde constare potest, si Christus & accessit, & baptizatus est, vel, ut primo cap. diximus, id illi nominatim injunctum à Deo fuisse, vel alioqui tamen valde consentaneum ab ipso fuisse existimatum, licet se nullo præcepto teneri sciret, & sic tanquam proprium ipsius Christi muneris censendum esse; ex quo præceptum aliquod omnibus deinceps in perpetuum datum, nullo modo elici possit. Nec verò est, quod dicat quispiam, si Christus, quem singulari Dei mandato excluso, certissimum est, ab aquæ baptismo abstinere potuisse, eo tamen tingi voluit, multò magis eo tingi cæteros debere, de quibus idem perinde asseverare non licet. Nam ut alia multa omittam, in quibus argumentatio ista evidenter peccat, & ex quibus fallaciæ plenissima demonstrari potest, animadvertendum est, non

Luc. 1. 6. 2. 25. 37. Mat. 1. 19. Luc. 5. 32.

non posse Christi personam, ejusvé in aquæ baptismo suscipiendo factum, ulla ratione in hac quæstione nostra, ab eo singulari Dei mandato separari, aut ab aliqua alia singulari causa, quæ ipsum ad baptismum accipiendum impulerit. Hæc autem diversitatem longè maximam, inter ipsum Christum, & alios constituunt, quos nec ullum ejusmodi præceptum habuisse constat, imò de quibus quæritur, (atq; de eo tantùm nominatim hîc agitur) utrum id quod Christus fecit, ipsi quoq; Christi exemplo omnino facere debeant, nec ob singularem aliquam aliam causam, ad baptismum accipiendum accedere debere ullo modo apparet. Quòd si quis neget, Christo singulariter à Deo præceptum fuisse, ut aqua à Iohanne baptizaretur, vel singularem aliquam aliam causam eum habuisse cur baptizari voluerit, aut saltem ea de re dubitet, præter ea, quæ paulò ante à nobis disputata sunt, legat quæ primo cap. hac de re scripsimus. Sed quæret fortasse aliquis, cur fieri potuerit, ut singulare istud præceptum aquæ baptismi, quem Iohannes ministrabat, accipiendi Iesu Christo à Deo fuerit datum, aut quæ potuerit alia singularis esse causa, quæ Christum ad baptismum istum accipiendum impulerit. Responderi potest, quod ad præceptum attinet, (hincq; simul, citra ullū etiam mandatum, non unam tantùm, sed plures singulares causas Iohannis baptismum accipiendi Christum habuisse constabit) idcircò id fieri potuisse primùm, ut Christus ab ipso sui patefaciendi initio modestiæ, atq; humilitatis, cujus ipse perfectum quoddam exemplar,

emplar, aliis ad imitandum propositum esse debebat, publica specimina daret, & jam tum suo exemplo doceret, neminem quantumvis justum, & ab hominum vulgo virtutum ornamentis disjunctum, de se ipso altè sentire debe..., adeò ut à reliquo populo separari quodammodo ...lit, & pro eo haberi, qui inter vulgares homin... nequaquam sit numerandus. Nam idem Christ... quoque, ut alia ejusdem rei exempla prætere am, cùm, ut ipse ait, eßet & magister & Dominus, discipulorum tamen suorum pedes lavit, hoc est id fecit, quod alioqui ab ipsius dignitate, ac præstantia, quàm longissimè aberat, quo nimirum illis (ut idem apertè testatu...) exemplum præberet, ut quemadmodum ipse fecisse... ...ic & ipsi facerent; id est, alii aliis, ubi opus esset, in...virent, ac ministrarent. Id enim sine dubio pedu... ...tua ablutione significare voluit. Vt igitur nos ... ...odestos, & humiles suo exemplo efficeret, debuit ...hristus baptismum Iohannis adire, & interea tan...uam unus de populo censeri, quamvis alioqui nihil sibi cum eo baptismo esse posset. Deinde ut mox futuram prædicationem suam ea ratione populo probaret, qui propter magnam quæ de Iohannis excellentia opinio erat, perfacilè ac perlibenter ei aures, accommodaturus videbatur, quem certum esset non solum à Iohanne non dissentire, sed sese illi quodammodo subjicere, non recusasse, & illius disciplinam facto suo evidentissimè comprobasse. Præterea, ut, quoniam innumerabiles in populo futuri erant, qui à Iohanne baptizati essent, ii præsertim, qui ad Dei regnum

Ioh. 13. 15.

idonei forent, ipsorum similis efficeretur, ne scilicet quisquam eorum esset, qui propter dissimilitudinem aliquam inter se, & Christum in iis quæ ad Dei cultum quoquo modo spectant, & simul humanarum virium omnino sunt, de ea salute consequenda desperare, aut non planè confidere posset, quam ipse Christus adeptus fuisset. Atq; huc sine dubio potissimum respexit Christus, cùm dixit, Sic enim decet nos omnem justitiam implere, *Si modò omnis justitiæ nomine, nō ea quæ sibi ipsi à Deo mandata: sed quæ populo generatim præcepta erant, intellexit. Adde postremò si placet, ideò debuisse Christum à Iohanne baptizari, ut nobis exemplo esset, ne hominibus divinis obedire cunctemur, sed quicquid illi jusserint, alacri animo semper exequi velimus. Atq; hæc satis sint, ut Christi factum illud baptismū Iohannis suscipiendi proprium muneris illi à Deo mandati fuisse constet, & propterea falsa esse argumenti adversariorum assumptio demonstretur. Verùm tamen concedamus, assumptionem illam veram esse, quid tum postea, cùm propositionem falsam esse appareat? Neq; enim perpetuum est, Debere Christi discipulos ea omnia facere, quæ Christus fecit, si nec ad ejus munus singulare propriè spectent, & ad Dei cultum aliquo modo pertineant. Nam si istud perpetuum esset, nemo ex nobis est, qui circumcidi non deberet, quia Christus ipse circumcisus fuit, quod certè nec ad ipsius singulare mun⁹ propriè spe-*
Gen.17.10. *ctabat, cùm id ex lege Mosis, & multò ante ex di-*
Lev.12.3. *viniori certissima præceptione, omnibus Abrahami*

posteris æquè servandum esset, & ad Dei cultum eandem ob causam omnino pertinebat. Et ne quis in circumcisione ineptè cavilletur, inquiens, eam non ex eorum numero dici posse, quæ Christus fecerit, quippe qui non propria voluntate, cùm voluntatis usum nondum haberet: sed aliis id curantibus infans & imprudens, ex majorum more, & instituto circumcisus fuerit, de ciborum delectu, deq; aliis, non paucis externis ritibus in Mosis lege præscriptis quid dicemus, quos necesse est confiteri Christum sponte servasse. Nunquid idem nos facere oportet, alioqui Christi discipuli non merebimur appellari? Nunquid ipsismet Iudæis, qui ad Christum convertuntur, eos ritus servandos esse dicemus? Minimè verò, nisi cum quibusdam, qui se falsò Christianorum nomine venditant, & cæteris plus sapere videri volunt, Christianam libertatem vel aspernemur, vel non agnoscamus, & interim Pauli Apostoli auctoritatem nihili æstimemus. Quòd si quis sit, qui hîc quoq; dicat, de ritibus illis externis abrogatis apertissima testimonia in divinis literis extare: Quòd autem aquæ baptismo Christiani carere possint, nusquam scriptum esse. Respondeo, ut superiore cap. feci, eos ritus externos vi ipsius Christi disciplinæ omnes penitus concidisse, non autem quia vel a Paulo, vel alii cuipiam ex Apostolis id singulariter patefactum fuerit, ablatos fuisse, & quamvis in Dei lege disertissimè præscripti fuerint, quia tamen cum analogia Christianæ fidei non benè consentiunt, etiamsi nullum præterea ejusce rei divinum testimonium habere-

 mus,

mus, nos tamen iis servandis obstrictos non futuros. Quantò igitur minus aquæ baptismo suscipiendo obstricti erimus, cùm de eo ritu servando nullum apertum præceptum extare videamus? Nam externa illa immersio, sive ablutio nihil per se ipsa, non magis quàm decreta illa Mosaica, cum Christiana disciplina commune habet, & quidquid secum conjunctum habet, quod cum fidei nostræ analogia consentiat, id nullo incommodo ab ipsa separari potest, multoq; excellentiore ratione, quàm per istum, aut alium quempiam certum externum ritum peragi, atq; præstari, quemadmodum ex iis, quæ supra disseruimus, intelligi posse arbitramur. Quocirca, ut de Apostolorum præceptis proximo capite statuimus, sic hoc loco de iis, quæ Christus fecit statuendum est, ea demum nobis omnino imitanda esse, quæ vel ab ipso aliquo modo omnibus mandata fuerint, vel cum r eliqua ipsius disciplina ita sint conjuncta, eivé consentanea, ut ab ea divelli nequeant, aut ab ipsa fluere dicenda sint. Sed fac præterea, baptismum aquæ externum, quo Christus tinctus fuit, ex istorum numero esse, certè si nobis in eo Christus imitandus est, non semper neq; à quocunq; Dei ministro baptizari possumus, sed tum demum, cùm aliquis extiterit, qui à Deo ad aqua baptizandum missus fuerit, qualem constat fuisse Iohannem, à quo Christus baptizatus est. At verò quis hodie est, quem ad id munus, se divinitùs delectum esse, affirmare non pudeat, cùm Paulus ipse, quem tamen bapitzasse certum est, se à Christo ad baptizandum missum fuisse neget? Sed

quod

quod postremò totam adversariorum argumentationem nullius ponderis esse demonstrat, est, quod ejus vi necessariò concluditur, Iohannis baptismo nos contentos esse posse, vel potiùs Iohannis baptismo nos omnino tingi debere, quorum prius, (si modò, ut adversarii disputant, baptismus, quem Apostoli post Christi resurrectionem ministrarunt, nobis suscipiendus est) verum esse non potest, alterum verò planè falsum esse constat. Neq; enim, ut supra monuimus, idem fuit Iohannis baptismus, qui Apostolorum à resurrectione Christi. Imò in re maximi momenti differebant. Quandoquidem Apostolorum baptismus in Christi Iesu nomen ministrabatur, Iohannis verò minimè. Id quod præter alia multa eorum discipulorum historia, quos Paulus Ephesi invenit, evidentissimè demonstrat, in qua affirmatur, eos, qui Iohannis baptismum ante susceperant, postea in nomen Domini Iesu baptizatos fuisse. Quamvis enim, cùm discipuli illi respondent se baptizatos esse in Iohannis baptisma, verbum baptizandi, quod à Paulo interrogante prolatum fuerat, & in ipsorum verbis subauditur non aquæ baptismum, sed initiationem, ut ante dictum fuit, significare videatur, tamen ridiculum est existimare, plus continuisse ipsum aquæ baptismum à Iohanne ministratum, quàm aliam qualemcunq; in ejus disciplinam initiationem. Deinde, ut appareat, discipulos illos aquæ baptismo à Iohanne ministrato tinctos fuisse, satis est, ipsos dixisse, se Iohannis disciplinæ fuisse initiatos. Nam ea disciplina sine aquæ baptismo consistebat, quem propterea

Act. 19.

pterea, quicquid eruditi aliqui interpretes eo loco sentiant, post Iohannem ejus quoq; discipulos, qui ad ejus exemplum populum docerent, usurpasse, omnino statuendum est. Vnde etiam apertè colligitur, non satis esse iis, qui baptizandi sunt, baptismum Iohannis accepisse: præter id, ad quod probandum nominatim historiam istam attulimus, baptismum videlicet Iohannis in Iesu Christi nomen ministratum non fuisse. At verò in nomen Domini Iesu baptizari, id potior pars baptismi est, ab Apostolis post Christi resurrectionem instituti, vel potius ipsius baptismi anima quædam atq; substantia, qua sublata funditùs corruat ipse baptismus necesse est. Namq; ejus baptismi vis universa in eo esse videtur, ut quis per eũ Christo initietur, atq; ei publicè & apertè nomen dare incipiat. Hoc autem non aliunde proficisci potest, quàm ex eo, quod in ipsius Christi nomen ministretur. Nec verò ii audiendi sunt, qui dicunt, discipulos illos vel non fuisse iterum externo baptismo tinctos, vel, si fuerunt, non propterea id factum esse, quòd Iohannis baptismus, quem antea susceperant, in Iesu nomine non ministraretur: sed quia nondum Spiritum sanctum acceperant. Vtrumq; enim apertissimis historiæ verbis repugnat, ubi scriptum est disertè, eos, Pauli verbis auditis (cui prius ipsi dixerant, se baptizatos esse in Iohannis baptisma) in nomen Domini Iesu baptizatos fuisse: & ne quis hîc Spiritus sancti baptismum intelligeret, subjungitur postea, Paulum illis manus imposuisse, & Spiritum sanctum in ipsos descendisse. In qua porrò narratione,

ne, quis negare potest, baptizari in Domini Iesu nomen, pro re diversa à Iohannis baptismate poni? Iam verò si discipuli illi in Domini Iesu nomen jam tum, cùm baptismum Iohannis susceperant, baptizati fuissent, ut Spiritum sanctum quoq; acciperent, nil opus deinde fuisset, eos iterum in Domini Iesu nomen baptizari, nec ullo modo id curaturum fuisse Paulum, aut etiam permissurum, credibile est, id enim ad Domini Iesu nominis ludibrium, & contemptionem omnino pertinuisset. Sed satis fuisset, Paulum pro ipsis orare, & illis, ut fecit, manus imponere: quemadmodum Petrum, & Iohannem fecisse legimus, cùm curare vellent, ut quidam, qui in Domini Iesu nomen jam baptizati fuerant, Spiritum sanctum consequerentur, quem nondum acceperant, Act. 8. 15. Monebat quidem Iohannes, ut in eum Act. 19. 4.
crederetur, qui post se venturus erat, hoc est in Christum Iesum, non tamen in ejus nomen baptizabat, quin etiam ne Apostolos quidem ipsos, ante Christi resurrectionem id fecisse, vel legitur, vel verisimile est, quemadmodum nec legitur, neq; est verisimile ante Christum à mortuis excitatum, & in cælis ad Dei dexteram collocatum, pœnitentiam ac remissionem peccatorum in Iesu nomine prædicatam fuisse. Quod satis intelligi potest, ex illis ipsius Domini Iesu verbis: Oportebat Christum pati, & re- Luc. 24. 46.
surgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipiendo ab Hierosolyma. *Et ex illis Petri,* Deus Patrum Act. 5. 30.

nostrorum suscitavit Iesum, quem vos interemistis, suspendentes in ligno. Hunc principem & salvatorem Deus exaltavit dextra sua, ad dandam pœnitentiam Israëli, & remissionem peccatorum. *Ex quibus locis planum fit, prædicationem pœnitentiæ & remissionis peccatorum in nomine Christi, sive Israëli separatim, sive omnibus gentibus simul, non ante ipsius Christi à mortuis resurrectionem, & adeptam gloriam cœpisse. Nec mirum, cùm unà cum ipsis præmium esset, à Deo, Christi obedientiæ usq; ad mortem crucis propositum, & constitutum. Prædicabat quidem ipse Dominus Iesus, dum adhuc mortalis in terris degeret, pœnitentiam & remissionem peccatorum, quod idem Apostoli quoq; ab eo missi faciebant, sed non in nomine ipsius Iesu, qui nondum homines vita æterna donandi, qua peccatorum remissio illa continebatur, potestatem, nisi destinatione adeptus fuerat, quamvis dæmonia ipsa in ejus nomine ejicerentur, quippe quorum ejiciendorum jam plenissima potestate donatus fuisset. Quare nec etiam baptismus, qui in remissionem peccatorum ministrabatur, in ipsius Iesu nomine dari tunc temporis ab Apostolis potuit, quamvis pro ipso Iesu baptizarent, & ipsis baptizantibus, Iesus ipse baptizare & diceretur, & dicendus esset. Nam Iohannes quoqúe baptizabat ipse, non pro alio quopiam, sed ex proprio munere, non tamen in suum nomen, sive in suo nomine baptizabat, quamvis qui ab ipso baptizabantur, non minus Iohannis discipuli, & essent,*

Ioh. 3. 22, 26.

& dicerentur, quàm Iesu discipuli ii, qui ab Apostolis baptizati erant. Verùm, ut ad id revertamur, quod nobis propositum est, baptismum scilicet Iohannis non fuisse in Iesu Christi nomine ministratum, dico, id vel ex eo apertè constare, quòd Sacerdotes, & Levitæ ab Hierosolymitanis Iudæis missi, interrogant ipsum Iohannem, quis esset, & cùm respondisset, se non esse Christum, quærunt, cur igitur baptizet, cùm ipse non sit Christus. Ex quibus ipsorum verbis perspicuum est, eos antea ignorasse, an Iohannes esset Christus, vel se esse profiteretur. Quod sanè fieri non potuisset, si is in Iesu Christi nomen baptizasset. Sic enim jam publicè testatus fuisset, se non esse Christum, cùm ipsum non quidem Iesum, sed Iohannem appellari omnibus notum esset. Mitto, quòd si Iohannes in Iesu Christi nomen baptzabat, ipse quoque Iesus in Iesu Christi nomen baptizatus fuit, aut certè alio baptismi genere, quàm cæteri omnes fuit tinctus. Quorum prius planè ridiculum est: posterius verò, præterquàm quod valde absurdum censeri debet, universam etiam adversariorum rationem convellit, ad quam rectè concludendam necessarium est, ut Christus eundem baptismum acceperit, quem aliis omnibus suscipiendum esse contendunt. Certissimum igitur tandem esto, non eundem fuisse Iohannis & Apostolorum baptismum, & propterea si baptismus ab Apostolis, post Christi resurrectionem institutus, nobis omnino suscipiendus est; non satis esse Iohannis baptismum suscepisse. Atqui id satis esset, si Christus in eo, quòd à Iohanne baptizatus

Ioh. 1. 19.

zatus

zatus fuit, nobis imitandus foret, & is à Christo susceptus baptismus, baptismi quem nos quoq; suscipere debeamus, argumentum & exemplum esset. Quin potius, ut dictum est, inde sequeretur, debere nos omnino Iohannis baptismo baptizari, & cùm non idem sit Iohannis baptismus, & Apostolorum, vel Apostolorum baptismum prætermitti posse, vel duos baptismos nobis omnino suscipiendos esse. Quorum utrumq; non dubito, quin adversariis longè absurdissimum videatur. Sed negabunt (opinor) alterutrum ex istis sequi, etiamsi Iohannis baptismus & diversus aliquantum sit, ab Apostolorum baptismo, & nullo modo à nobis omitti debeat. Dicent enim in Apostolorum baptismo illum contineri, cùm Apostolorum baptismus quicquid in Iohannis baptismo est, planè complectatur, & præterea (quod ipsius est proprium, quodq; solum inter ipsum & Iohannis baptismum interest) in Iesu Christi nomine ministretur: quod ut fiat prorsus necesse est. Ita unico Apostolorum baptismo suscipiendo, & ipsorum simul instituto & præcepto, quod in Christi à Iohanne baptizati exemplo continetur, plenè satisfieri. Quibus breviter sic respondeo, Aut Christi exemplum nullam penitus baptizandi necessitatem nobis affert, aut si affert, semel nos eadem prorsus ratione baptizari debemus, qua Christus ipse baptizatus fuit, nulla re nec addita, nec detracta, nec immutata, quæ aliquod momentum habere posse videatur. Alioqui non ad exemplum illius, nec quia ipse baptizatus fuerit: sed alio modo, & aliam quampiam ob causam

sam

sam baptizabimur. Et hæc quidem primæ huic adversariorum rationi, ex Christi exemplo ductæ solidè ressellendæ sufficient.

Caput VII.

SEcundo *loco pro adversariis ex sanctarum literarum testimonio ad hunc modum argumentabimur.* Nemo potest jure Christianus appellari, cui peccata remissa non fuerint. Atqui peccata per baptismum aquæ externum remittuntur. Nemo igitur Christianus jure appellari potest, qui eum baptismum sumere neglexerit. *Probatur argumenti assumptio, ex illis Ananiæ ad Paulum verbis:* Et nunc quid moraris? exurge & baptizare, & ablue peccata tua invocato nomine Domini. *Vbi vides, quia per aquæ baptismum remissio peccatorum contingit, non modò dictum Paulo fuisse, ne baptizari, id est ablui cunctaretur, & ita deleret peccata sua, sed eam deletionem abluendi verbo significatam fuisse.* Act. 22. 16.

Pro responsione ad argumentationem istam considerandum est primùm, me non negare (ut etiam ex iis, quæ supra disputata sunt, satis constare credimus) quin in baptismo aquæ post Christi resurrectionem instituto aliquid sit, quod ad peccatorum remissionem, seu ad peccata delenda aliquo modo pertineat. Est enim in ipso, cùm in Iesu Christi nomine ministretur publica & aperta Iesu Christi nominis

minis professio, quæ nullo pacto omitti debet, alioquin à peccatorum reatu liberatio non continget. Verùm professio ista externæ illi ablutioni alligata non est, adeò ut etiam alio modo fieri non queat, quemcunq; vel Ecclesia *pro temporum & locorum ratione elegerit, vel res ipsa per se necessariò tulerit.* Itaq; *si contingat, aliquem citra externam illam ablutionem publicè & apertè* Christi Iesu *nomen professum fuisse, & pro eo, qui ipsi nomen dederit, passim habitum esse, quacunq; tandem ratione id fieri contigerit, iste id omne habebit, quod in aquæ baptismo ab Apostolis & aliis post Christi resurrectionem usurpato continetur, ad peccatorum deletionem pertinens, nec ullo modo ut peccata sibi remittantur, aqua præterea ablui necesse habebit. Deinde animadvertendum est, ex Ananiæ verbis non apertè & omnino colligi, remissionem peccatorum per aquæ baptismum contingere. Inquit enim,* & ablue peccata tua invocato nomine Domini. *quæ verba eandem sententiam habere possunt, ac si dictum fuisset,* Et per invocationem nominis Domini, ablue peccata tua: *ita ut hæc sermonis pars posterior per se stet, neq; ad baptismum, de quo in priore dictum fuerat, referri debeat: sintq; omninò duo, de quibus Ananias Paulum admoneat, unum, ut baptizetur, alterum verò ut nomen Domini invocet, id est ejus benignitatem imploret, quò per eam invocationem peccatorum remissionem consequi, & salvus esse possit.* Nam *ut alibi scriptum est,*

Ioel. 3.5. *dies illi advenerant, à Ioele pronunciati, in quibus,*

Qui-

Quicunque nomen Domini invocasset, salvus futurus esset. Act. 2. 21.
Et sanè hæc hujus loci explanatio nihil prorsus habet, quod & verissimum, & verbis ipsis accommodatissimum non sit. Nam quòd Abluendi, pro Delendi verbo usus fuerit Ananias, id per simplicem translationem nulla aquæ baptismi ratione habita, etsi baptismi antea meminerat, ab ipso fieri potuit, ut ab aliis quoque alibi factum est. Paulus enim ad Corinthios scribens postquam dixisset, peccatores quosdam non adepturos Dei regnum, statim subjungit, Et hæc quidam eratis, sed abluti estis, 1. Cor. 6. 11.
sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini Iesu, & in Spiritu Dei nostri. *Hîc nulla aquæ alicujus, sive alterius rei, per quam vera ablutio fieri possit, mentione facta, vel (quod appareat) ratione habita, abluti dicuntur ii, qui à peccatis expurgati erant, & quorum peccata deleta fuerant. Sed quodnám magis insigne hujusce simplicis translationis exemplum desideramus, quàm illud in celeberrimo Davidis Psalmo,* Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Psal. 51. 2.
Sed & Hieremias ait, Lava à malitia cor tuum Hierusalem, ut salva fias. Hier. 4. 14.
Pluribus exemplis, tanquam in re indubitata proferendis supersedeo. Postremò autem sciendum est, verba ista, Abluendi, Lavandi, Purgandi, Mundandi, Expiandi, Remittendi, & si qua sunt similia, sæpè in sacris literis, non rem ipsam, quam propriè denotant, sed ejus rei declarationem significare. Sic annotat Franc. Vatablus pluribus in locis veteris Testamenti,

menti, & Hebraiſmum eſſe ait. vide Lev. cap. 12. 7, 8. & 15. 15, 30. & 16. 30. & quid in unoquoq; iſtorum locorum ipſe annotaverit. Quid plura? Si quis de hac Hebraica locutione dubitat, legat totum caput 13. & 14. ejusdem libri, in quibus de leproſo mundo declarando agitur, & inveniet, eam ibi paſſim fuiſſe uſurpatam, idq; ſæpius ab eodem Vatablo ibidem animadverſum fuiſſe. Et certè ſi ullo in loco eam locutionem fuiſſe uſurpatam, credendum eſt, ibi potiſſimum id factum eſſe, veriſimile videtur, vel potius eſt neceſſarium, ubi baptiſmo aquæ externo peccata abluendi vis ſive ex toto, ſive ex parte tributa fuerit. Etenim, cùm certiſſimum ſit, pœnitentia & fide peccata deleri, & utramq; aquæ baptiſmo, ſi ritè ſuſcipiatur antecedere oporteat, nihil aliud, aquæ baptiſmo peccata ablui ſignificare dicendum eſt, quàm per baptiſmum peccata jam deleta eſſe declarari, & publicè quodam modo obſignari. Quamobrem, etiamſi concederetur Ananiam, cùm monuit Paulum, ut baptizaretur, & ablueret peccata ſua, invocato nomine Domini, intellexiſſe, per baptiſmum, id eſt externam illam ablutionem, peccata ablui, non tamen verè per baptiſmum iſtum peccata ipſa deleri, eum dixiſſe continuò ſequeretur, ſed tantummodo deleta eſſe palàm oſtendi & quaſi conſignari. Atq; hac eadem ratione explicandus eſt locus ille,
Act. 2. 38. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque veſtrum in nomine IESU Chriſti, in remiſſionem peccatorum. *Nam vel baptiſmo illi, hoc eſt ſolenniter peractæ ablutioni, peccatorum re-*

miſſionem

missionem nequaquam tribuit Petrus, sed totam pœnitentiæ, cujus prius meminerat, adscribere voluit: vel si baptismi quoq; ea in re rationem habuit, aut quatenus publicam Iesu Christi nominis professionem continet, eum tantummodo consideravit, aut si ipsius etiam externæ ablutionis omnino rationem habere voluit, quod ad ipsam attinet, remissionis peccatorum nomine, non ipsam remissionem verè, sed remissionis declarationem, & obsignationem quandam intellexit. Nec verò desunt in novo Testamento loci alii non pauci, in quibus remitti peccata, aut similis alia locutio, vel Hebræorum, ut dictum est, more, vel per simplicem Metonymiam, omnibus linguis peræquè communissimam figuram, non ipsam rem, sed rei declarationem significant. Qualis est locus ille, qui propter ejusce locutionis ignorationem, etiamnum plerosq; non leviter torquet: ubi Dominus Iesus ait, multum peccatrici illi remitti, quia dilexisset multum. Nam si alia ratione ibi verbum remittendi interpreteris, quàm, ut idem significet, quod remissum esse, apertè ostendi ac declarari, nullus unquam sensus, qui antecedenti parabolæ benè respondeat, & ob eam rem Christo, qui eam parabolam attulerat, dignus sit, ex verbis illis elici poterit. At si eo pacto, quo dictum est, verbum illud explicetur, omnia consentiunt, & elegantissima vereq; Christo digna sententia inde elicitur, nempe, debuisse Pharisæum illum, ex tanta mulieris illius dilectione perspicere, jam non amplius peccatis illam onustam esse, nec tanquam pec- Luc. 7. 47.

catricem ab ullo amplius rejici aut vitari debere. Nam, ut idem Christus, institutum sermonem persequens, & ad expositam ante parabolam eum prorsus accommodans, ait : Cui parùm remittitur, parùm diligit. *Nec dilucidæ huic explicationi ne tantillum quidem officiunt verba illa, quæ mox sequuntur,* remittuntur peccata tua. *Neq; enim remissionem ipsam, sed remissionis contestationem, & confirmationem quandam apertè significãt, (jam enim dixerat Christus ,* remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.) *unde ipsa explicatio nostra mirificè contestata, & confirmata dici potest. Hæc obiter quodammodo à nobis dicta sunt, non tamen inutilia futura ad eos omnes locos rectè intelligendos, ubi aquæ baptismo peccatorum remissio, vel tribuitur, vel tribui videtur. Quod unum nobis postremò propositum fuerat, ne singulos hîc examinare necesse haberemus. Id autem quia nos abundè jam præstitisse confidimus, ad alia transire operæ pretium fuerit.*

CAPUT IIX.

PRO TERTIA *igitur adversariorum ratione, quæ aliquo divinarum literarum testimonio inniti videatur, hanc afferemus.* Aquæ baptismus ea res est, per quam omnes Christiani in unum corpus conglutinantur, atque cohærent. Ergò nemo Christiani corporis pars esse potest, ideoque nec Christianus, qui a-

quæ

quæ baptismo lotus non fuerit. *Probatur assumptum per ea, quæ Paulus priore ad Corinthios scribit, cap. 12. 13. Inquit enim:* Etenim in uno Spiritu nos omnes in unum corpus baptizati sumus, sive Iudæi, sive Græci, sive servi, sive liberi. *Quod perinde est, ac si dixisset, nos omnes, quicunque Christiani sumus, unico tantùm spiritu impellente, idcircò baptismum sumpsimus, ut unum corpus efficeremur. Nam in uno spiritu idem esse, atque per unum spiritum, & frequentissimus præpositionis* In, *pro* Per, *in sacris literis usus, suadet, & ejusdem locutionis complura exempla satis docere videntur, quæ ne longiùs abeamus, in hoc eodem capite aliquot numero habemus. Bis enim v. 3. & iterum bis v. 9. In Spiritu, pro eo quod est, per Spiritum, dictum fuisse constat. Atque hæc hujus loci explanatio, Erasmi, Tigurinorum, Bezæ, & quorundam aliorum interpretum auctoritate confirmatur, quorum omnium interpretationes,* Per unum Spiritum, *habent.*

Verùm, (ut hinc ad argumentum respondendi initium sumamus) ignoscant mihi omnes isti, plus ipsis omnibus vidit hac in re unus Sebastianus Castellio, qui eadem verba, uno Spiritu, *interpretatus est, quamvis in quatuor illis superioribus locis omnibus,* per Spiritum, *sive aliis verbis idem pollentibus, id, quod in Græco est,* in Spiritu, *& ipse reddiderit.* Nempe quia, *ut arbitror, duo animadverterat, unum, hîc de alio Spiritu non agi, quàm de eo qui aquæ baptismum ut plurimum, non antece-*

dit, sed subsequitur, & per quem non baptismus suscipitur, sed rectè & jurè susceptum fuisse, vel etiam suscipi posse declaratur, id est de donis Spiritualibus, ut unicuiq; totum caput accuratè legenti, constare poterit. Alterum, hoc loco non esse simpliciter eam locutionem, In Spiritu, sed, Baptizari in Spiritu. Quæ quid significet, ex aliis locis, ubi ea inveniatur, intelligi debet. Sex autem ni fallor, in Græcis codicibus præter hunc sunt loci, in quibus ea invenitur, & nusquam per Spiritum, sive Spiritu impellente, sed Spiritu baptizari, ubiq; significant. Spiritus inquam baptismum declarat, qui aquæ baptismo opponi solet, tantùm abest, ut ubi ea locutio sit, aquæ baptismum intelligere, vel debeamus, vel etiam possimus. Porrò hi sunt sex illi loci, Matth. 3. 11. Mar. 1. 8. Luc. 3. 16. Ioh. 1. 33. Act. 1. 5. & 11. 16. Quin etiam nunquam alio loquendi modo utitur scriptura, ubi Spiritus baptismum expressè nominat, (nusquam enim, ut arbitror, alibi, quàm in prædictis locis, disertè ac nominatim Spiritus apud sacros scriptores baptismus commemoratur) adeò ut, quamvis ibidem sæpè aqua baptizari antea dicatur, sine præpositione In, mox tamen manifesta licet antithesis sit, nunquam, ut dictum est, aliter, quàm In Spiritu sancto baptizari subjungatur. Ex quibus omnibus, (opinor) perspicuum est, hoc loco non de aquæ baptismo locutum fuisse Paulum, qui per Spiritum, sive impellente Spiritu suscipiatur, sed de Spiritus baptismo omnino egisse. Et sanè, si quis rem ipsam secum animo reputare velit, atq; ab inveteratis opinionibus, cogitationem

rationem paulisper abducere, & videbit, & fatebitur, nō per aquæ, sed per Spiritus sancti baptismum, Christianos in unum corpus coalescere. Ille enim cùm res externa & omnibus conspicua sit, neutiquam posse dicendus est, verùm Christianorum corpus (de quo nimirum adversariorum argumentum loqui necesse est) hoc est veram Ecclesiam, quæ corporis oculis non cernitur, conglutinare, atq; conficere: hîc verò, qui res est interior, & non nisi per sua effecta aspectabilis inaspectabilem similiter alioqui Christi Ecclesiam rectè conjungere, ac constituere potest. Quis autem nunc veri corporis Christiani membrum, seu partem eum esse affirmare ausus fuerit, qui aquæ baptismum, quantumvis Spiritu impellente susceperit, nisi Spiritus quoq; baptismo eum ablutum etiamnum esse comperiat? Neq; enim aquæ baptismum, Spiritus licet ipsius impulsu susceptum, Spiritus baptismus perpetuò comitatur, nec, si is, qui aquæ baptismum semel ritè accepit, semper aqua baptizatus meritò dicetur, is similiter, qui semel Spiritus baptismo tinctus fuit, semper Spiritu baptizatus jurè dici poterit, nisi in fide permanserit: qua deficiente, deficiat quoq; & aboleatur Spiritus baptismus necesse est. At verò quis negare audebit, eum verè Christianum esse, qui Spiritu sancto fuerit lotus, etiamsi (quod & factum legimus, & quotidie fieri credendum est) aquæ baptismo ab Apostolis usurpato ritè tinctus non fuerit. Viderunt autem, per aquæ baptismum non fieri, ut Christiani in unum corpus coalescant, nonnulli ex iis ipsis, qui hoc

loco de aquæ baptismo Paulum locutum fuisse putaverunt, tanta est veritatis vis, & de hisce Pauli verbis agentes dixerunt, non ita accipienda esse, quasi per baptismum transeamus in Christi corpus, nam prius transimus, deinde ad id testificandum baptismo consignamur. Ad hunc modum illi. Itaq; certissimum esse debet, præsertim si Paulus de eo Christianorum corpore loquitur, quod adversarii sine dubio intelligunt, in his verbis non de aquæ baptismo, qui Spiritu impellente suscipiatur, sed de ipsius Spiritus baptismo agi. Nec verò aliter persuaderi debemus, quia mox sequatur, Et omnes in unum Spiritum potati sumus. Quasi necesse sit, cùm hîc manifestè de Spiritualibus donis agatur, supra alia de re actum fuisse. Sciendum est enim, etiamsi utrobiq; de Spiritus sancti donis agitur, non tamen idem utrobiq; dici. Plus enim postea dicitur, quàm antea dictum fuerat, quantò plus est liquore aliquo potari, quàm eo tingi, seu lavari. Siquidem multò plus illo, quàm hoc modo ejus liquoris particeps corpus fieri contingit. Quidquid sit, illud certum est, aliud esse re aliqua potari, quàm eadem tingi, aut lavari. Vsus est autem Apostolus elegantissimè, duplici hac translatione lavandi, & potandi, ut quemadmodum, si quis liquore aliquo & lavetur simul, & potetur, totum corpus & exterius & interius ejus liquoris fit particeps: sic Christianos eo tempore, & exterius & interius, id est totos & omnino unius divini Spiritus participes cunctos factos fuisse, evidenter significaret. Et certè posterior manifestissima translatio prioris unumquemq;

quemq; admonere poterat, sive ad poculum cœnæ Domini, ut quibusdam placet, (quod tamen nobis non probatur) Paulus in ea alluserit, sive minus. Nam si allusit, in priore quoq; ad aquæ baptismum allusiisse quidem eum dicemus, non tamen de eo locutũ fuisse. Neq; enim iis assentiendum est, qui de ipso Dominicæ cœnæ poculo, Paulum verba fecisse omnino volunt, & propterea spreta omnium codicum, cùm Græcorum tùm Latinorum, qui extant fide, Græcos nescio quos scholiastas secuti, & Græci cujusdam vetusti, sed obscuri codicis, Clementisq; præterea authoritate freti, non, in unum Spiritum potati sumus, sed, unam potionem potavimus, sive una potione potati sumus, in unum Spiritum legunt, & ajunt, ea verba, In unum Spiritum, superioribus illis respondere, In unum corpus. Vt scilicet quẽadmodum antea fuerit dictum, Christianos per unum Spiritum aqua baptizari, ut unum corpus fiant, sic postea dicatur, eosdem in cœna Domini ex eodem poculo bibere, ut unus Spiritus fiant. Quæ loci explanatio, quàm absurda sit, non facilè fuerit explicare. Primùm enim relatio illa corporis & Spiritus, & inepta est, & eo in loco supervacanea. Inepta, quia nõ magis per aquæ baptismum unum corpus fiunt Christiani, quàm per poculum cœnæ Domini nec magis per cœnæ Domini poculum unus spiritus fiunt, quàm per aquæ baptismum. Eo autem in loco supervacanea, quia, unum corpus fieri Christianos Paulum dixisse, satis erat ad ipsius institutum, ut ex iis, quæ statim infert, usq; ad finem capitis, val-

de perspicuum est. Deinde superiora verba illa, in uno Spiritu, sive, ut ipsi interpretantur, per unum spiritum, nulla habent sibi respondentia, si inferiora illa, in unum spiritum, non ipsis, sed illis, in unum corpus, respondere velimus. Imò habent quidem, sed pessimè respondentia. Nam quæ relatio, huic præsertim loco consentanea, esse potest ejusdem potionis qua Christiani in cœna Domini potentur, ad eundem spiritum, per quem baptizentur aqua? Aqua ipsa cum potione, non autem spiritus impulsio conferenda erat, neqûe enim minus spiritu impellente Christianus in cœna Domini potat, quàm in baptismo aqua abluatur. Præterea cur quæso Paulus cœnam Dominicam cum baptismo collaturus potionis tantùm mentionem fecisset, non etiam comestionis sive cibi, quæ præcipua ex duabus quodammodo cœnæ illius partibus censenda est, & cujus solius nomine alicubi tota cœna intelligitur, ut 1. Cor. 11. 33. non secus atq; corporis tantùm Christi nomine, quod panis in cœna Domini repræsentat, ipse quoq; sanguis, quem repræsentat vinum, significatur, ut eodem cap. v. 30. Ad cujus rei confirmationem vide etiam, quæ scripta sunt eadem epistola cap. 10. v. 16, 17. & Ioh. 6. 56, 57. Et sanè frequentissimè in sacris literis solius cibi, aut etiam panis mentione facta, ipse quoq; potus intelligitur. Id quod (saltem in cœna Domini) nunquam potionis solius nomine fieri contingit, ut scilicet ea tantùm commemorata cibus quoq; intelligatur. Postremò, si Paulus cœnam Dominicam intellexisset, non verbo præteriti temporis, Potavimus, sed

Po-

Potamus, præsentis usus fuisset: cùm ea cœna, non à quolibet Christiano homine planè & omnino jam manducata fuerit aliquando, sed identidem in posterum ubi facultas detur, manducari debeat. Sic enim alibi, per verba præsentis temporis, de cœna Domini locutus est Paulus, inquiens, Calix benedictionis, cui benedicimus, nonné communicatio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nonné communicatio corporis Christi est. *Quamobrem à vulgata lectione, &, ut arbitror, explanatione, non est recedendum: sed legendum simpliciter, in unum spiritum potati sumus: & in unum spiritum, pro uno spiritu dictum, agnoscendum, ut ipse vetus interpres videtur agnovisse, qui non in unum Spiritum, sed in uno spiritu transtulit, (quin etiam, quidam codices habent, unum Spiritum potavimus,) & præter ipsum veterem interpretem, agnoverunt etiam non pauci recentiores, Erasmus inprimis qui & ipse, unum spiritum potavimus, trãstulit, quo pacto alii item explicarunt: alii verò vel explicarunt, vel interpretati sunt, unum spiritum hausimus, inter quos est Sebastianus Castellio. Adde, quòd hæc sive explicatio, sive interpretatio, ut scilicet in unum Spiritum hoc loco idem sit, atq; uno Spiritu, confirmatur ab ipso illo codice vetusto, licèt obscuro, cujus ante mentionem fecimus, qui ita habet,* εἰς ἓν πόμα ἐποτίσθημεν εἰς ἓν πνεῦμα, *id est, in unam potionem potati fuimus, in unum Spiritum. Vbi nemo non videt, In unam potionem idem prorsus esse, quod una potione. Et hæc ad explanationem illam*

1 Cor. 10. 17.

illam hujus loci refutandam, & nostram asserendam satis esse volumus. Quòd si quis tamen verba illa, in unum Spiritum, superioribus illis, in unum corpus, omnino respondere velit, non acriter pugnabo, & totum hunc locum illi similem esse posse concedam, Vnum corpus & unus Spiritus, *&c. Ephes. 4. 4. modò ne hîc de cœna Domini, supra verò de aquæ baptismo agi dicamus, nisi fortasse ad utrunq; alludere voluerit Paulus.* Nam *aliter, ut diximus, relatio illa prorsus inepta esset. At verò, si de spirituali baptismo, deque spirituali potione Apostolum loqui concedamus, satis apta erit relatio illa, cùm enim spiritus quiddam interius sit, corpus verò exterius, rectè & de coalescendo in unum corpus verba faciens baptismi seu lotionis, quæ ad exteriora pertinet, translatione usus esset, & coalitione in unum spiritum potionis, quæ ad interiora pervadit, translationem adjunxisset. Cæterum explanatione hac verborum, In unum spiritum, admissa, repetenda sunt ante ipsa ἀπὸ κοινοῦ illa superiora, In uno spiritu, ut integra loci sententia sit. Vno Spiritu baptizatos sive ablutos fuisse omnes, ut unum corpus fierent, & uno spiritu pariter potatos, ut unus spiritus omnes evaderent. Atq; ne longiores, quàm par est, alicui videri possimus, iis quæ dicta sunt, pro responsione ad argumentum ex hoc divino testimonio ductum contenti erimus, ea omittentes, quæ dici potuissent, etiamsi hîc de aqua, non autem de Spiritus baptismo sermo esset, cùm præsertim unusquisq; per se infirmissimam, & prorsus ἀσυλλόγιστον esse hanc rationem*

onẽ animadvertere possit. Hoc per illud fieri cõtingit. Ergò aliter fieri nequit. (*quod vitium in superiore quoq; argumẽtatione est, ex Ananiæ verbis ducta*) *& simul videre, si hîc de aquæ baptismo agatur, unius corporis nomine non ipsam veram, & inaspectabilem Ecclesiam, sed aspectabilem & apparentem significari, quam nihil prohibet* (*nisi aliter expreßè præceptum fuerit, quod factum esse nunquam probabitur*) *pro locorum & temporum ratione, modo hoc, modo illo externo signo notari, vel etiam sine ulla exteriore & constituta nota coalescere, atq; unum corpus fieri.*

Caput IX.

Quartum *adversariorum argumentum ex aliquo sacrarum literarum loco petitum tale erit.* Baptismus res est communis omnibus Christianis, & ipsos perpetuò comitatur. Ergò nemo potest Christianus esse, qui baptismum suscipere neglexerit. *Probatur id quod assumptum fuit, satis evidenter ex iis, quæ à Paulo scripta sunt ad Ephes. cap. 4.* Vnum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & Pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus vobis. *Hîc manifestè Paulus, ut unitatem Christianis commendet, inter cætera ab eo, quòd baptismus unus sit argumentatur. Quod certè facere non posset, nisi baptismus ad omnes Christianos*

per-

pertineret, eorumq́ perpetuus comes esset. Idq́ inde etiam apertè constat, quòd ipsum inter illa numerat, quæ omnino hujusmodi sunt, Dominum, scilicet fidem, & Deum Patrem. Quis igitur negare audebit, quemadmodum Christianus sine Domino aut fide, aut Deo Patre esse nequit, eundem sine baptismo item esse non posse?

Totum argumentū facilè concedi potest. Nam & nos idem fatemur, sine baptismo nullum Christianum esse posse. Sed videndum est, de quo baptismo & nos loquamur, & Paulus sine dubio locutus fuerit. Cumq́ disertè pluribus in locis scriptum sit, Christum Spiritu sancto baptizare, idq́ ita dicatur, ut baptismus iste, aquæ baptismo opponatur, & perinde sit, ac si dictum fuisset, Christum non aqua, sed Spiritu sancto baptizare, certè ubicunq́ de iis agitur, quæ Christianorum sunt propria, vel etiam ad Christianos pertinent, simplici baptismi nomine, nisi aliud loci circumstantiæ suadeant, non aquæ, sed spiritus baptismus intelligendus est. Nemo autem inficiari poterit, baptismum hoc loco recenseri, non modò ut rem ad Christianos pertinentem, verùm etiam, ut aliquid Christianorum proprium, id est, quod ipsis unis perpetuò conveniat: quemadmodum ipsis unis perpetuò convenit, & Dominus, & fides, & Deus Pater. Siquidem qui Chriastianus non est, is nec Dominum, id est Christum, nec fidem illam, quàm Paulus intelligit, nec Deum Patrem habet. Qui autem vel unum ex istis habet, is Christianus sit necesse est. Quare statuendum omnino videtur, eum quoq́ qui ba-

baptismum habeat, de quo hîc agitur, prorsus Christianum esse. Atqui innumerabiles vel sunt, vel esse possunt, qui aqua ritè baptizati fuerint, & propter ea aquæ baptismum habere meritò dicantur, & tamen revera Christiani non sint. Sed nemo Spiritus sancti baptismum jurè dici potest, quin idem verè sit Christianus, quemadmodum superiore capite disputatum est. Patet igitur non aquæ, sed spiritus sancti baptismum in his Pauli verbis, simplici baptismatis nomine intelligi debere. Adde, quòd plus quàm verisimile est, Paulum hoc loco Spiritus sancti distinctè mentionem facere non prætermisisse, cùm mox ex iis, quæ dixisset, sermonem de ipsius Spiritus sancti donis illaturus esset. Subjungit enim, unicuiq; autem nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi. *Nam superiore quoq; loco, id est, 1. ad Cor. 12. de spiritualibus donis in Ecclesia variè distributis acturus, inquit prius, eundem esse Spiritum, eundem Dominum, eundem Deum, qui ea omnia largiantur atq; distribuant. Quin ne fidei quidem, ut potè, quàm spiritualibus donis conjunctam esse oporteat, si quis rectè animadvertat mentionem prætermittit, ea enim in illis verbis includitur, quæ sunt v. 3.* Nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesum: & nemo potest dicere Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto. *Non enim de simplici oris confessione ibi loquitur Paulus, quæ etiam sine Spiritu sancto fieri potest, sed de ea, quæ ex vera fide provenit, imò de ipsa cordis confessione, quæ per verba, & alia exter-*

na

na declaratur, quæq; nihil aliud, quàm vera fides est. Quocirca nihil ferè isto loco huic nostro similius inveniri potest. ob eamq; rem, cùm hîc alioqui Spiritus sancti separatim Paulus non meminerit, ejus satis apertam mentionem, voce baptismatis contineri dicendum est. Ita fiet, ut & alter locus alteri exactè respondeat, & hîc nihil planè desiderari possit. Nam & ibi quoq;, ut vidimus, postmodum, cùm eandem, quam hîc esse contendimus, sententiam exprimere vellet, baptismi translationem usurpavit. Nec sanè quicquam verisimilius dici potest, quàm idem hoc loco esse, unum baptisma, quod ibi est, uno Spiritu nos omnes in unum corpus baptizati sumus. Tenenda est autem regula illa, quam supra posuimus, de baptismi nomine simpliciter prolato, cùm tanquam res ad Christianos spectans, præsertim verò, cùm tanquam ipsorum propria commemoratur. Quandoquidem ea & divinarum literarum authoritati, & rationi, ut demonstratum fuit, est maximè consentanea. Verùmtamen, si quis nec authoritate, nec ratione adduci queat, ut regulam illam admittat, & præterea iis omnibus spretis, quæ hactenus à nobis dicta sunt, de aqua baptismo hoc loco agi omnino velit, non idcircò tamen aliquid sententiæ nostræ contrarium efficietur. Quamvis enim Paulus de re ad Christianos pertinente loquatur, quæ omnibus ipsis sit communis, non tamen de omnibus prorsus Christianis loquitur: sed de iis omnibus ad quos scribit, sive etiam de iis, si ita videtur, qui ipsis vel tunc essent, vel postea in perpe-

tuum

tuum futuri essent similes. De iis omnibus, inquam, qui aquæ baptismum vel jam accepissent, vel in posterum accepturi essent. Atq; hos monet, ut, quando omnibus unus & idem aquæ baptismus communis est, quo religioni, quam profitentur, omnes pariter initiati sunt, velint quoq;, cùm præterea eandem fidem, eundem Dominum, eundem Deum Patrem habeant, unum corpus, & unus spiritus omnes esse. Sed non propterea aut dicit, aut innuit Paulus nullum esse, aut futurum, Christianum, qui aquæ baptismo ablutus non fuerit, neq; cum omnibus Christianis in perpetuum eandem prorsus qua ipse hoc loco cum Ephesiis usus est, argumentandi rationem valituram docere voluit, sed ejus eam duntaxat partem, quam ad omnes perpetuò spectaturam certissimum esse poterat: quæ non minus efficacitatis, quàm ipsa integra argumentatio habere deprehenditur. Neq; enim minus unitatem servandam esse persuadere potest, quòd unus Dominus, una fides, unus Deus Pater omnibus sit, etiamsi nulla ratio unius aquæ baptismatis haberi possit, quàm (ubi id possit fieri) quòd propterea omnes uno eodemq; aquæ baptismo fuerint tincti. Sed profectò ad has quamvis aptissimas, & quæ pertinacissimo cuiq; satisfacere possint responsiones, & mentis ac verborum Pauli explicationes confugere nihil est opus, cùm, ut paulò ante ostendimus, satis manifestum est, de aquæ baptismo hic sermonem esse non posse. Quòd præter jam dicta, id demonstrare potest, quòd si Paulus in monendis Ephesiis, ut unitatem spiritus inter se conservare

vellent,

vellent, iſtorum externorum rituum rationem habere voluiſſet, nullo modo Dominicam cœnam commemorare prætermiſiſſet: qua vel maximè unitas illa Chriſtianorum declaratur, & quodammodo obſignatur: ac ſine dubio multò magis atq; evidentius, quàm per aquæ baptiſmum, qui ſemel tantùm, & ſingulis aliquando, nec unquam ſimul omnibus miniſtratur, cum cœna Domini iteratò, ac ſæpius atq; ab omnibus ſimul manducetur: quam etiam idem Paulus alibi, ut ſupra viſum eſt, dixit eſſe communicationem corporis & ſanguinis Chriſti, ac deinde ſtatim adjunxit, Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes enim ex uno pane participamus. *Cùm igitur maximè inſignis, & præcipui Chriſtianæ unitatis Symboli, nullam prorſus hoc loco mentionem Apoſtolus fecerit, nemini dubium eſſe poteſt, quin de hujusmodi rebus, ideoq; nec de aquæ baptiſmo, cùm hæc ſcriberet, ne cogitaret quidem.*

CAPUT X.

QUINTA *adverſariorum ratio, quam locus aliquis divinarum literarum, exhibere videatur, hæc eſſe poteſt.* Nemo Chriſtianus eſt, qui Chriſtum non induerit. Chriſtus autem per baptiſmum induitur, ut probant evidenter, verba illa ad Gal. cap. 3. 27. Quicunque enim in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Ergò nemo Chriſtianus erit, qui baptiſmum non acceperit.

Hujus argumenti assumptio duo vitia habet. Unum, quòd falsa est, alterum, quòd etiamsi vera esset, non tamen rectè ejus vi argumentum conclusum fuisset, quod idem vitium in secundæ quoq; ac tertiæ argumentationis assumptionibus animadversum fuit. Primùm igitur falsum est, per aquæ baptismum (nam de eo baptismo argumentum loqui necesse est,) Christum indui, & locus ille Pauli ad Galatas nihil ad rem facit. Aut enim non de aquæ, sed de spiritus baptismo ibi verba fiunt, aut, si de aquæ baptismo (ut quidem nobis quoq; videtur) sermo est, alia prorsus est eorum verborum sententia, quàm ea, quæ ex argumentatione ista colligitur, ut mox ostendemus. Porrò de aquæ baptismo locum istum non loqui, id docere fortasse potest, quod proximè hæc verba antecedunt, Omnes enim filii Dei estis per fidem [*quæ est*] in Christo Iesu. *Hic expreßè de fide agitur, qua Dei filii efficimur, quæ non per aquæ, sed per Spiritus baptismum comparatur, & sine qua baptismus aquæ esse potest, Spiritus autē non potest. Quare cùm deinde subjungitur,* quicunque enim, &c. *quæ verba ex vi particulæ* enim, *superiorum rationem reddunt, certè non de aquæ baptismo, sed de baptismo aliquo spirituali sermonem esse dicendum videtur. Dicet aliquis: Paulus non de quolibet aquæ baptismo in Christum suscepto loquitur, sed de eo, qui omnino ritè susceptus fuerit, nempe quem fides antecesserit. Hæc mentis Pauli explicatio nihili facienda est, cùm ejus rei in ipsius verbis nullum vestigium appareat, quæ simpliciter*

citer

citer de baptiſmo in Chriſtum loquuntur, & propterea niſi aliud dicatur, multò tutius videtur ad Spiritus baptiſmum ea referre. Sic enim nihil ſubaudiendum fuerit, nec de Pauli mente divinandum. Præterea, cùm Paulus, etſi verbis præteriti temporis utitur, tamen de re loqui videatur, quæ adhuc duret, & ob eam rem affirmare Galatas propterea quòd in Chriſtum baptizati eſſent, Chriſto etiamnum eſſe indutos, profectò, non de aquæ baptiſmo, qui quantumvis ritè ſusceptus fuerit, licèt ipſe duret, tamen fieri poteſt, ut Chriſti indutio illa, ut ita dicam, ceſſaverit: ſed de baptiſmo Spiritus, quo durante, eam quoq; indutionem durare neceſſe eſt, eum verba facere ſtatuendum planè videtur. Nec verò hæc eo à me dicuntur, quòd velim omnino non de aquæ, ſed de Spiritus baptiſmo Paulum ibi locutum fuiſſe: quin imò, ut præmonui, in contrariam ſententiam multò ſum propenſior: ſed ut quanta ſit argumentationis adverſariorum infirmitas melius cognoſci poſſit. Quomodo autem ſi de aquæ baptiſmo ibi agi velimus, ad ea, quæ modò diximus, reſpondendum ſit, mox ſubjiciemus. Itaq; fateor locum iſtum ad aquæ baptiſmum referendum eſſe, ſed aliam eſſe prorſus loci ſententiam, atq; adverſarii exiſtiment, planè affirmo. Neq; enim de eo, quod revera eſſet, ſed quod Galatæ profeſſi fuerant, & ipſorum vocationis proprium erat, loquutus eſt Paulus, cùm ait, eos Chriſtum induiſſe. Patet hoc vel ex eo, quod in eadem Epiſtola miratur eos tam citò transferri ab eo, qui ipſos vocaverat in Chriſti gratia, ad aliud

Gal. 1. 6.

Evan-

Evangelium, quòd eos dementes & fascinatos appellat, adeò ut veritati non obedirent, & cùm Spiritu incœpissent, carne finirent, quòd veretur, ne frustrà in ipsis laboraverit, quòd deniq; eos se iterum parturire dicit, donec formetur in ipsis Christus. Vt interim nihil dicam, quòd solius Dei est, posse affirmare, quempiam revera Christum induisse. Quamobrem concludendum est, nihil aliud Paulum dicere voluisse, quàm Galatas, cùm in Christum baptizarentur, necessariò professos fuisse, se Christum & induisse, & induere velle, quandoquidem hæc professio ejus baptismi scopus est & finis, seu potius ejus natura atq; essentia. Nec verò alia exempla istius figuratæ locutionis desunt, cùm scilicet aliquid esse affirmatur, non quia revera sit, sed quia esse debeat, & sic præseferant ii, in quibus id esse dicitur. Imò ea exempla in ipsis Pauli Epistolis pænè innumerabilia sunt, ubicunq; enim, verbi causa, eos ad quos scribit, sanctos, Deo dilectos, fideles in Christo Iesu, & ejusmodi aliis nominibus, quod persæpè facit, appellare non dubitat, ibi ea sermonis figura utitur. Et ne longius abeamus, proximè præcedentia verba, quæ ante protulimus, eam figuram omnino continent. Neq; enim, vel verum erat, vel Paulus scire poterat, omnes illos Galatas per fidem filios Dei esse. Non igitur eos verè esse, sed sic ipsos profiteri, & hunc eorum vocationis esse scopum, dicere voluit Apostolus. Quid quod alibi similiter de ipso baptismo loquens, eandem hanc figuram usurpat? Cùm enim Romanos ad quos scribebat, monere vellet, non ideò

Gal. 3. 1, 3. & 4. 11, 19.

esse in peccato manendum, ut gratia abundaret, ait.
Rom. 6. 3. Quicunq; in Christum Iesum baptizati essent, eos consepultos esse cum ipso per baptismum. Atqui si hoc jam revera esse dicere voluisset, nihil opus fuisset monitione illa. Sed idcircò ita locutus est Paulus, ut ostenderet, quid professi essent illi, qui in Christum Iesum baptizati fuissent, & ea ratione indignum esse demõstraret, ejusmodi homines in peccatis amplius manere. Eodem argumento tacitè utitur, scribens ad Colossenses, dum eos monet, ut Christo, omnibus humanis documentis, & superstitionibus rejectis, penitus adhæreant, inquit enim, Consepulti
Col. 2. 12. (estis) ipsi (Christo) in baptismo, in quo simul quoq; resurrexistis per fidem, &c. Quòd non factum jam revera esse, sed ita in baptismo Colossenses professos fuisse intelligendum est. Hac verborum Pauli explicatione, quæ, ut arbitror, minimè repudianda est, recepta, cessant ea, quæ supra ad probandum, in eis de aquæ baptismo non agi, allata sunt. Ea enim omnia pro concesso sumunt, vel Apostolum dixisse, Galatas, qui baptizati in Christum essent, verè Christum induisse, vel proximè antea testatum fuisse, eos omnes, ad quos scribebat, ea fide, quæ filios Dei efficit revera præditos esse. Quorum utrumq; per explicationem nostram penitus convellitur. Nec porrò ullo modo hæc duo simul vera esse possunt, videlicet ibi de aquæ baptismo agi, & verba illa, Christum induistis, non figuratè, sed propriè, atq; ut sonant, accipienda esse. Alterutro autem istorum falsò reddito, tota adversariorum argumen-

gumentatio redditur falsa, quæ ut utrumq; verum sit, omnino requirit. Sed demus deinde, ut alterum vitium adversariorum assumptionis explicemus, utrumq; verum esse, & sic (quanquam ne id quidem planè consequitur) verum esse id, quod in argumentatione assumptum fuerat, concedamus: nempe, per aquæ baptismum Christum à nobis verè indui. Num *propterea sequetur, non alia ratione, quàm per aquæ baptismum, Christum à nobis verè indui posse, ut quidem necesse est, si argumentum rectè conclusum esse velimus? Certè si istud consequitur, fateor me argumentandi scientia penitus destitutum esse, & jam me pudet Dialecticas præceptiones ne primoribus quidem, quod ajunt, labris ex ipsis fontibus degustasse: sed sola fermè (quod ad hanc partem attinet) natura ac ratione duce, de non minimis rebus disputare aliquando ausum fuisse. Verùm quis ita cæcus esse potest, ut non videat, consequentiam istam nullam esse? Quodsi assumptio illa ita intelligenda est, ac si dictum fuisset, per aquæ baptismum, & non alio modo Christus induitur, dico eam nullo pacto concedi posse: nisi velimus, baptismum aquæ prorsus necessarium ad salutem esse, id quod nemo hactenus fortaßè ausus est dicere.* Nam *profectò Christum induere ad salutem est prorsus necessarium.* Nec *tamen rursus concedendum est, aquæ baptismum esse ordinariam quandam viam Christum induendi, cùm nihil per eum baptismum verè vel à* D*eo hominibus conferatur, vel quavis ratione ipsis accedat: nisi quòd per ipsum Christo publicè nomen dant, &*

ejus familiæ quodammodo adſcribuntur. Qua de re vide quæ cap. 5. à nobis diſputata ſunt.

CAPUT XI.

SEXTUM *hujus generis adverſus ſententiam noſtram argumentum tale erit.* Baptiſmus inter Chriſtianæ diſciplinæ rudimenta numeratur. Ergò nemo Chriſtianus ejus expers eſſe debet. *Rudimentum autem Chriſtianæ diſciplinæ baptiſmum eſſe, demonſtrant verba illa Epiſtolæ ad Hebr. in initio capitis 6.* Quapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectionem feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ, ab operibus mortuis, & fidei in Deum, baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni. *Ex quibus verbis baptiſmum, non modo Chriſtianæ diſciplinæ rudimentum eſſe conſtat: ſed tale rudimentum, ut ſine eo nequeat ea diſciplina conſiſtere. Nam & pars fundamenti eſſe dicitur, & inter ea recenſetur, ſine quibus Chriſti cognitio non datur. Ad hunc modum ſcilicet ex hoc loco argumentari adverſarios arbitramur.*

At nos dicimus, tantùm abeſſe, ut hinc aliquid colligi poſſit, quod ipſorum ſententiam juvet, ut potius hic locus eam planè convellat, aut certè nihil prorſus ad rem faciat. Neq; enim hîc de aquæ baptiſmo ipſo agitur, ſive vox baptiſmatum, cum ſe-

quente voce doctrinæ conjungi debeat, & ab ea regi, ut ferè receptum est, & vulgata cùm in Græcis, tum in Latinis codicibus interpunctio docet: sive ab ea disjungi, ut nonnulli sentire videntur, & in quibusdam Græcis codicibus interpunctum invenimus. Nam priore modo non de baptismo ipso, sed de doctrina baptismatum verba fieri palàm est, posteriore verò, cùm baptismorum, non autem baptismi fiat mentio, certum est, utrumq; baptismum, Iohannis scilicet & Apostolorum intelligi debere. Aquæ enim & Spiritus intelligi non posse id declarat, quod deinde sequitur, impositionis quoque manuum. Etenim neq; ante manuum impositionem, sed per ipsam manuum impositionem Spiritus sanctus dari solebat, ut supra ostensum fuit. Absurdissimum autem est, ut bis, idq; præpostere baptismus Spiritus hîc commemoretur, ubi & distinctio, & mirus ordo in enarrando manifestè apparet. Quodsi Iohannis & Apostolorum baptismus, ea voce baptismatum significantur, perspicuum est ipsum aquæ baptismum intelligi non posse. Alioqui duobus aquæ baptismis nobis opus esset. Itaq; baptismatum nomine, si vocem hanc à sequente doctrinæ, sejungere velimus, id, quod per utrumq; baptismum adumbratur, intelligi debet, nempe remissio peccatorum, quæ sanè per Apostolorum baptismum etiam contigisse aliqua ratione dici potest, ut supra cap. 7. disputatum fuit. Et idcircò quemadmodum manuum impositionis nomine, non ipsam manuum impositionem, sed id, quod per ipsam adumbrari, & simul dari solebat, sine dubio

bio intellexerit Apostolus: sic baptismatum nomine, non ipsa baptismata, sed (quod præsertim attinet ad Apostolorum baptismum) id, quod per ipsa adumbrari, ac dari quoq; consuevisse dici potest, omnino intellexit. Et certè, nisi remissio peccatorum sub baptismatum nomine intelligatur, unum ex præcipuis Christianæ disciplinæ rudimentis, vel potius Christianæ pietatis solidissimum fundamentum, in hac enarratione prætermissum fuerit. Sed quid (inquies) doctrinæ nomine intelligemus? Nimirum exactam Christi præceptorum traditionem, sine qua ejus disciplina, cujus hîc rudimenta exponuntur, nullo prorsus pacto fundari potest. Verùm vulgatam receptamque interpunctionem sequi præstat, & baptismatum doctrinam intelligere. Vnde apertius idem sensus elicietur. Quandoquidem utriusq; aquæ baptismatis doctrina simul juncta nihil aliud erat, quàm peccatorum remissio, & Christi legis præscriptio. Quanquam enim Apostolorum baptismus per se utrumque complectebatur, peccatorum tamen remissio, proprium quiddam Iohannis baptismi videri poterat: eamq; ab ipso Apostolorum baptismus quodammodo mutuatus fuerat. Apparet igitur, locum hunc cùm in ipso de aquæ baptismo revera non agatur, nihil ad rem facere, nisi quatenus nos docet baptismum istum Christianæ disciplinæ rudimentum non esse, alioquin inter ipsa hîc numeratus fuisset, & propterea per hunc ipsum locum, si non ipsam de qua controversamur adversariorum sententiam, at certè argumentum ipsum, quod ex eo ducunt, funditus everti constat.

Caput XII.

Septimo loco ad hunc modum ex divinis literis adversarii argumentari posse videtur. Quicquid nos servat, eo nemo prorsus nostrum carere debet. Atqui baptismus nos servat: Nemo igitur prorsus ex nobis baptismo carere debet. *Baptismum autem nos servare ad verbum scriptum est, 1. Pet. 3. 21.* quòd & nos nunc similis formæ salvos facit baptismus, *&c.*

Hæc argumentatio, si ea quæ statim consequuntur verba paulò attentiùs legantur, planè futilis apparebit. Pergit enim Apostolus, & ait, Non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi. *Ex quibus verbis perspicuum est, Petrum baptismatis nomine, non aquæ baptismum intellexiße, de quo nos loquimur, sed aliud omnino baptismi genus.* Nam quod *quidam ea verba ita interpretantur, quasi dictum fuerit, baptismum quidem aquæ, sive in quo aqua ministratur, nos servare, non tamen quatenus corpus abluit: sed quatenus eo fit, ut bona conscientia interroget &c, sive, non quatenus in eo sordes corporis deponuntur, sed quatenus in eo bona conscientia interrogat, &c. Hæc inquam interpretatio ipsis verbis nullo prorsus pacto consentanea est, in quibus nec dictio,* Quatenus, *nec alia, quæ idem polleat, legitur: sed ejusmodi sunt, ut nominis baptismatis explicationem in*

ipsis contineri necesse sit. Nam quid obsecro aliud est, vel esse potest, nos salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed bonæ conscientiæ interrogatio) *sic enim ad verbum, ut vetus interpres vertit, legitur in Græcis codicibus) Quàm, Nos salvos facit baptisma, Baptismatis autem nomine intelligo, non carnis sordium depositionem, sed bonæ conscientiæ interrogationem, &c? Sive baptisma, inquam, non quod carnis sordium depositio est, sed quod est bonæ conscientiæ interrogatio. Certè in hunc sensum & planissimum & elegantissimum accepit ea verba autor ille, quisquis est, verè aureorum illorum quæ in Vatabli Bibliis extant, in complures Testamenti novi locos scholiorum. Sic enim ibi annotat:* Quasi dicat, baptisma, quo nos servamur, non est ablutio, qua eluuntur sordes corporis: sed declaratio recti & fidelis animi erga Deum, qua sordes animæ eluuntur, ut aqua sordes corporis. *Non poterat rectius neq; concinnius, & Apostoli mens explicari, & ratio simul, quare ita locutus fuisset, paucissimis verbis exponi. Atq; hac hujus loci explanatione retenta, ex ipso loco apparet, falsum esse id, quod in adversariorum argumento assumptum fuisse oportet, baptismum aquæ nos servare; tantùm abest, ut ea assumptio hoc Petri testimonio confirmetur. Præterea interpretatio illa, sive explicatio, quæ adversariis favet, idcircò penitus est rejicienda, quòd falsam sententiam continet. Neq; enim verum est, baptismum aquæ nos servare, quatenus in eo fit bonæ conscien-*

tiæ

tiæ interrogatio illa. Potest enim fieri, ut in aquæ baptismo suscipiendo fiat interrogatio illa, nec tamen is baptismus suscipientem servet, quippe quia in ea interrogatione, ex qua salus proficiscitur, non perseveraverit. Non *igitur baptismus, in quo aqua ministratur, servat nos, quatenus eam interrogationem continet: sed ipsa interrogatio nos servat. Durat enim baptismus ille, etiamsi cesset interrogatio.* Nam *semel ritè susceptus aquæ baptismus, ut ipsi adversarii volunt, nunquam abolebitur, sed si interrogatio cessaverit, quomodo, quæso, interrogatio ipsa durabit?* Nec *verò quia Apostolus supra cùm de eo cui respondet baptismus, qui nos servat, loqueretur, aquæ mentionem fecerit, per quam octo illæ animæ quæ in arca erant, diluvii tempore servatæ sint, idcirco dicendum est, aquæ baptismi in comparatione hac rationem habitam fuisse. Primùm enim, verba illa,* per aquam, *idem valere possunt, quod,* In aqua, *quemadmodum & Castellio, & Beza locum citat, ad hanc interpretationem confirmandam aptissimum, in Epistola ad Rom. cap. 4. 11. Vbi scriptum est,* Vt esset *(Abraham)* pater omnium credentium, per præputium. *Ibi enim manifestè,* credentium per præputium, *idem est, atque credentium in præputio, id est existentium in præputio & credentium: seu credentium præputiatorum.* Cui *loco omnino similis est ille, quanquam à Beza non animadversus, eadem Epistola cap. 2. v. 27.* Et judicabit id, quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per literam, & circumcisionem præ-

prævaricator legis es. *Idem est enim*, Per literam & circumcisionem, *quod, In litera & circumcisione, sive, In litera & circumcisione existens, id est, literam & circumcisionem habens, ut vertit Castellio, & ante ipsum annotator ille in Vatabli Bibliis explicuerat. Sed & alia nonnulla ejusdem locutionis in novo Testamento exempla extant. Quæ locutio sanè hoc loco omnino agnoscenda videtur, cùm ut ait Beza,* Noe *cum suis non per aquam (si res penitus introspiciatur) sed ex aqua servatus sit, sive (ut ipsa locutio fert) in ipsa aqua conservatus.* Nec *præpositionis* Per, *propria vis hîc retineri posse videtur, nisi idem sit per aquam, ac si dictum foret, per medias aquas, ut rectè idem Beza animadvertit. Quæ cùm ita sint, nihil ad comparationem ipsam explicandam, & persequendam aqua baptismi pertinere potest: cùm neq; ex ea, nec in ea servamur ullo pacto, aut certè non eo salutis genere, de quo hîc agitur. Quod Bezam non vidisse, & existimasse Apostolum ad emersionem illam ex aqua baptismi respicere potuisse, vehementer miror.* Nam, *quod ait, baptismum hoc loco, & tanquam rem adumbratam, in liberatione Ecclesiæ è diluvio, & tanquam rem, quæ veram Christi Ecclesiæ liberationem adumbret, considerari, id nequaquam est concedendum, cùm apertissimum sit, baptismum hîc non tanquam veram salutem nostram adumbrantem, sed tanquam ipsius instrumentalem causam commemorari. Inquit enim Apostolus, ut vidimus,* quòd & nos nunc similis formæ salvos facit baptisma.

sima. *Non enim ipsius liberationis, sed liberationis modi, seu potius instrumentalis causæ comparatio fit. Ex quo etiam apparet, baptismum non tanquam aliquid in ipsa liberatione è diluvio adumbratum, sed tanquam id, quod illius liberationis instrumentali causæ, in liberatione nostra respondeat, considerari. Itaq; comparatur baptismus, ut manifestum est, cum arca. Vt enim tunc temporis arca illa octo illas animas cæteris omnibus pereuntibus, in medio aquarum, quas Deus ad scelestos homines puniendos terris immiserat, conservavit, sic hodie baptismus, baptismus inquam, non quo corporis sordes eluuntur, sed conscientia ab operibus mortuis expurgatur, nos in medio omnium malorum, quæ Deus ad impiorum hominum scelera vindicāda orbi terrarum immittit, & immissurus est, perpetuò & conservat, & conservabit. Ita aquis diluvii in hac comparatione, non baptismi aquæ, sed mala quibus cælitus demissis homines obruuntur omnino respondent. Quod verissimum censeri poterit, etiamsi nobis non concedatur, nec ea verba,* per aquam, *tanquam, si, In aqua dictum fuisset, explicari posse, nec in alium sensum accipienda esse, quàm, ut dicatur, aquæ ipsius ope octo illas animas, in arca conservatas fuisse: aqua scilicet arcam sustollente, ut in Vatabli Bibliis annotatum est. Possunt enim mala & calamitates etiam in hac parte aquis illis optimè respondere. Siquidem calamitates impios quidem obruunt, ac deprimunt, pios verò servant, atq; extollunt, dum per eas & à mundi illecebris retrahuntur, probatiq;, ut*

Paulus

Rom 8.23. *Paulus ait, divinæ gloriæ spe aluntur, ac confirmantur, & quanta sint virtute præditi, quamq; cæteris omnibus præstent, manifestum faciunt.* Nec tamen (*si hæc dictionis* Per, *significatio retineatur*) *prorsus negaverim, Petrum in hac similitudine afferenda, & explicanda aquæ ipsius, quæ in baptismo ministratur, aliquam rationem habuisse, non quod in ipsa aqua hujus similitudinis partem ullam revera constituerit, sed quod ad ipsam duntaxat alluserit, ut aqua nimirum cum aqua conferretur.* Nam, *quemadmodum baptismum, non proprium, sed metaphoricum revera intelligit, sic necessariò aquæ nomine, cujus mentio tacitè hîc fiat, non veram, sed metaphoricam aquam, eum intelligere statuendum est: per aquam, non secus atq;* Noe *cum suis per diluvii aquas in altum sublatus, & ob eam rem conservatus fuit, nos quoq; in altum feramur, id est terrena incommoda omnia superemus, atq; hac ratione servemur.* Iam *verò nihil dico, quod si baptismum aquæ nos servare, ita intelligendum est, ut alia tamen ratione sine ipso servari possimus, infirmissima tota argumentatio redditur: sin verò ita, ut sine ipso nulla ratione salus nobis contingere possit, id planè falsum est, & propterea indignissimum, quod à Petro dictum fuisse affirmetur.* Nam *supra non semel rationem hanc nostram, accuratius explicavimus, & ejus vi argumenta adversariorum convellimus.* Quare *jam satis superq; hæc quoq; ipsorũ argumentatio convicta videbitur.* Quam *earum postremam faciemus, quas testimonium aliquod sanctarum literarum*

terarum suppeditare credatur. Nam locus ille 1. Ioh. 5. 6. Hic est qui venit per aquam & sanguinem, *&c. ex quo si ibi de baptismo verba fierent, aliquod pro adversariis argumentum elici posse videretur, adeò obscurus est, ut in eo explicando nimium diu nobis immorandum esset. Quocirca, quod paucissimi hodie sunt, qui aquæ nomine baptismum ibi significatum minimè fuisse non animadverterint, id in præsentia pro responsione ad quamcunque rationem inde ductam satis esse putabimus, deque illis adversariorum rationibus deinceps videbimus, quæ etsi sacris literis consentaneæ esse creduntur, longius tamen sunt petitæ, nec quæ in ipsis sumpta assumptavé sunt, aperto aliquo divino testimonio niti videntur.*

Caput XIII.

Hujus *igitur generis prima ratio hæc erit.* Circumcisio & aquæ baptismus pares sunt. Vtraque enim nota est quædam externa ac peculiaris populi Dei, illa antiqui sive Hebræi: hæc novi sive Christiani. Vt quemadmodum Christianus populus in Hebræi populi locum successit, sic quoque baptismus in circumcisionis locum successisse videatur. Quocirca sicut circumcisio nemini prorsus, qui Hebræus meritò dicendus esset, negligenda, aut prætermittenda erat, ita baptismus nemini prorsus, qui Christianus

meritò dicendus sit, negligendus aut prætermittendus est.

Hæc ratio infirmissima censeri debet, cùm planè à veritate abhorreat, baptismum circumcisioni parem esse, & in ejus locum successisse. Quòd ita se habere fateantur necesse est ii saltem ex adversariis nostris, qui non modò infantes baptizari debere non concedunt, verùm etiam si id fiat ipsum baptismum omnino perverti, & non levi injuria Christum affici apertè contendunt. Certissimum est enim in populo Hebræo, non solùm circumcisionem infantibus fuisse ministratam, sed severissimè ab ipso Deo Gen. 17. 12. *præceptum, ut mares omnes, octavo, postquam nati* Lev. 12. 3. *essent die omnino circumciderentur. Quòd si dicant satis esse, si in eo baptismus circumcisioni par sit, ut non secus atq; ipsa Dei populi nota quædam peculiaris censeri debeat, cæterum animadvertendum esse, neminem nasci Christianum, sed per fidem in Christum fieri, Hebræos verò nasci: quare mirum videri non possit, si circumcidendi erant filii Hebræorum recens nati, Christianorum verò filii tum demum baptizandi sunt, cùm in Christum crediderint. Respondeo, ne id quidem verum esse, ut scilicet perinde Christianorum peculiaris nota baptismus aquæ sit, atq; circumcisio Hebræorum erat. Hicq; dico pro concesso ab adversariis sumi id de quo potissimum inter nos disputatur. Cùm enim baptismus aquæ non alia ratione peculiaris nota Christianorum esse possit, nisi quia divinitus mandatum fuerit, ut omnes Christiani aqua baptizentur, idem est profectò baptismum istum*

istum peculiarem notam Christianorum esse affirmare, atq; illum divinitus omnibus Christianis præscriptum fuisse, asserere, id quod ego pernego. Et sanè si par ea in re baptismus circumcisioni futurus fuisset, quemadmodum apertissimis & comminationis si quis non obtemperasset, plenissimis verbis Hebræo populo universo imperatum fuit, ut omnes mares in perpetuum circumciderentur, sic & disertè & severè Christianis universis imperatum fuisset, ut omnes in perpetuum baptismo aquæ tingerentur, quod cùm nusquam factum esse legatur, confitendum est, baptismum in eo, quod peculiaris nota Dei populi sit, circumcisioni neutiquam parem esse, sed longè diversam utriusq; rationem, ea etiam in re statui debere. Id autem vel ex eo intelligi potest, quod circumcisio nota est certa atq; evidens ipsiq; corpori perpetuò inusta: adeò ut semper eos, qui ipsa insigniti fuerint, nullo errore à cæteris distinguere possit. Baptismus verò aquæ, præterquam quòd nullam certam formam in ministrando habere dici potest, ut tot diversi ejus ministrandi modi in Ecclesia usurpati satis demonstrant, postquam ministratus fuerit, nec apparet, nec corpus charactere aliquo signat, quo ullo prorsus modo, qui aqua baptizati fuerint, ab iis, qui minimè fuerint, internosci queant. Vnde perspicitur, si modò in aquæ baptismo aliquod symbolum Christianismi est, id non ipsam tinctionem sive immersionem esse, sed nominis Iesu Christi apertam & publicam professionem, quæ Christianorum certissima atq; evidentissima simul ac per-

petua nota est, quæ cùm, ut ante non semel dictum fuit, ritui illi aqua tingendi alligata non sit, sed alio & alio modo, eoq; multò etiam excellentiore in homine imprimi possit, eaq; non semel tantùm impressa sufficiat, ut pote quæ nisi subinde renovetur, & quodammodo continuetur, prorsus deleatur, ineptum sanè est eam à ritu illo externo petere, qui semel duntaxat obitur, & nullum suiipsius post se vestigium relinquit. Multa prudens prætereo, quæ ad æquiparationem istam baptismi cum circumcisione refellendam & porrò adversariorum rationis fundamentum labefactandum afferri possent, idq; inter cætera, quod circumcisio ad mares tantùm pertinebat, baptismus verò fœminis quoqúe est communis. Namsi nihil præterea docuissem, nisi in ea principium (ut loquuntur) manifestè peti, funditus tamen tota argumentatio eversa fuisset. Quare de aliis, quæ supersunt, accuratè videamus.

Caput XIV.

ITAQUE *secundùm hujus generis rationum locum hæc argumentatio occupabit.* Baptismus & cœna Domini, quod ad utriusque necessitatem attinet, pares sunt. At nemo, qui Christianus jure haberi velit, à cœna Domini sponte abstinere potest, igitur ne à baptismo quidem. *Baptismi autem & cœnæ Domini in usus necessitate æquiparationem id primùm probare videtur, quòd baptismus non minus quam cœna Domini*

Domini Ecclesiæ sacramentum est. Deinde id, quod scriptum est à Paulo in initio cap. 10. prioris ad Corinth. ubi patres antiqui populi quadam ratione, & baptizatos fuisse, & ex eodem spirituali cibo ac potu comedisse, ac bibisse affirmat: nec tamen iis, qui peccaverunt, Deum pepercisse demonstrat. Quod illis in figura contigisse ait, id est adumbrationem quandam fuisse ejus, quod cum novo populo Deus facturus esset. Quare monet Corinthios, vel potius omnes Christianos, ut sibi caveant, neq; si peccaverint se evasuros esse sperent, quasi dicat, exemplo illorum doceri possumus, nihil nobis profuturum, quod & baptizati fuerimus, & mensæ Domini participes facti simus, nisi à sceleribus abstineamus. Ex quo perspicuum esse videtur, baptismi non secus ac cœnæ Domini usum Christianorum proprium esse. Adde, quòd cœnæ Domini, ejusq; usus, in sacris literis rara fit mentio, baptismi admodum frequens. Quod sanè indicare potest, si cœnæ Domini usus necessarius est, multò magis necessarium esse usum baptismi, vel, si cœnam Domini nemo nostrum negligere debet, multò minus ab ullo ex nobis baptismum negligendum esse.

Vt ad universam istam ratiocinationem per partes ordine respondeam, dico primùm, si quis negaret, baptismum pariter & cœnam Domini Ecclesiæ sacramenta esse, haud facilè sanè futurum id ex sacris literis probare. Verùm quia hac de re privatim paulò post agemus, concedatur interea ita esse. Num idcircò in usus necessitate omnino statuetur

utriusq; æquiparatio illa, quam adversarii intelligunt? Non putarim. Hinc enim colligunt ipsi, omnibus Christianis accipiendum esse baptismum, ut omnibus cœna Domini manducanda est. Ego verò nihil præterea colligendum esse dico, quàm sicut cœna Domini ab iis, quibus ejus usus commendatus fuit, nequaquam negligi, aut prætermitti debet, baptismũ similiter ab iis, quibus ejus usus commendatus est, seu pro quibus institutus fuit nequaquã negligi, aut prætermitti debere. Neq; enim video, cur Ecclesiæ sacramentum, sive sacer ritus, sub quo mysterium aliquod lateat, seu mavis cum quo mysterium aliquod sit conjunctum, id etiam esse non poßit, quod non omnibus, qui in Ecclesia sunt, peræquè sit commune. Finge enim sic rem se habere, ut nos affirmamus, aquæ videlicet baptismum pro iis tantùm fuisse, qui ab alia quapiam sive etiam nulla religione, ad Iesu Christi religionem converterentur, idq; etiam num observari debere, prorsus constitue: nunquid baptismus aquæ Ecclesiæ certa omnino ac præstituta ceremonia haud mysterio vacans non erit? Potest igitur fieri, ut baptismus Ecclesiæ sacramentum jurè dici queat, nec tamen ejus usus omnibus Christianis peræquè sit communis. Iam verò deinde, quod attinet ad Pauli Apostoli testimonium de baptismi & cœnæ Domini in usus necessitate æquiparatione, dico, non leviter eos falli, quicunq; tandem illi sint, qui eo loco de aquæ baptismo Christianorum, deq; cœna Domini tacitè verba fieri opinantur. Quandoquidem manifestum est, ibi agi de donis à Deo Ecclesiæ concessis,

sis, quibus se illam in gratiam recepisse apertè testatur, quæ nihil profutura esse affirmatur, vel certè Dei punitionem non aversura, aut cohibitura, nisi quis Divinis monitis convenienter vivat. Quid quæso huc aquæ terrenæ baptismus, & cœnæ Domini manducatio pertinere potest, quæ, licèt ab ipso Deo utrumq; institutum dici possit, non tamen Dei, sunt dona Ecclesiæ concessa, sed ipsius Ecclesiæ voluntarii actus sive operationes? Quamvis enim concederemus per baptismum, & cœnam Domini multa bona nobis Deum largiri, eaq; in ipsis omnino contineri, & quodammodo inclusa esse, ea tamen, quæ in expressa comparationis, seu collationis priore parte commemorantur, manifestum faciunt, in altera quæ reticetur, non res ejusmodi, quæ in nostra potestate aliqua ex parte sint positæ, sed quæ planè divinitus ad nos proficiscantur, ea in re nihil nobis agentibus intelligendas esse. Et propterea certissimum esse debet, baptismum illum Hebræi populi, qui Mose ductore ipsis ea in re nihil agentibus, nisi quòd Mosem secuti erant, contigerat, non cum aquæ, quod magna ex parte ipsius baptizati opus erat, sed cum spiritus baptismate, id est cum illis Spiritus sancti conspicuis donis, quæ Christo auctore iis statim dabantur, qui ipsum Christum secuti essent, mannæ verò cælitus demissæ comestionem, & aquæ ex petra ope divina manantis potum, non cum Dominicæ cœnæ cibo, ac potione, quæ ipsorum hominum operationes sunt, sed cum donis aliis Spiritualibus, quæ deinde Ecclesiæ divinitus perpetuò concedebantur, de quibus latè

differit idem Apostolus, 1 Cor. 12. 13, 14. & Ephes. 4. à Paulo eo in loco tacitè conferri. Qui tacitè quoque posteriora hæc dona potionis & cibi nomine ideò appellat, quòd, quemadmodum cibo & potione corpus alitur, & sustentatur, sic donis istis Ecclesia construitur, & conservatur, ut ex modò citatis locis liquidò apparet. Nam alibi etiam iis donis cibi ac potionis Christianorum appellationem tribuit, ut videre est eodem cap. 10. prioris ad Corinth. v. 17. & 12. 13. Quorum donorum, cùm ob eam causam, in cœna Domini symbola quædam extarent, priorum autem in aquæ baptismo (nam baptismi nomine, ea potissimum appellata fuisse palàm est) non negaverim potuisse Paulum cùm collationem illam instituit, ad baptismum aquæ, & ad cœnam Domini alludendo respicere. Quippe certum est, tunc temporis eos, qui ex Iudæis & gentibus ad Christum convertebantur, baptismo aquæ primùm semel tingi consuevisse, deinde verò identidem Domini cœnam manducasse. Non tamen propterea baptismus aquæ cœnæ Domini æquiparatur, nec porrò vel ipse, vel illa eo loco, tanquam aliquid omnium Christianorum proprium atque perpetuum ab Apostolo consideratur, cùm ne ipsa quidem spiritualia dona, de quibus revera ait, tanquam talia ab ipso considerari potuerint. Namque compertum est, postquam satis ea ratione Christiana veritas confirmata fuit, manente adhuc vera Ecclesia, desiisse dona illa maxima ex parte, præsertim verò conspicua illa priora, quæ statim Christo obtemperantibus concedebantur. Ex quo apparet, si

quid modò ex Pauli loco isto colligere libet, quod ad præsentem quæstionem pertineat, nihil sanè aptius colligi posse, quàm baptismum aquæ similiter desiisse, qui, ut dictum est, eorum donorum imago quædam erat, & ad quem eam ob causam Paulum allusisse dici fortasse potest, tantùm abest, ut ex Pauli verbis baptismi aquæ in Ecclesia perpetuitas, ut ita dicam, & necessarius usus, sive propter ipsius cum Dominica cœna æquiparationem, sive alia quavis ratione elici queat. Postremò, quod dicebatur, baptismi in sacris literis multò frequentiorem mentionem esse, quàm Dominicæ cœnæ, id adeò frivolum est, ut nulla refutatione indigeat. Quid enim refert vel millies baptismi mentionem fieri, cœnæ autem Dominicæ semel tantùm, nisi quemadmodum cœna Domini fuit, sic baptismus quoq; Ecclesiæ universæ in perpetuum præscriptus esse inveniatur? Manifestum est de cœna Domini ipsius Domini Iesu præceptum: Hoc facite in mei commemorationem: *quod* Luc. 22. 19. 1. Cor. 11. 24.
& ad omnes peræquè Christianos, & perpetuò pertinere non secus ac pleraq; alia, quæ ipsis Apostolis suis dixit, & præcepit Christus, cùm ratio ipsa apertè docet, tum Pauli auctoritas planè convincit: qui, ut supra alibi observavimus, ad Corinth. scribens, sic ait, Calix benedictionis cui benedicimus, 1 Cor. 10. 16, 17.
nonne communicatio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus. Omnes enim de uno pane participamus. *Quæ verba profectò*

 ad

ad omnes Christianos peræquè tanquam universæ Ecclesiæ ritum cœnam Domini pertinere, manifestè ostendunt. Id autem perpetuò futurum illa evidenter declarant, quæ sive ex persona ipsius Christi, sive ex persona sua eisdem Corinthiis scribit, Quotiescunq; manducabitis panem hunc & calicem hunc bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat. *Quibus etiam Corinthiis, ab ipso Christo de suo instituto monitus, quemadmodum ibidem apparet, ut ritum illum servarent, multò ante præceperat, cujus servandi modum, quatenus necesse erat, adhuc præscribit, invectum in eam Ecclesiam morem acriter redarguit, & summam religionem inculcat. Quid tale obsecro usquam de aquæ baptismo legitur? Certè non modò nihil ejusmodi de eo baptismo scriptum usquam fuisse, sed ne ejus quidem mentionem ita frequentem in divinis literis esse, ut adversarii putant, ex iis, quæ hactenus disseruimus, satis intelligi posse arbitramur. Ex quibus duæ præterea quæ adhuc restant, ejusdem generis adversariorum ratiunculæ satis confutatæ videntur. Quosdam enim ex ipsis dicentes audivimus, nisi recepta de baptismo aquæ, adversus quam nos disputamus, sententia vera sit, non futura duo Ecclesiæ sacramenta, sed unum tantùm. Quasi verò alicubi disertè scriptum in sacris literis inveniatur, duo omnino esse sacramenta Ecclesiæ. In quibus ne sacramentorum quidem Ecclesiæ ulla sit mentio. Nam neq; cœna Dominica unquam Sacramentum, ne dum Ecclesiæ sacramentum, in ipsis nominatur. Ut*

1 Cor. 11. 26.

super-

supervacaneum sit, de vocabuli vi disserere, atq; docere, aquæ baptismum Ecclesiæ sacramentum dici posse, etiamsi peræquè omnibus qui Christiani jurè dici velint, suscipiendus non sit. Quod tamen paulò ante à nobis in rudiorum gratiam factum est, cœna Domini non idcircò ad omnes Christianos ex æquo spectat, quia Sacramentum Ecclesiæ sit, sed quia & Christus ita præcipit, & ejus Apostoli docuerunt, neq; ulla causa est, cur Christianus aliquis ab ea abstinere possit. An non quilibet Christianus D. Iesu, donec veniat mortem annunciare debet, ejusq; rei memoriam solennem celebrare, ipsiq; Domino de tam eximia charitate, tantoq; beneficio publicè gratias agere? Aut quid est, cur magis uni, quam alii Christianorum generi, seu magis uno, quàm alio tempore id mandatum fuisse suspicari possimus? At verò, ut ex supra disputatis liquet, nec ullum prorsus generale præceptum de aquæ baptismo suscipiendo extat, nec causa ulla est, cur ii, qui Iesu Christo nomen publicè ac perpetuò dederunt, eo tingendi sint, nec desũt rationes, quæ suadeant, pro iis etiam, qui Apostolorũ jussu, eo tingebantur, seu pro ejusmodi hominibus non in perpetuum, sed ad tempus institutum fuisse. Altera adversariorum ratiuncula est, fieri non potuisse, ut toties in divinis literis tanquam res ad Ecclesiam pertinens baptismus cõmemoratus esset, nisi omnes Christiani pariter eo tincti esse perpetuò debuissent. Hæc ratio, quàm sit futilis, ea demonstrant, quæ paulò ante diximus. Nonnulli ex iis locis, quos adversarii intelligunt, non de baptismo aquæ, de quo

nos agimus, sed de alio quopiam loquuntur. Itaq; nō adeò frequens, ut ipsi putāt est aquæ baptismi mentio in sacra scriptura. Sed ne frequens quidem admodū esset, etiam si omnes illi loci de eo baptismo loquerentur. Pauci enim sunt omnino. Præterea, non quàm sæpè aliquid tanquam ad Ecclesiam pertinens commemoratum fuerit, sed quomodo pertinere, vel explicatum sit, vel indicatum, attendendum est. Quid enim, si alicubi ita pertinere, ad Ecclesiam aquæ baptismus indicetur, ut non omnes Christianos ejus participes esse omnino debere, simul ostendatur? Quod sanè factum fuisse post modum docebimus. Ad hæc sat is esset, ad eos omnes aquæ baptismum pertinere, qui similes essent illorum, qui tunc cum ea verba dicta sunt Christi Ecclesiam constituebant, & de quibus sermo erat, ut enim sæpius dictum fuit, ingens discrimen est in aquæ baptismi negotio inter primitivam illam ex gentibus & Iudæis ad Christi nomen conversis constantem Ecclesiam, & eas quæ deinceps usq; ad hæc tempora ex iis, qui ab ipsis incunabulis Christo nomen publicè dederunt, coagmentatæ fuere.

CAPUT XV.

HACTENUS ad ea omnia respondimus, aut certè respondere conati sumus, quæ ad sententiam adversariorum confirmandam, vel ex ipsis sacris literis elici posse videbantur, vel tanquam illis consentanea excogitari poterant. Nunc de alterius gene-

generis ratione quadam agendum est. Objicitur enim nobis perpetuus ab Apostolorum temporibus Ecclesiæ usus, in quam nemo unquam receptus fuerit, quin prius aqua baptizatus esset.

Isthæc ratio nullius ponderis idcircò censenda est, quia in ipsa id sumitur pro concesso, quod nunquam probabitur. Nam quomodo unquam de isto perpetuo Ecclesiæ usu docebimur? In historia certè à Luca de actis Apostolicis conscripta, quæ ut ante omnes Ecclesiasticas historias perscripta fuit, sic omnium certissima est, imò sola inter omnes indubitata habetur, istius usus initium non apparet. Quin potius ex ea, si aliquid huc pertinens colligi potest, contrarium colligitur. Primum enim eorum, de quibus potissimum controversamur, nullius in ea baptizati exemplum extat. Nemo enim ex iis, qui postquam adoleverant, & per ætatem Evangelii prædicationi assentiri, & credere potuerant, nullam præter Christi religionem professi erant, baptizatus fuisse legitur. quamvis magnum numerum istorum in eo annorum spatio, quod ea historia comprehensum est extitisse planè sit verisimile, filios scilicet illorum, qui ad Christum conversi fuerant, omnes, qui vel postea nati erant, vel cùm parentes crediderant, infantiæ tempus nondum excesserant. Atq; ex posterioribus his si tamen aliquos baptizatos, in ea historia legi, quispiam contenderit, certum est, istud tunc factum fuisse narrari, cum infantes adhuc essent, & eodem tempore, quo parentes ipsi baptizati sunt, ut non modo Christi religionem nunquam pro-

fessi essent sed ne Christianorum quidem filii dici possent. Atqui nos de iis præcipuè quærimus, qui & Christianorum sunt filii, & ipsi jam Christi nomen publicè sunt professi. Christianos autem hoc loco eos omnes appello, qui Christo nomen dederunt. Mitto, quod nusquam in actis Apostolorum legitur, eos præcepisse, ut filii eorum, qui credidissent, vel nascituri, vel qui per ætatem nondum credere poterant, postea baptizarentur, & hunc morẽ in Ecclesia instituisse. Sed neq; ipsum morem alia quavis ratione receptum fuisse ibi scriptum invenies. Cujus rei profectò, si ita factum esset, si non in historia illa, at alicubi saltem in novi Fœderis scriptis mentio facta fuisset. Quemadmodum de cœna Domini Paulum præcepisse, & ejus ritus servandi morem jam in Ecclesia institutum, & ab omnibus Christianis usurpatum fuisse legitur. At nihil ejusmodi de aquæ baptismo, in universo Testamento novo scriptum extat, sed quædam potius, quæ contrarium demonstrare possint, ut sequente capite dicetur. Deinde ne ii quidem omnes, qui ad Christum convertebantur, aquæ baptismo ab Apostolis in ejusmodi hominibus initiandis tincti fuisse leguntur. Apollos natione Iudæus, & de Domino ea
Act. 8. 24. tantùm edoctus, quæ Iohannes dixerat, exquisitius ab Aquila & Priscilla in Dei via instituitur, nec tamen ab ipsis in Domini Iesu Christi nomen aqua baptizatur, vel, ut baptizetur, curatur. Nec verò ab alio quopiam id antea factum fuisse verisimile est, cùm is baptisma tantùm Iohannis scivisse dicatur. Nam, si quis dicat verisimile esse, ut is ab Aquila &

Priscilla vel baptizatus, vel ut baptizaretur admonitus fuerit, quamvis id in historia expressum non sit, quam planè contrà res se habeat, id est quam nullo modo sit verisimile, Lucam vel id ignoraturum vel prætermissurum fuisse, omnibus judicandum relinquo. Cæterum non est, quod iis respondere laboremus, qui dicunt, satis baptizatum aqua Apollo fuisse, qui Iohannis baptismate tinctus fuit, supra enim capite sexto demonstratum est, alium fuisse Iohannis baptismum, quàm Apostolorum post Christi resurrectionem, & nos de hoc, non de illo quærimus. Adde, quod, si Apollo aquæ baptismo à Iohanne usurpato tinctum fuisse propterea asserere possumus, quia scriptum sit eum scivisse Iohannis baptisma, multò magis id affirmare licebit, de discipulis illis, quos Paulus Ephesi reperit, qui ab ipso interrogati, Act.19. *in quid baptizati essent, respondent, in Iohannis baptisma. Hoc autem verum esse non potest, quin simul verum sit, eum baptismum Apostolorum instituto non sufficere, cùm discipuli illi postea in Domini Iesu nomen baptizati fuerint, quemadmodum eodem sexto capite disputatum est. Iohannis porrò baptismum Apostolorum instituto non fuisse satis, id etiam demonstrat, quod ab ipso initio in aggregandis ad Christi Ecclesiam credentibus jubet Petrus, ut baptizentur omnes in nomine Iesu Christi, nulla prorsus Iohannis baptismatis ratione habita, cùm tamen verisimile esset, per multos ex illis tribus circiter millibus baptizatos fuisse à Iohanne, ad quem ut baptizarentur universam Iudæam, & Hierosolymam* Mat.3.5.

ac

ac Iordanis oram paucis ante id est quatuor plus minus annis accessisse, & omnem populum ab eo baptizatum fuisse constabat. Quod si quis rationem diversitatis inter Apollo, & discipulos illos quærat, cur scilicet hi in Domini Iesu nomen aqua baptizati fuerint, ille verò minimè, nulla alia reddi potest, nisi quòd discipuli illi nunquam antea apertè Christo nomen dederant, quippe qui ne credendum quidem in Christum esse benè noverant, ut ex ipsa historia satis liquet. Apollos verò licèt Iohannis tantùm baptisma sciret, id est doctrinam teneret, eam tamen adeò rectè perceperat, ac penitus imbiberat, ut κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, *id est in via Domini institutus dici meruerit, & non solùm Iesu Christo, in quem credendum esse Iohannes monuerat, fidem habuisset, sed jam sua sponte (licet nondum alioqui Christi sacris initiatus) spiritu fervens diligenter, quatenus noverat, de eo docuisset, & in ipsa Iudæorum synagoga liberè locutus esset. Quod certè plus etiam est, quàm Iesu Christo publicè nomen dedisse. Ex quo mirificè confirmatur sententia nostra, aquæ baptismum in Iesu Christi nomen ab Apostolis ministratum, id est baptismum de quo disputamus, pro iis institutum fuisse, qui antea Iesu Christi nomen publicè professi non essent, eos verò qui jam essent professi eo baptismo tingi non consuevisse, aut certè non opus fuisse. Nihil autem dico, quod admodum frequenter in illis Lucæ commentariis conversorum ad Christum fit mentio, & Ecclesiæ recens adnumeratorum, nulla prorsus aquæ baptismi*

ptismi mentione facta, ut apparet ex capite 4. v. 4. cap. 5. v. 14. cap. 6. v. 7. cap. 9. v. 34, & 42. cap. 11. v. 21, & 24. & cap. 12. v. 12. cap. 13. v. 12, & 43, & 48. cap. 14. v. 1. cap. 17. v. 4, 12, & 34. & cap. 19. v. 18. Nam facilè concedo, etiamsi isti omnes aqua baptizati fuissent, potuisse tamen ejus baptismi mentionem omitti. Videoq; ex verbis Petri cap. 10. 47, & Eunuchi cap. 8. 36. colligi posse, eum ritum in Ecclesia jam receptum fuisse, ut ii, qui ad Christi Ecclesiam recens aggregarentur, sive ad Christum converterentur, aquæ baptismo in ejus nomine tingerentur. Verùm vicissim ex locis ante dictis adversarios suspicari par est, non usq; adeò necesse fuisse eum morem servare, & non invitos fateri, in ea scilicet historia & in universis Apostolorum scriptis ne vestigium quidem extare moris illius baptizandi eos, qui Iesu Christo nomen ab ineunte ætate dedissent. Quod sanè non leve argumentum est, non solùm nil nos cogere, ut eum morem servemus, verùm etiam in ipsa primitiva Apostolica Ecclesia servatum non fuisse. Quid igitur reliquorum scriptorum auctoritas, qui de more Ecclesiæ in baptismo ministrando jam tum recepto aliquo modo testentur, ponderis habere poterit, præsertim cùm nemo ex ipsis sit, cujus modo scripta adulterina aliqua saltem ex parte esse non credantur, qui ab illis temporibus centum plus minus annorum spatio non abfuerit? Certè Eusebius se primum fuisse, qui post Apostolorum tempora Ecclesiasticam historiam scribere aggressus fuerit, in ipso historiæ suæ initio affirmat. Is

autem

autem post trecentesimum Christi annum floruit. Quòd si morem istum de quo ambigimus, ab ipso Ecclesiæ initio receptum fuisse non constat, quid attinet consequentium annorum morem usumq; ex historicis, quantumvis gravibus & veridicis afferre, maximè cùm palàm sit, statim post Apostolorum mortem, quin etiam ipsis Apostolis adhuc viventibus, multas aniles superstitiones, multas divini cultus corruptelas, multas deniq; hæreses in Ecclesiam irrepsisse, eamq; perturbasse? Sed finge perpetuum istum Ecclesiæ usum, Apostolis etiam ipsis vel auctoribus, vel approbantibus. Num propterea is nobis pro lege inviolabili esse debebit, nec, etiamsi præsens necessitas aliter postulare videatur, ab eo discedere licebit? Tanta profectò vis atq; auctoritas non moribus, quamvis antiquissimis, præsertim in rebus istis externis, quæ non natura & veritate ipsa, sed instituto tantùm nituntur, verùm divinis iisdemq; apertissimis præceptis, duntaxat tribuenda est. Quapropter, nisi divinum, idq; expressum mandatum proferatur, non solùm morem istum aqua omnes Christianos ritè baptizandi vetustissimum licet atq; perpetuum, servari omninò debere non probabitur, sed fieri etiam poterit, ut eum mordicus retinere sit nefas; non quidem propter ipsum morem, qui alioqui aliquid mali continere possit, sed quia Christiana charitas propter mutatas temporum, & personarum rationes aliud requirat, eumq; vel ex parte, vel ex toto abjici debere, planè suadeat. Quod & factum aliquando fuisse, mihi sanè sit verisimile, Novatianos

nos quidem saltem ab initio, nullo baptismo fuisse usos, & multos semper inter ipsos baptismo caruisse, id satis docere potest quòd Novatus baptismum abrogaverat, teste apud Eusebium Dionysio Alexandriæ Episcopo viro insigni in epistola quarta de baptismate. Quare cùm in nono Nicenæ Synodi Canone, ut apud Rufinum extat, Clericos Catharos, qui iidem planè sunt, qui Novatiani, si per pœnitentiam ad Ecclesiam converterentur, & Ecclesiastica dogmata confiterentur in suo ordine suscipi debere decretum fuerit, nulla prorsus baptismi mentione facta, satis constare videtur, non semper, neq; in omnibus baptismum ab Ecclesia requisitum fuisse. Nam certè, si Nicæna Synodus ex istis, qui fortè baptizati non essent, baptizari omnino voluisset, id etiam apertè dixisset; quemadmodum disertè Canone 21. statuit, ut Paulianistæ, qui Photiniani sunt, rebaptizarentur. Atq; hæc ad argumentum ex perpetuo (ut credebatur) Ecclesiæ instituto ductum respondisse sit satis.

Lib. 7. cap. 7. Eccl. Hist.

Ruf. lib. 1. cap. 6.

CAPUT XVI.

IAM verò, *cùm nihil à nobis vel testimoniorum, vel rationum prætermissum fuerit, unde adversariorum sententiam probari cupiā sano homini videri posse putaverimus, atq; ea in re optima cum fide perpetuò versati simus, nihil verbis extenuantes eorum, quæ pro adversariis allata fuerunt; cumq; nisi vehementer fallimur, satis ad omnia responsum per*

nos fuerit, confecta certè res videtur, atq; ut præfati sumus, abundè probatum, non fuisse omnibus, qui Christi discipuli esse velint, peræquè & in perpetuũ aquæ baptismum suscipiendi præceptum datum, & ob eam rem posse quempiam & nominari, & revera esse Christianum licet aquæ baptismum vel nunquã vel non ritè, cùm tamen posset, acceperit. Quod si aliqui sunt, qui à nobis præterea omnino requirant, ut vel sanctarum literarum testimoniis, vel rationibus inde ductis sententiam nostram confirmemus, ii profectò aut disputandi, veritatemq; investigandi rationem nullo modo tenent, aut iniqui prorsus adversum nos sunt. Quis enim audivit unquam, necesse esse, ut is, qui negat, probet sententiam suam, nec satis esse, si omnia refellat, quæ id, quod ipse negat, probare videantur? Præsertim, cùm id quod affirmatur, nullam penitus cùm ipsa rerum natura societatem habet, sed totum ex constituto pendet, nec de eo aliquid constat, nisi, quod ab affirmante in medium prolatum fuerit? Nam ejus generis aqua baptizandi præceptum esse, cùm per se manifestum est, tum ex iis, quæ supra disputata sunt, intelligi potest. Quanquam, si quis rectè animadverterit, non pauca hucusq; à nobis dicta fuere, quæ per se ipsa facilè ostendere possunt, jure à nobis negari de baptismo aquæ suscipiendo ullum Christi, vel Apostolorum ejus generale & perpetuum mandatum extare. Verùm ne quid à quoquam hac in disputatioue nostra desiderari possit, ea in unum colligentes, quæ dispersè antea dicta sunt, atq; iis præterea nonnulla addentes,

tes, primùm divina testimonia, deinde rationes illũ consentaneas, quæ sententiam nostram potissimum confirmare possint, hoc capite, quàm brevissimè fieri poterit, perstringemus.

Primum igitur divinum testimonium sit id, quod multis in locis scriptum est, Iohannem quidem aqua baptizasse, Christum verò Spiritu sancto baptizare. *Ex quo apparet, proprium Christianorum esse non aqua, sed Spiritu sancto baptizari, ob eamq́; rem ad Christianum hominem sive efficiendum, sive etiam declarandum, aquæ baptismum non requiri, eumq́; ritum tanquam Iohannis proprium agnosci debere, qui quod attinet ad ipsius disciplinam, sub lege erat, nec dum in regno Dei versabatur. Et si is ritus ab Apostolis in Ecclesiæ initiis servatus fuit, cùm scilicet Evangelicæ disciplinæ adhuc rudes erant homines, nihil idcircò tamen Ecclesiam cogere, ut eum perpetuò servet, cùm jam spiritualis Christi lex mundo innotuit universo, nedum ut eum ritum, aliter usurpet, quàm unquam Apostoli ipsi usurpasse leguntur, & aquæ baptismum iis etiam ministret, qui ex Christianis, hoc est Christianam religionem profitentibus nati sunt, & ab ineunte ætate Christo nomen publicè dederunt, vel quamvis aliam ob causam jam pro Christianis ab omnibus habentur, & agnoscuntur.*

Luc. 3. 16. Act. 1. 5. 11. 6. Mat. 11. 11.

Secundum testimonium, idq́; judicio meo apertissimum, erunt verba illa Pauli, Non enim misit me Christus baptizare, sed Evangelizare. *Nam si præceptum Christi esset, ut ipsius discipuli*

1 Cor. 1. 17.

cipuli baptizarent, idque munus, ut quidem necesse esset, Apostolis mandasset, falsò omnino ita loquutus fuisset Apostolus. Responsionem ad ea, quæ contra hanc nostram ejus loci interpretationem, seu mavis ex eo loco (ut ita dicam) collectionem dici possunt, partim habes supra cap. 2. partim per te investigare poteris, si consideraveris, etiamsi Christus Paulo Apostolo mandasset, non quidem ut ipse vel per se, vel per alium baptizaret, sed tantummodò ut credentes de baptismo suscipiendo admoneret, non tamen ad eum modum locuturum Paulum fuisse, nec simpliciter dicturum, se à Christo ad baptizandum missum non fuisse, quæ verba omne de baptismo præceptum ipsi à Christo datum, excludere videntur, sed totam rem accuratius omnino explicaturum.

Tertium testimonium, sunt ejusdem Pauli ea verba ad Galatas scripta, Quicunque enim in
Gal. 3. 27. Christo baptizati estis, Christum induistis.
Quæ apertè ostendunt aliquos fuisse inter eos, ad quos scribit, qui vel non essent, vel possent non esse baptizati. Nam si omnes omnino baptizati fuissent, non, quicunque baptizati estis, sed omnes quia baptizati estis, &c. sine dubio dixisset. Atqui ut in ipsius Epistolæ initio apparet, ad Galatiæ Ecclesias scribebat Paulus. Ergò in Ecclesia ipsa reperiri possunt, qui baptizati non sint. Nec sanè video, quid habeant adversarii, quod respondeant, nisi Paulum, etiamsi secundis verborum personis utitur, non tamen de iis tantùm ad quos scribit, sed de aliis quoque loqui velint, ejusque verba perinde accipienda esse contendant,

dant, ac si dixisset, quicunq; baptizati sunt. Cujus loquendi modi, nisi exemplum aliquod proferatur, non coacta solùm, sed planè absurda penitusq; rejicienda isthæc interpretatio videri debet. Nos quidem, cùm is, qui loquitur similis ea in re aliorum est, ut Paulus erat, qui & ipse in Christum baptizatus fuerat, ejusmodi locutionem, vix usquam reperiri posse persuasi sumus. Illud certissimum est, verba Pauli id præ se ferre, atq; sonare, quod à nobis dictum est, ut non satis sit eandem locutionem alio sensu scriptam invenire, nisi etiam, cur hoc loco non frequens & usitata, sed rara quædam atq; insolens interpretatio sequenda sit, validissimis rationibus demonstretur. Nam quod quidam consuetam eorum verborum vim, hoc etiam loco agnoscentes, ajunt Paulum propter catechumenos qui vel erant, vel esse in Galatiæ Ecclesiis poterant, ad eum modum locutum fuisse, nullo pacto est admittendum, ut enim modò dicebamus ad ipsas Ecclesias Galatiæ scribit Paulus, Catechumeni autem, præsertim verò si adversariorum de baptismi necessitate sententia vera est, membra, seu pars Ecclesiæ non sunt, sed ne in Ecclesia quidem esse ulla ratione dici possunt. Mitto, quòd mos iste Catechumenos quosdam habendi, id est homines per aliquod tempus antequam baptismo aquæ tingerentur, in Christiana pietate instituendi, jam tum in Ecclesia receptum fuisse, nusquam in sacris literis indicatur: ex quibus intelligi potest, eos qui baptizabantur, nulla alia prævia diligentiore institutione simulatque Evangelii prædicationi assentiebantur,

Act. 9.

baptismum accipere consuevisse. Quòd si quis quærat, qui igitur erant isti, vel esse poterant in Galatiæ Ecclesiis, non baptizati? Dico, eos omnes fuisse, aut esse potuisse, qui post primam Galatarum ad Christum conversionem in Christiana religione, deinceps inter ipsos educati essent, quorum non exiguum numerum fuisse planè est verisimile. Sed quid attinet, quinám isti essent, inquirere? Satis est ad sententiam nostram confirmandam, ex Pauli verbis apertè colligi, Ecclesiæ membra aliquos esse posse, qui baptizati non sint. Quibus consona sunt illa ad

Rom. 6. 3. *Rom.* Quicunque baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem ipsius baptizati sumus. *Sed quoniam non ita aperta sunt, & possunt non ad Romanos illos tantùm, & Paulum, sed ad omnes homines referri, ac si dictum fuisset, non quicunq; ex nobis (quod quidem probabilius videtur) sed quicunq; ex omnibus hominibus, propterea ab eis in testimonium adducendis, abstinui.*

Pro quarto testimonio proferemus id, quod scriptum est in initio cap. 6. Epist. ad Hebr. ubi rudimenta Christianæ disciplinæ enarrantur, nec tamen ipse aquæ baptismus inter ea commemoratur, ut supra cap. 11. demonstratum fuit. Nam certè, si aquæ baptismus omnibus, qui Christiani meritò dici velint, suscipiendus esset, nec, antequam aqua baptizatus fuisset, quisquam jure Christianus nominari posset, non modò Christianæ disciplinæ rudimentum, sed unum ex præcipuis rudimentis aquæ baptismus esset. Atq; in hoc differt à baptismo cœna Domini, quod

quod quamvis cœna Domini, omnibus Christianis communis esse debeat, rudimentum tamen Christianæ disciplinæ dici non potest, sed perfectorum Christianorum, id est, eorum qui Christi mortis beneficium jam re ipsa experiuntur, & sentiunt, opus quoddam & actio censenda est. Adde quod non unicuiq; separatim, sed Ecclesiæ mandatū est, ut cœnam Domini manducet, ut si quis ibi degat, ubi Ecclesia non sit, possit cœna Domini carere, nec ob id tantùm, ut cœnæ Domini intersit, alio migrare cogatur: præsertim si alioquin in loco ubi est, non sanctè solùm & inculpatè vivat, sed Dei etiam gloriæ promovendæ non inutilis sit. At verò, sine aquæ baptismo, si is mandatus omnibus esset, tanquam eo per quem aditus & ingressus in Christi Ecclesiam foret, nemo sua sponte esse posset, & eò se conferre cogeretur, ubi eum posset accipere. Hæc autem omnia eò pertinent, ne quis dicat, in enumeratione illa rudimētorum Christianæ disciplinæ, nec cœnam etiam Dominicam recenseri, non tamen inde sequi, quin ea omnibus mandata fuerit. Quare ne baptismum quidem aquæ propterea omnibus mandatum non esse intelligi debere, quòd inter illa rudimenta numeratus non fuerit.

Quintum & postremum testimonium faciemus, quod Petrus ad finem cap. 3. prioris Epist. ita baptismum aquæ elevet. Quamvis enim nihil præterea illi adimere videatur, quam hominum salutem, tamen si quis rectè consideret, fatebitur, non ad eum modum locuturum fuisse Petrum, si aquæ baptismus omnibus suscipiendus esset, sed vel eo modo, quo i-

ipsum adversarii locutum fuisse opinantur, ut scilicet diceret, baptismum istum nos servare quidem, sed non tamen quatenus sordes corporis abluit, aut si id minus rectè dictum visum fuisset, alia quavis ratione, quæritum illum non ita deprimeret, ac non magnifaciendum esse indicaret. Vide quæ cap. 12. scripsimus, ut loci sententiam probè teneas, & nos illum haud ineptè in testimonium adduxisse intelligas.

Nunc ad rationes, pro sententia nostra divinis testimoniis consentane veniamus. Prima ratio erit, quod cum Christi disciplina tota spiritualis sit, & interiorem hominem respiciat, ac propterea in universum ab externis, iisq; certis & constitutis ritibus tantum nō abhorreat, ea solum externa facta omnino requirens, quæ ab interiore novo homine necessariò proficiscuntur, nullus ejusmodi ritus Christi Ecclesiæ præscriptus censeri debet, qui apertissimis verbis, id est, quæ nullum non modò dubitationi, sed ne tergiversationi quidem locum relinquent, institutus & perpetuò servandus traditus non fuerit. Quod de aquæ baptismo nequaquam dici posse, satis constaturum arbitror, si quis ea quæ suprà in adversariorum testimoniis examinandis scripsimus, accuratè perlegerit. In iis enim testimoniis, non dicam & tergiversandi, & dubitandi locum relictum fuisse, sed nihil penitus esse ostendimus, ex quo baptismum aquæ ullo tempore, nedum in perpetuum omnibus mandatum fuisse, vel levissimè quidem suspicari possimus.

Secundæ rationis loco id erit, quod superiore capite docuimus, nullum ex novi fœderis scriptis exemplum proferri posse baptismi aquæ iis ministrati, qui vel in Christiana religione alti atq; educati essent, vel postquam adolevissent se Christianos esse, publicè ac perpetuò professi fuissent, nec ullum item locum ostendi ex quo ejusmodi homines baptizandi morem ab Apostolis Ecclesiæ per manus (quod ajunt) traditum fuisse vel appareat, vel saltem conjecturam ducere liceat.

Tertiam & ultimam rationem faciemus, quod permulti veri, & reliquis præstantiores Christiani eo aquæ baptismo tincti non fuerunt, de quo controversamur. Vt enim Apollo missum faciam: de quo satis proximo capite disputatum fuit, quis dubitare potest, quin duodecim ipsi Apostoli eo baptismo caruerint? Nam quis rogo illos in Iesu Christi nomen aqua baptizavit? Ipsum etiam Iohannis baptismum ab illis omnibus susceptum fuisse, quis affirmare audebit? Ego sanè de nemine eorum, præterquam de Andrea, quem Iohannis discipulum fuisse legimus, id asseverari posse crediderim. De Levi quidem sive Matthæo qui cùm à Christo vocatus fuit ad publicanorum mensam sedebat, & publicanus adhuc erat, contrarium potius suspicari licet. Iam verò quid de septuaginta discipulis dicemus? quid de illis qui numerum illum centum & viginti explebant, de quo Act. 1. cap. v. 15? Quid porrò de plusquàm quingentis illis fratribus, quibus semel Dominum Iesum postquam resurrexerat à mortuis visum fuisse Paulus Ioh. 1. 37, 41. Matth. 9. 9. Luc. 5. 27. 1 Cor. 15. 6.

scribit? Quid deniq; de omnibus, ubi ubi erant, qui ante institutum sive usurpatum in Iesu Christi nomine baptismum jam ipsi Iesu fidem adjunxerãt, & ejus institutionis tempore adhuc vivebant, & pro Christi discipulis habebantur? Certè neminem ita stolidum, vel impudentem esse putarim, qui hosce in Iesu Christi nomen baptizatos fuisse affirmet, imò qui eo baptismi genere baptizatos fuisse non neget, si modò cõcedat eum baptismum, non nisi post Christi in cælum ascensum usurpatum fuisse, quod equidem neminem non concessurum arbitror, qui ea quæ hac de re capite 6. disseruimus diligenter expenderit. Apparet enim manifestè ex ipsa sacra historia post Christi in cælum ascensum, eos tantùm baptizatos fuisse, qui antea in Christum non credidissent, aut certè ipsi publicè nomen non dedissent. Qui autem jam nomen dederant, eos omnes vel Iohannis, vel Apostolorum ante Christi resurrectionem baptismo ablutos fuisse nec ullo pacto asseverari potest, nec si posset, quicquam ad rem faceret, cùm baptismi illi propterea quia in Iesu Christi nomen minimè dabantur ab eo diversi essent, qui postea institutus est, & quem solum (si modò ullus fuit) aquæ baptismum Ecclesiæ præceptum fuisse palàm est. Cùm igitur tot tantosq; Christianos eo baptismo sponte caruisse affirmare liceat, nihil est cur asserere dubitemus, nullam prorsus ei qui Christianus esse velit, baptismum accipiendi necessitatem fuisse impositam, præsertim, si ut illi fecerant, jam alia ratione Christo nomen

dederit,

dederit, & pro Christi discipulo habitus fuerit. Et hæc quidem hactenus.

Caput XVII.

Quid igitur? *dixerit fortasse quispiam, Num tu alter Novatus esse vis, & aquæ baptismum abrogare? Minimè gentium. Imò nunquam eos laudare potui, qui sive nostra, sive patrum memoria, hac in re aliquid novare tentarunt. Quoniam igitur passim receptum est, ut qui Ecclesiæ annumerari debeant, aquæ baptismo sint tincti, tingantur porrò aquæ baptismo omnes, qui pro jam tinctis non habentur. Nihil enim prohibet, quominus id fieri possit, quamvis ut fiat, præceptum non fuerit. Quemadmodum nihil prohibet, quominus, exempli causa, ab esu carnium, ubi id receptum fuerit, abstinere possimus, quamvis, ut abstineamus, nullum præceptum habeamus. Qui scientiam habet, ut inquit Paulus, apud se habeat, coram Deo, non quin eam scientiam alios etiam docere possit, ut ipse Paulus faciebat, præsertim ubi ignorantia multorum malorum est causa, ut certè hoc tempore est ignoratio Christianæ libertatis, in aquæ baptismo suscipiendo: sed caveat, ne sua scientia aliis sit offendiculo, nevè Dei Ecclesiam perturbet. Baptizetur igitur aqua, etiamsi ab eo baptismo se abstinere posse noverit. Quodsi licèt non verè, nec ritè baptizatus pro baptizato tamen habetur, non est, quod amplius baptizari se curet, maximè verò, si id curando plerisq; eorum, qui Iesu Christi*

Rom. 14. 22.

sti

sti nomen profitentur, malè facere videbitur, & ob eam rem ab ipsis secessionem facturus est. Quanquam id nullo modò esse deberet, licet enim hîc Pauli in re simili præceptum usurpare, & verba i-
Rom. 14. *mitari. Qui non baptizat, baptisantem ne spernat, & qui baptizat, non baptisantem ne judicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabilietur autem, potens enim est Deus stabilire illum. Hic quidem distinguit inter baptismum, & baptismum, ille verò omnes baptismos eodem loco habet. Vnusquisq; in suo sensu abundet. Qui infantem baptizat, Domino baptizat, & qui à non veris Christianis baptisatum, Christo tamen fidentem pro fratre agnoscit, Domino agnoscit: gratias enim agit Deo. Similiter, qui infantem non baptizat, Domino non baptizat, & gratias agit Deo. Nec verò est, quod diversa, imò dissimilia à nobis conferri quisquam dicat: nisi fortaße quatenus ciborum, & dierum distinctiones, de quibus loquitur Paulus, aliquando in*
Gen. 9. *ipsa divina lege præscriptæ fuerant, quin etiam ex parte multò ante ipsam legem divino decreto peræ-*
Act. 15. *què omnibus constitutæ, & ab ipsis Christi Apostolis item ex parte demum repetitæ, baptismus verò aquæ nunquam à Deo, sive à divino aliquo homine peræquè omnibus præscriptus fuit. Ex qua dissimilitudine intelligi par est, si Paulus de ciborum, & dierum delectu ea ausus est scribere, permultò magis de aquæ baptismo eadem nobis dicere licere. Qua de re vide. quæ supra cap. 5. & 6. explicavimus.*

Quod

Quod si quis à nobis quærat, ut, quid Ecclesiæ benè cætoroquin constitutæ, in hoc baptismi negotio hoc tempore faciendum esse judicemus, enucleatius exponamus: dico primùm, censere me, ut quicunq; ex Iudæis, vel Turcis, vel aliis, qui Iesu Christi religionem minimè profitentur, ad ipsum Christum convertuntur, in ipsius Iesu Christi nomen omnino aqua baptizentur, ipsiq; ea ratione initientur. Etsi enim ea de re nullum expressum & perpetuũ mandatum extat, Apostolos tamen, qui id facere consueverunt imitari decet: præsertim cùm ab universa Ecclesia eum morem receptum ac perpetuo usu comprobatum fuisse, aut constet, aut certè admodum credibile videatur, quæ si aliter aliquando facere institueret, aliter quoq; singulis privatis Ecclesiis faciendum esset. Deinde verò, qui jam antea Iesu Christi disciplinam se amplecti apertè sunt professi, ipsiq; Christo nomen publicè dederunt, eos licet è multis iisq; gravibus erroribus emergentes, ad veram tum primum Christi cognitionem perveniant, si jam pro baptizatis à plerisq; habeantur, etiamsi verè non fuerint, tamen baptizari non debere existimo, nisi ipsi baptizari omnino velint; minimè verò omnium ex istis eos, quibus non modò se baptizatos verè esse persuasum est, sed alium baptismum aut petere, aut accipere summa est religio. Ejusmodi enim homines, aut ad baptismum suscipiendum adigere, aut in cætum suum non recipere, sive pro veris fratribus non agnoscere, planè nefas eße arbitror. Fit enim, vel, ut conscientia ipsorum interim reclamante baptismum

ſmum accipiant, vel, poſtquam ſe ab aliis, qui eandem Chriſti cognitionem habent, ſperni, ac rejici vident, animum deſpondeant, & ad priſtinas tandem ſuperſtitiones, aut verè, aut ſimulatè revertantur. Nam de iis, qui multò antè non ſolùm Chriſto nomen publicè dederunt, ſed rectè quantum ſatis eſt, in ejus diſciplina fuerunt inſtituti, quid attinet quærere? Certè iſtos, etiamſi non dicam pro baptizatis à quibusdam non habeantur, ſed ipſimet ſe baptizatos non eſſe arbitrentur, modò à pleriſq; baptizati eſſe credantur, nec præterea baptizari velint, admittendos tamen in Eccleſiæ communionem, & pro fratribus planè agnoſcendos cenſeo: præſertim ſi facti ſui ſacra ſcriptura judice rationem reddere ſint parati. Hæc autem omnia de iis potiſſimum aſſeveramus, qui ab ipſis incunabulis, quatenus per ætatem licuit, Ieſum Chriſtum, ſuum ſervatorem & Dominum perpetuò ſe agnoſcere ſunt profeſſi, ejusvé unam ſanctam diſciplinam, optimam ac ſalutarem eſſe, confeſſi ſunt, quamvis alioqui ab ejus diſciplinæ vera cognitione, vel longiſſimè abſuerint. Iam de eorum baptiſmo, qui ex parentibus pro fratribus agnitis & receptis naſcuntur, ita ſtatuo, ut, quando jam diu de infantium baptiſmo quæſtio agitata eſt, nec vel ſi infantes baptizentur, id per ſe ipſum quicquam mali parere poſſe videtur, poteſtas unicuiqúe fiat ſuos infantes vel baptizandi, vel ſecus: modò id ferant purioris doctrinæ aliæ Eccleſiæ, aut omnes, aut pleræq;, nec ob eam cauſam diſcidium aliquod conſecuturum appareat. Hanc autem infantium ſuorum

orum baptizandi vel non baptizandi libertatem, ad eos etiam extendimus, qui tum primum ad Christi Ecclesiam sint aggregandi, idq; eo magis, quod alioqui facilè hac ætate nostra fieri posset, ut quis nisi infantes suos baptizandi potestas sibi fieret, ad Ecclesiam aggregari recusaret. Porrò qui infantes, ex fratribus nati, baptizati non fuerint, ii, quoniam, ut diximus, adhuc baptismum aquæ à nemine negligi debere, plerique omnes sentiunt, omninò postquam ita adoleverint, ut suæ fidei rationem reddere possint, in Iesu Christi nomen aqua tingantur. Omnia deniq; fiant, quæ ad totius Ecclesiæ unitatem, atque concordiam, & singulorum simul ædificationem, atque salutem pertinere possint. Illud enim Pauli semper præ oculis habendum, Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, &c. Rom. 15. 1

Scio quid huic nostræ de baptismo ministrando sententiæ objecturi sint nonnulli. Primùm enim dicent, nunquam antichristianismum abolitum iri, nisi ii, qui à sacrificulis illis adulterino nescio quo baptismo tincti fuerunt, vero Christi baptismo, à veris Christi ministris abluantur, atq; ea ratione character quidam magnæ illius bestiæ ipsis inustus deleatur. Deinde clamabunt, nefas esse infantes baptizare, cùm non nisi fidem suam, in Christum profiteri valentibus, baptismus ministrari debeat: ut pote qui fidei contestatio, atq; obsignatio quædam sit, nec minus perverti dicent baptismum, si infantibus ministretur, quàm pervertatur cœna Domini in mis-

sa, quæ pro mortuis quoq; celebratur. Postremò (horum autem ingens omnino erit numerus) diversitatem istam & opinionum, & factorum in Ecclesia ferri non posse, nec debere affirmabunt, ut quidam sint, qui baptismum in ea accipiant, quidam verò non accipiant, alii sint, qui suos infantes baptizent, alii verò qui non baptizent.

Atqui ad hæc omnia perfacilis est responsio. Nam, quod ad primum attinet, dico, antichristianismi abolendi rationem nullo modo esse posse baptismum illis ministrare, qui sub eo baptizati quomodocunq; fuerint. Quin imò factum istud antichristianismum aliqua ex parte confirmat. Eo enim facto affirmatur, omnibus Christi discipulis aquæ baptismum omnino ministrandum esse. Hoc autem ex reliquiis antichristiani spiritus est; qui, ut veram Christi religionem sensim aboleret, ab ipso fermè initio nascentis Ecclesiæ, hujuscemodi superstitiones in eam induxit, quandoquidem ad omnem veram religionem funditùs tollendam nihil accommodatius est ipsa superstitione. Nec verò magnæ illius bestiæ characterem ullum homini imprimit, baptismus ille ab antichristi sacrificulis ministratus. Nec superstitiosum modò, sed planè ridiculum, & puerile est, istud cogitare. Quasi verò ejusmodi res, quæ externæ sunt omnino, & præterea nobis ignorantibus contigerunt, ullam vim nos quodammodo signandi habuerint, & animum nostrum (nam de animo hîc, non de corpore quærendum est) inficere aliqua ratione potuerint; vel infectum indicare possint,

sint, quæ ne ipsi quidem corpori ullam prorsus notam inurere potuerunt. Sed finge, characterem istum nobis per eum baptismum impressum fuisse. Nunquid ejus delendi ratio, alterius baptismi, ejusq; ut demonstratum fuit, neq; à Christo, nec ab Apostolis præcepti voluntaria susceptio erit? Alia profectò ratio est delendi, quidquid magnæ illius bestiæ nobis impressum fuerit. Nempe vitæ puritas atq; innocentia, ab omnibus præsertim falsis Dei cultibus summa cautio, & veræ Christi disciplinæ aperta professio, atq; ab illa malignantium Ecclesia re ipsa potiùs, quàm verbis, constans & perpetua secessio, ac separatio. Sequitur, ut de infantium baptismo dicamus. Nam quid tandem mali per se ipsum habet infantes baptizare? Pervertitur ajunt Christi & Apostolorum institutio. Atqui nulla, ut vidimus Ecclesiæ commendata aquæ baptismi nec Christi, neq; Apostolorum institutio est. Sed fac esse. Non idcircò tamen ea perverteretur, quod infantes baptizarentur, etiamsi hos baptizari illi minimè jussissent, sed quod adulti non baptizarentur. Finge enim aliquem, qui infans baptizatus fuerit, adultum deinde iterum baptizatum fuisse, quid hîc adversus Christi, & Apostolorum institutionem commissum esset? Certè, si illi adultos baptizari jusserunt, ipsorum institutioni omnino satisfactum est, nam adultus baptizatus fuit, quod autem infans baptizatus fuerit, nihil ei institutioni adversatur, in qua nequaquam cavetur, ne infantes baptizentur. At enim id, quod credentium symbolum est, & obsignatio quædam,

iis, qui nondum credunt, aut credere possunt, ministrare est nefas. Si ita res se haberet, non jussisset Deus, ut circumciderentur infantes, nam circumcisio, teste Paulo, sigillum justitiæ fidei fuit, quod Abrahamus accepit, qui primus omnium circumcisus est. Non repugnant igitur hæc duo. Aliquid ad obsignandam accipientis fidem, sive id, quod à fide proficiscitur, ministratum ab initio fuisse, & id postea iis quoq; ministrari, in quibus nondum fides inveniri potest. Atq; ex jam dictis constat, quàm sit dissimilis baptismi infantium cum missa comparatio, in qua ea fiunt, quæ nobis omnino interdicta fuere, & planè execranda, & detestabilia sunt. Nec verò idcirco potissimum pervertitur in missa cœna Domini, quia ibi pro mortuis quoq; sacrificetur, sed quia pro ipsis viventibus sacrificare, cœnæ Domini planè adversatur, in qua commemoratio fieri debet, illius hostiæ mactatæ, quæ semel in æternum pro omnibus sacrificata & Deo oblata est, nulla amplius pro peccatis oblatione relicta. Restat tertium de diversitate opinionum & factorum in Ecclesia. Hîc dico, maximè quidem optandum esse, ut nullarum rerum prorsus in Ecclesia diversitas sit, sed non propterea consociatio nostra deserenda est, quia non in omnibus conveniamus, satis enim est, dummodo in iis concordes simus, sine quibus Christiana pietas consistere non potest. In reliquis, ut inquit Paulus, unusquisq; in suo sensu abundet. Satis est, inquam, in istis, ut Pauli Græca verba significare videntur, suam sententiam exploratam habere, & nihil dubitanter facere. Quin etiam, si rectè animadvertatur, non

libertas tantum in Ecclesia in iis, quæ indifferentia sunt, id est nec præcepta, nec interdicta fuerunt, sed ipsa quoq; opinionum quarundam, & factorum diversitas, ad Spiritus Christi vim declarandam pertinet, & ad singulorum charitatem mutuam patefaciendam, ac commendandam, utramq; enim maximam esse oportet, cùm animos alioqui ex parte dissidentes conjungere tamen, & conglutinare possunt. Proinde qui propter opinionum quamlibet diversitatem, ab aliis sponte separantur, ii se Christiana charitate destitutos esse demonstrant. In ipsa primitiva Ecclesia magnæ quædam fuerunt, nō minus factorum, quam, opinionum diversitates, ut ex ipso illo Pauli loco constat, quem paulò ante ad propositum nostrum accommodavimus. Ex quo etiam perspicuum est, Apostolum sensisse, ut ejusmodi diversitates in Ecclesia ferantur, nec propter illas ulla separatio fiat, & graviter eos peccare, qui illas ferre nolunt. An non, ut illi in nascentis erant, sic nos in ipsis renascentis Ecclesiæ initiis adhuc sumus? Quid mirum igitur, si, quemadmodum tunc temporis propter antecedentes, easq; inveteratas in religione, ac divino cultu opiniones, non omnibus, qui in Ecclesia erant, idem statim visum est, nec in omnibus omnes consenserunt, divina veritate sese paulatim universæ Ecclesiæ patefaciente, sic hodie quoqúe non omnes statim, qui ex corpore Ecclesiæ sunt, idem in omnibus sentiunt, præsertim, cum multò majorem sui cognitonem, & longè clariorem tunc Deus hominibus impertiisset, quàm hac ætate

nostra hactenus impertierit? Vix dum ex densissimis & antiquissimis ignorantiæ tenebris, in quibus demersi quodammodo eramus, caput attollere, & veritatis lucem cernere incipimus & miramur, non omnibus plenam adhuc rerum omnium cognitonem contigisse, nec omnibus omnino idem videri? Miremur potius ullam Ecclesiam hodie inveniri, in qua idem prorsus omnes in omnibus sentire videantur, nec, si quæ tales sunt, eas temerè pro veris Christi Ecclesiis, & spiritus libertate, quatenus decet, utentibus, agnoscamus; sed conspiratorum potius hominum, quasdam quasi factiones omnia ex præscripto serviliter agentium, ipsa experientia iam plus satis edocti, esse suspicemur. Deum verò assiduè rogemus, ut nobis aliquando dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus nostris. Interim amemus inter nos, nec nobis ipsis singuli placeamus, sed alter alteri in bonum, ad Ecclesiæ ædificationem, nevè puerilibus nostris dissidiis sacrosanctum Iesu Christi Domini ac Servatoris nostri nomen, ejusq; salutarem disciplinam, ludibrio exponamus, & bonum nostrum blasphemandum cæteris demus. Non est enim regnum Dei in aquam immersio, & corporis ablutio, sed Iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Ipse Deus & Pater noster, ipse Dominus pacis nobis, ut arctissimo sanctissimoq; charitatis vinculo copulemur, & conjuncti perpetuò simus, pro sua incomparabili bonitate concedat.

FINIS.

Cracoviæ 15. Aprilis, 1580.

Ad priores notas A.D. in Disp. de Baptismo

RESPONSIO F. S.

Circumcisio erat conversionis, vel cordium circumcisionis signum, & in eum finem instituta erat. Ergo, &c.

RESP. HÆC *nusquam scripta sunt, nec porrò eo sensu, ut ad rem faciant, vera censeri debent. Circumcisio enim erat fœdus, seu signum fœderis, inter Deum & Abrahamum, ejusq; posteros, & propterea in eum finem instituta, ut ea gens, tanquam cum* DEO *fœderata, ab aliis internosceretur. Iam verò Pascha, & aliæ ceremoniæ, nullam præcipuam ob causam fuerunt institutæ, quæ communis non esset omnium ex Iacobo, sive ex Israele prognatorum. Quid verò attinet à circumcisione & aliis ceremoniis ad Iohannis baptismum argumentari, nisi prius demonstretur, baptismum Iohannis omnibus Israelitis mandatum fuisse, quemadmodum illæ mandatæ fuerant? Nec enim ex eo, quòd ad pœnitentiam in remissionem peccatorum baptismus ille institutus fuisset, colligere auderem, Christum non propterea debuisse à Ioanne baptizari, quia generali aliquo mandato comprehenderetur, si mandatum aliquod omnibus Israelitis datum extaret. nec aliud intel-*

ligo, nisi, cùm mandatum istud nusquam appareat, ex ipsius rei natura statui posse, baptismi istius generale mandatum, si aliquod tamen fuit, ad eos, quibus pœnitentia & remissione peccatorum opus non erat, minimè pertinuisse. Nam quod dicitur, *Christo non pro se, sed pro nobis, quorum personam sustinebat, pœnitentia opus fuisse, à sanctarum literarum sensu penitus abhorret, in quibus Christum nostrûm personam sustinuisse nusquam legitur, quidquid dicant alii. Sed finge sustinuisse. in hoc profectò nullo modo sustinuere potuit, ut pro nobis pœnitentiam ageret. Agere enim pœnitentiam, sive pro se, sive pro alio (si tamen pro alio, quocunque tandem sensu dictio* Pro, *efferatur, pœnitentia agi potest) nihil aliud est, quàm vitam & mores corrigere ac resipiscere, quod in Christum nulla ratione cadere potuit. Quod si tamen potuisset, certè si Christus in eo personam nostrûm omnium sustinuisset, & sic pro nobis pœnitentiam egisset, nos ipsi pœnitentiam agere necesse non haberemus. Cæterùm quod additur, uno fine sublato, non propterea tolli alios omnes: fateor id ita se habere, sed nego alium baptismi Iohannis finem fuisse, qui generali aliquo mandato ejus baptismi accipiendi contineretur, præter hunc pœnitentiæ & remissionis peccatorum. Poterat quidem is baptismus in alium etiam finem accipi; imò plures causæ, cur Christus eum vel acceperit, vel accipere debuerit, enumeratæ sunt à nobis capite 6. Verùm nulla ipsarum generali aliquo mandato comprehendi potuit.*

Minor eſt debilis. Non dicitur in textu. Ergo non pertinet ad gentes.

RESP. *Nolo ego, ex eo quod non dicatur in textu, probare, non pertinere ad gentes, ſed dico, ex verbis illis Chriſti,* Sic enim decet nos, *&c. nullo modo conſtare poſſe, mandatum ullum generale de baptiſmo Iohannis accipiendo ad gentes quoq́ pertinere. Et, ſi velint adverſarii, ex mandati generalitate aliqua ejus baptiſmi uſum ad nos transferre, neceſſe eſſe ut probent, mandatum ita generale eſſe, ut gentes quoq́ complectatur. Itaq́ hac in re illis probandi onus incumbere ajo. Ego verò hucusq́ nihil probare conor, ſed excipio tantùm. Legantur diligenter quæ ſcripſi capite primo.*

Deinde videntur Apoſtoli ſuſcepiſſe, aut ſimul utrisque mandatum id munus fuiſſe, quia Chriſtus juſſit ut baptizent, adhuc docente & baptizante Iohanne.

RESP. *Quamvis Apoſtoli baptizaverint adhuc docente & baptizante Iohanne, non tamen ſunt ei ſucceſſores à Deo dati, (ſic enim ego loquor, non autem ſucceßiſſe eos ſimpliciter nego) ſed neq́ etiam utriúq́ mandatum id munus fuiſſe dici poteſt. Neq́ enim legitur, jußiſſe Chriſtum ut baptizarent, quemadmodum, tanquam ea de re apertè conſtaret, nobis objicitur. Sed planè veriſimile eſt, Apoſtolos in baptiſmo iis miniſtrando, qui diſcipuli Chriſti fiebant, Iohannem imitari voluiſſe, cui ſoli, ut aqua baptizaret, mandatum à Deo fuiſſe legimus; Chriſtum verò, ut id facerent (quippe quòd indifferens in diſ-* ciplina

ciplina sua, quiddam esset) temporis & personarum rationem habentem, libenter permisisse, aut etiam (si ita placet) priorem monuisse, non quidem eo consilio, ut eos pares, aut successores Iohannis constitueret, sed quia, ut dictum est, sic pro eo tempore iisque personis conducere videbat.

Major negatur, quia Iohannis & Apostolorum baptismi eadem est substãtia & principalia capita.

RESP. *Negatur assumptio. Nam baptismi Apostolorum forma quædam & substantia est, ministrari in nomen Domini Iesu, id quod in baptismo Ioannis non fuit. Legantur accuratè quæ hac de re scripsimus cap. 6.*

Negatur major, quia sequeretur Apostolorum discipulos, vel ipsos quoque Apostolos non debuisse docere, nisi à se baptizatos, vel docendos aut doctos rebaptizare.

RESP. *Verba mea sunt hæc cap. 2. Conjungit hîc Christus manifestè unà cum baptismo ipsum docere, adeò ut quemadmodum neminem ab Apostolis doceri vult, quin simul ab ipsis baptizetur, sic neminem ab ipsis baptizari hoc loco præcipiat, quem ipsi non docuerint. Ex quibus verbis nullo modo potest ea propositio colligi, quam refellere conaris. neque enim dicitur à me Apostolos non debuisse baptizare nisi à se doctos (nam sic arbitror te scribere voluisse, non autem ut scriptum est, docere nisi à se baptizatos) sed non fuisse illis præceptum, ut alios baptizarent præter à se doctos. Ex quo id necessariò sequitur,*

quod

quod probari intelligo vi illius præcepti, etiamsi Christus de aquæ baptismo loqueretur, id non effici quod adversarii volunt, unumquemque videlicet, qui ritè aqua baptizatus non sit, omnino ab aliquo verbi Dei ministro baptizari debere, vel cuilibet verbi Dei ministro curandum esse, ut qui aqua ritè baptizati non sint, baptizentur. Hæc autem dico, quia non dubito, quin, non debuisse baptizare, in verbis tuis idem significet, quod cavere debuisse, ne baptizarent. Nam & in argumentatione ex verbis meis formanda scriptum est à te, non vult alios baptizari, *(quamquam pro baptizari, doceri scripsisti)* nisi quos docuere, *cùm tamen,* Non *præcipit, scribendum tibi esset.* Nihil *autem absurdi in eo reperies unquam, quod Apostoli non tenerentur, (sic enim ad amphiboliam vitandam, quæ in verbo* Debendi *est, etsi fortasse minus Latinè, loqui libet) alios baptizare præter eos quos ipsi docuissent, sed absurdum putasti, non potuisse ab Apostolis eos etiam baptizari, qui ab ipsis docti non fuissent, idque me sentire es arbitratus, quod tamen multò aliter se habet.*

Non est probabile omnes eodem die & doctos & baptizatos fuisse.

RESP. *Non video quorsum hoc, præsertim cùm ego, ut dictum est, non negem, potuisse Apostolos etiam quos ipsi non docuissent baptizare, sed tamen id ex eo Christi præcepto Matth. 28. colligi nullo modo posse dicam. Iam verò finge, neminem eodem die & doctum & baptizatum fuisse, quid vetat quo minus omnes ab eodem ipso Apostolo, à quo docti fuerant,*

sive ab alio quopiam ejus nomine ac verbis baptizati fuerint?

Quod autem Act. 19. Paulus eos baptizavit, qui ab aliis docti fuerãt, ob speciale mandatum hoc probandum est.

RESP. *Neq; ego istud dixi, neq; si dixissem, probandum mihi esset. Non dixi quidem. Nam sic habent verba mea cap. 2. Respondeo. Rectè quidem fecisse Paulum, sed non quia id à Christo, in loco, quem præ manibus habemus, ipsi tamquam Apostolo mandatum fuisset, verùm quia alia ratione ei de divina voluntate constaret, id est, quia alia ratione quàm ex præcepto illo, optimè sciret Deum factum illud suum non improbaturum. Nihil igitur hîc de speciali mandata affirmo. Quod tamen si affirmassem, hic verborum meorum sensus fuisset, eo posito, quod sine mandato nec Paulus, nec quisquam alius jurè baptizare potuerit, quemadmodum adversarii sentiunt, necesse fuisse, ut Paulus speciale mandatum habuisset, cùm generale illud, de quo disputatio erat, ad casum illum minimè porrigi posset, ut jam per me probatum fuerat, si modò, ut ibi statim subjungo, Paulum discipulos illos non docuisse planè statuendum esset. Quocirca nihil mihi amplius probandum relinqueretur. Rectißimè enim conclusa videretur ratio mea, quam nemo infirmare poterit, nisi probationes meas refellendo, Christi præceptum illud ipsiusq; verba ad eos quoq;, qui ab ipsis Apostolis non docerentur, accommodari posse doceat.*

Quòd

Quòd eos docuerit prius, etsi conceditur, nihil tamen aliud inde sequitur, nisi adultos prius doceri, quàm baptizari debere.

RESP. *Imò id potius necessariò sequitur, ex eo Pauli facto colligi non posse, Christi præceptum in iis etiam locum habere, qui ab ipsis Apostolis docti non fuissent. quod solùm mihi probandum fuerat.*

Paulus per Asiam & alibi docuit, nec tamen, ut dicis, baptizavit. Ergo baptismus non fuit inseparabiliter conjunctus cum doctrina.

RESP. *Igitur Christus de aquæ baptismo non loquitur. Nam alioquin is baptismus inseparabiliter cum doctrina conjunctus fuisset. Neq; enim, cùm disputandi gratiâ, Christum de aquæ baptismo locutum fuisse concedo, æquum est ex iis adversus me argumentari, quæ id, quod concessum est, & in disputatione ponitur, planè falsum esse demonstrare possint, & à me ipsô ad id demonstrandum alibi afferantur.*

Circumcisio erat solennis professio Dei veri, & tamen non ii tantùm circumcidendi erant, qui Deum nondum erant professi.

RESP. *Negatur circumcisionem fuisse solennem professionem Dei veri. Nam infantes octavo ab ortu die circumcidendi omnino erant, qui tamen Deum verum profiteri non poterant. Vide autem quæ ad primam notam respondimus, ut intelligas, in hac disputatione nostra, argumentum à circumcisione ad baptismum non posse duci.*

Mandatum de doctrina quoque Apostolis datum. Ergo doctrina carere possumus, aut ab Apostolis tantùm doceri debem⁹, aut successorib⁹? ubi sunt isti successores?

RESP. *Nisi de doctrina aliud scriptum extaret, præter id, quod eo Christi præcepto continetur, verissimum istud esset, si modò verba illa ab Apostolis tantùm doceri debemus, idem significant, quod, Non cogimur doceri nisi ab Apostolis. Neq; verò ex eo Christi præcepto aliquid probandum mihi sumpsi, sed tantummodò ostendere volui, ex eo nihil elici posse ad aquæ baptismum, tamquam à Christo mandatum, in Ecclesia omnino & perpetuò retinendum.*

Non missus sum ad baptizandum, &c. Dictum Pauli accipitur secundùm quid scilicet ut principaliter, &c.

RESP. *Exceptio ista abundè confutata est 2. cap. Nam cùm jam probatum fuisset, Paulum nec per se, nec per alium plerosq; ex Corinthiorum Ecclesia baptizasse, hæc verba statim subjiciuntur. Hinc apparet, ne eos quidem audiendos esse, qui dicunt Pauli mentem fuisse affirmare, se ad baptizandum non principaliter ut ad Evangelizandum, sed secundariò missum esse. Sive enim principaliter, sive secundariò ipsi baptizandum fuisset, sine dubio vel per se vel per alium, omnes suæ prædicationi fidem adjungentes, baptizasset, &c.*

Quod tamen ipsum fecisse se dicit eodem capite.

RESP. *Non quidem quia ad baptizandum missus fuisset;*

fuisset; aliter sibi ipsi contrarius planè esset.

Gedeon, David laudati, etsi nullo præcepto Dei, &c. Singularia & exemplum non evertunt mandatum generale.

RESP. *Negatur istud mandatum generale. Et exempla, quæ mandati sententia sit, apertè explicant. Addere igitur Dei præceptis, quod Moses fieri vetuit, nihil est aliud, quàm aliquid inducere, vel faciendum dicere, tanquam à Deo præceptum, quod tamen Deus non præceperit, non autem simpliciter id facere, id est, eo nequaquam apposito, quod Deus ita præceperit. Præterea Devt. 4. 2. scriptum est:* Non addetis ad verbũ, quod ego præcipio vobis. *Quòd si hæc interpretatio non adhibeatur, sequetur nihil prorsus fieri posse, quod Deus non præceperit. quod & ipsi sensui communi, & sacræ historiæ, mille in locis manifestè adversatur. Nam si dicamus præceptum ad ea tantùm accommodandum esse, quæ ad cultum Dei pertinent, futilè planè est istud. Aut enim cultus Dei pro universa religione accipitur, & quid scire possumus, an aliquid ad cultum Dei pertineat, nisi Deo ipso patefaciente? aut pro Dei proprio cultu atq; adoratione, & palàm est ad omnia legis præcepta, non autem ad ea tantùm, quæ ad cultum Dei proprium pertinent, præceptum illud respicere.*

Deinde sequeretur bonam intentionem & Pharisaicas ἐθελοθρησκείας stabiliendas esse.

RESP. *Bona intentio, nisi in actum, Dei præceptis*

ptis adversantem, erumpat, culpanda non est. Pharisaicæ verò ἐθελοθρησκεῖαι, nisi interim Dei præcepta negligantur, per se ipsæ non damnantur in sacris literis, namq; hoc satis est. Stabiliendi autem verbum ad rem non facit, & nimis prægnans censeri debet. Præterea animadvertendum est, me ita loqui, ut ex exemplis illis non quidem omnia, sed illa demum fieri posse contendam, quæ ab iis, quæ præcepta sunt, minimè abhorreant, licèt ipsa nominatim præcepta non fuerint, & talem aquæ baptismum esse demonstro.

Impositio manuum non fuit præcepta, &c. non usurpata fuit ut necessaria, & tanquam cultus Dei, sed ut ἀδιάφορον.

RESP. *Duo hîc partim tacitè, partim expreßè dicuntur, quorum neutrum verum censeri debet, & in quibus principium peti videtur aliqua ex parte. Negatur enim, deq; hoc contenditur, baptismum tanquam rem necessariam usurpatam fuisse. Negatur item manuum impositionem, tanquam Dei cultum, usurpatam non fuisse. Hinc apparet tertium, quod similiter à veritate alienum videtur, & hîc tacitè sumitur, nihil ut ἀδιάφορον simul, & Dei cultum, usurpari posse. In Epistola ad Heb. cap. 6. manuum impositio & baptismata eodem loco habentur. Quare, etsi ibi, ut disputatum est à nobis cap. 11. ipsum aquæ baptismum, ipsamq; manuum impositionem Apostolus non intelligit, tamen quemadmodum quæ per utrumq; adumbrabantur, paria censentur, sic*

paria

paria quoq; ea, quibus adumbrabantur sunt existimanda.

Potuit sic administrari baptismus, quamvis non disertè tres nominentur, quia qui ponit Filium, ponit Patrem, &c.

Resp. *Nihil hic vel tacitè vel apertè dicitur, quod cap. 2. unde argumentatio mea deprompta est, confutatum (ut spero) non fuerit, dum à non dissimilibus, & ferè iisdem oppositionibus (nisi quòd illæ ut explicatiores sic ad rem ipsam aptiores videntur) eam tueri conor.*

Si aquæ baptismus notaretur, tam esset necessarius quam fides, &c. negatur. nam diversis instrumentis salus non eadem ratione tribuitur, ut cum Spiritus sanctus & Evangelium corda renovare, salvare dicitur.

Resp. *Et ratio ista non videtur ad rem facere. Fateor enim fieri posse, ut & fides, & aquæ baptismus hominem servent, diversa tamen ratione. Sed quid impedit, quò minus interim utrumq; æquè necessarium sit? Exemplum: Christus servat, fides servat, sed ratione diversa, quæ in Christo multò præstantior est. æquè tamen necessaria est fides ac Christus ad salutem consequendam. Porrò in allato exemplo id deest, quo maximè est opus; neq; enim locus profertur, ubi cum Spiritu sancto Evangelium conjungatur, & unà cum ipso ad hominis salutem requiratur, quemadmodum in eo apud Marcum loco cum fide aquæ baptismum conjungi, unaq; cum*

ipso ad hominis salutem requiri, contendunt adversarii. Adhæc, si quis dixerit, non minus ad renovanda corda, adq; salvandum, necessarium esse Evangelium, quàm Spiritum sanctum, id est, ex Dei patefacta voluntate omnino utrumq; requiri, à scopo fortasse non aberraverit, dummodò quid Evangelium sit, rectè intelligatur.

In Complutensi articulus additur, ὁ πιστεύσας καὶ ὁ βαπτισθεὶς σωθήσεται, rationem hujus consequentiæ non assequor.

RESP. *Ratio consequentiæ planissima videtur, eaq́ue his verbis cap. 3. est exposita: Atqui articulo in vulgata editione subaudito, ea sententia ex Christi verbis apertè colligitur, ut & is quoq;, qui baptizatus fuerit, servandus sit. Quæ sententia falsitate eaq; evidente non vacat, si baptismus aquæ eo participio (βαπτισθεὶς) intelligitur. Cùm palàm sit, aquæ baptismum citra baptizati salutem contingere posse.*

Deinde in sacra scriptura ab articulorum positione aut omissione nihil probatur. Sæpè enim hæc regula negligitur.

RESP. *Perrarum omnino est in ipsa sacra scriptura, ut articulus in simplicibus duobus aut pluribus participiis, vel adjectivis nominibus repetitus, planè supervacaneus sit. Videbar mihi in ipsa Complutensi editione, locum unum observasse, cujus meminisse nunquam potui. Ejusmodi sanè exemplum mihi ostendi vehementer cuperem. Vereor enim ne opinio mea me fefellerit. Hoc, dico, quia, ut in eodem*

3. cap.

3. cap. scripsi, mihi magis probatur, ut in vulgatis codicibus articulus ille non subaudiatur.

Baptismus pœnitentiam significat, quæ est ablutio animæ, Ephes. 5. Tit. 3. Heb. 10. Resp. non est firma argumentatio talis, Alibi sic sumitur, Ergo & hîc.

R e s p. *Non sic ego argumentor, sed cùm antea probaverim, de aquæ baptismo hîc sermonẽ esse non posse, Inquiro deinde, quid igitur baptizatum esse hoc loco significet; atq́; aptissimè ac commodissimè pœnitentiam egisse significare posse, rationibus exemplisq́; allatis, confirmare studeo. Nec solùm tamen interpretationem istam sequor, sed aliam quoq́; addo, Evangelii ac nominis Iesu Christi publicam professionem eo verbo declarari docens.*

Intelligitur per *Credendi* vocem assensus prædicationi Evangelii. Nego. Hic enim locus repugnat. Nam omnis non credens condemnatur: Ergo, omnis credens salvatur. At alii assentientes Evangelio non salvantur. Ergo, *&c.*

R e s p. *Negatur illatio ista & consequentia. Neq́; enim eadem ratio est credendi ad salutem consequendam, quæ non credendi ad condemnationem subeundam. Sed quia, cùm de significatione verbi Credendi eo in loco non conveniamus, ad locutionis ipsius vim transeundum est, respondeo per instantiam quandam. Si quis diceret, Qui non honoraverit patrem suum & matrem suam condemnabitur, rectè loqueretur; non tamen sequeretur, eum servatum*

tum iri, qui patrem & matrem honoraverit, nisi in aliis quoq; divinis præceptis se obedientem præstiterit. Sed locum ipsum pro exemplo sumamus, verbo Credendi in assentiendi sensum accepto. Qui non assensus fuerit Evangelii prædicationi condemnabitur, rectissimè dictum. Ergo qui assensus fuerit servabitur? minimè. vel te ipso teste, qui ad tuam rationem concludendam non omnes qui assentiuntur servari assumpsisti.

Ista denique metaphorica Baptismi acceptio tollit sacramentalia signa & analogiam. Nullus enim sacramentalis ritus non metaphoricus esset.

RESP. *Si baptismi seu baptizandi verbum temerè, aut saltem sine necessitate aliqua, metaphoricè acciperetur, aliquis locus isti reprehensioni esse posset. Nunc quando id necessariò fieri debere ostenditur, non est quod quisquam sententiæ sive explicationi nostræ istud objiciat. Præterea cùm ego excipiam non autem probem aliquid explanatione mea, non video, cur ad adversariorum probationes infirmandas, non mihi & liceat, & satis sit, ostendere, testimonia ab ipsis allata aliter intelligi & accipi posse, quàm illi fieri debere contendant.*

Non sequi propterea (etiamsi de aquę baptismo loquamur) ad omnes posteros trahendum esse Christi sermonem, quia sequentia de miraculis locum non habent. Negatur consequentia. Sequentia verba omnia non conveniunt omnibus Christianis,

anis. Ergo neque præcedentia omnibus sunt accommodanda.

RESP. *In argumentatione mea addita sunt illa verba cap. 3. nisi quatenus id fieri debere aliunde constet, quæ consequentiam nulla probatione egere docent. Quis enim negare potest, cùm pars unius ejusdemq; orationis de quibusdam hominibus in posterum prolatæ, idqúe indefinitè, ad omnes posteros nullo modo trahi possit, alias quoq; partes trahi non debere, nisi id faciendum esse aliunde appareat? Nam si ex eo, quod Christus dixisset, requiri aquæ baptismum ad salutem illis conciliandam, quibus Apostoli Evangelium prædicassent colligere liceret, omnes, qui usq; ad sæculi consummationem salutem ex Evangelii cognitione adepturi essent, aqua baptizari debere, certè ex eo, quod ibidem eodem orationis contextu Christus dixit, eos, qui credidissent Evangelicæ Apostolorum prædicationi mira quædam facturos, sequeretur similiter omnes usq; ad sæculi consummationem qui Evangelio fidem adhibuerint, mira illa facturos esse. Atq; hoc falsum est, falsum igitur & illud. Nihil ergo ex illis Christi verbis (utut de aquæ baptismo loquatur) tamquam ad omnes posteros pertineant, ad sententiam adversariorum confirmandam elici potest, nisi ad omnes posteros ea in oratione illa separatim pertinere aliqua ratione demonstretur.*

Loqui Christum non de futuris omnibus, sed de iis tantùm, qui ante Christo nomen non dederint, probationem requiro.

RESP. *Nulla probatione est opus, cùm manifestum sit, eos omnes, quibus Evangelium Apostolos prædicare jubet Christus, ipsi Christo antea nomen non dedisse. Erat autem in nota ista scribendum, dederant, non dederint. Sic enim habent verba mea cap. 3. Non enim minus hîc quàm ibi (Matth. cap. 28.) doctrina seu prædicatio cum baptismo conjungitur, nec minus hîc quàm ibi de iis baptizandis sermo est, qui antea Christo nomen non dederant, & in religione non re tantùm, sed nomine quoq; à Christi religione diversa, ab ineunte ætate alti & educati fuerant.*

ὕϛασιν do. Ergo illa verba de credendo etiam ad illos solos, non ad omnes pertinebunt.

RESP. *Quidni? sed rectè intelligenda sunt verba mea, quæ tamen, ut arbitror, nulla explanatione indigent. Apertum enim est, quid sentiam. Nempe, cùm Christus de iis loquatur, quos constat ipsi nomẽ antea non dedisse, non posse, aut certè omnino non debere ex ejus verbis aliquid de iis statui, qui jam Christo nomen dederint, præsertim cùm hæc differentia in quæstione nostra maximi momenti esse videatur, sed quidquid de istis planè constituendum sit, id aliunde peti debere. Quocirca non sequitur ex verbis meis id verum esse, quod quidam sentiunt, & Palæologus potissimum eis, qui ex Christianis sunt nati, fide in Christum Iesum opus non esse, etiamsi de istis Christus eo in loco non loquatur. Nam fide in Iesum Christum istis etiam, ut ipsius Christi ejusq;*

Evan-

Evangelii beneficium participent, opus esse, ex aliis sanctarum literarum locis perspicuum est. Idem porrò dico de iis, qui jam Christo nomen dederint. de quibus tamen videtur Palæologum sentire, eos omnino in Christum credere, quippe qui fidem in Christum confessione, quod Iesus sit Christus, contineri autumet.

Diversus est Iohannis & Apostolorum baptismus. Resp. Negant hoc docti. Illa enim verba, *Audientes autem baptizati sunt*, &c. non ad discipulos à Paulo interrogatos, sed ad auditores Iohannis conciones & ab eo baptizatos, referunt.

Resp. *Scio plerosq; viros doctos, hac nostra ætate, eundem fuisse Iohannis & Apostolorum baptismum affirmare. Sed aliter antiquiores Theologi sensisse videntur, aut certè ex ipsis non pauci, inter quos Basilius. Istam verò loci illius Act. 19. explicationem, fateor me nunc primùm audivisse, quam si docti aliqui viri sequuntur, eos satis mirari non possum, cùm & loci sententia, & Grammaticæ ratio, & loquendi usus, & veritas deniq; manifesta, eam prorsus respuat. Palæologo sanè, nec ullo alio magis, dignissima esset. Piget autem eam pluribus refutare.*

Deinde dicitur, Iohannem baptizasse in fidem Iesu, hoc quid aliud est, quàm in nomen Christi? Absurdum videtur ergo prædicationem, &c.

Resp. *Id nusquam dicitur. Monebat Iohannes ipsos baptizatos, ut in eum, qui venturus esset crede-rent,*

rent, hoc est, in Iesum, ipsos baptizatos inquam, monebat. Nam ex sacra historia satis constat, eum baptizasse, antequam ullam illius, qui venturus esset, mentionem faceret, tantùm abest, ut in Iesu fidem baptizaret. Quomodo autem in Iesu fidem baptizasse dicendus est Iohannes, si posteaquam multos baptizaverat, imò ex eo quòd baptizaverat, dubium erat, ne ipse esset Christus? Vide disputationis nostræ caput 6. Itaq; non est absurdum, ante resurrectionem non cœpisse prædicationem pœnitentiæ & remissionis peccatorum in nomine Christi. Ratio verò, quæ absurdior credebatur, firma adhuc permanet, nam illud, ut sciatis Filium hominis habere potestatem, &c. ut alia omittam, adjunctum habet in terra: id est, quatenus hîc in terra, pœnæ peccatorum re ipsa auferri possunt. Retorquetur igitur telum istud in adversarium. At Christus erat Agnus, qui tollebat peccatum mundi. Verum est, sed hoc illud idem est pro eo tempore, quod, Qui credit in Filium habet vitam æternam. Quem locum miror allatum adversum me fuisse, cùm nulla prorsus ibi fiat mentio de potestate Filii. Iam verò cùm ipse Filius dicit, Do eis vitam æternam, apparet præsens pro futuro usurpatum fuisse. Neq; enim, etiamsi potestatem dandi vitam æternam jam tum habuisset, dicere sine tropo potuisset se eam dare, sed tantùm daturum esse, ut alibi, Ego resuscitabo eum in novissimo die, Iohan. 6. Vide autem extremum vers. 12. cap. ejusdem Iohan. ut intelligas, Christum jure dicere potuisse, se jam vitam æter-

nam

num dare, licèt nondum homines immortales efficiendi potestatem haberet.

Hic contendit Paulum baptizasse illos discipulos, supra negare videbatur eum vel per se, vel per alios baptizasse, quòd non missus esset ad baptizandum.

Resp. *Supra dictum est, Paulum plerosq; ex Corinthiis nec per se, nec per alium baptizasse, licèt à se doctos, non autem simpliciter non baptizasse.*

Ex locis adductis, de significatione ablutionis, &c. nihil contra baptismum externis concluditur, quin potius sequitur unum usurpandum esse, quia sit σφραγὶς remissionis peccatorum.

Resp. *Ex locis istis non conamur baptismum externum evertere, sed tanquam ex clarioribus obscura quædam testimonia interpretari. nec loci illi aquæ baptismum σφραγίδα, sed adumbrationem quandam peccatorum remissionis esse, vel potius esse posse ostendunt.*

Ad posteriores notas A. D. in Disp. de Baptismo

Responsio F. S.

In Responsionem ad secundam rationem pro adversariis ex sacrarum literarum testimonio aliquo allatam cap. 7.

Nota 1. Quod ait publicam & apertam nominis Iesu professionem baptismo qui-

 dem

dẽ cõtineri, externæ tamẽ illi ablutioni alligatam non esse; Hoc concedo, modò ipse quoque fateatur, illum externum ritum ablutionis esse testimonium remissionis peccatorum in legitimo usu.

RESP. *NEQUE istud simpliciter fatendum est, nec etiamsi verissimum esset, aliquam baptismi aquæ accipiendi necessitatem ostenderet. Vide quæ dicemus infra in examinatione Resp. ad quintum argumentum adversariorum.*

N. 3. Dicit, Ananiam intellexisse, per externam illam ablutionem peccata deleta esse palàm ostendi & consignari. Hoc ipsi facilè largior; nã inde nihil contra baptismum externum concludi potest, quin potius sequitur eum usurpandum, quia sigillum remissionis peccatorum.

RESP. *Non dicit auctor Ananiam istud intellexisse, sed si externæ illi ablutioni deletionem peccatorum tribuisset, quo pacto commodè ejus verba explicari queant ostendit, etiamsi externa ablutio illa verè peccata non deleat. Quare nihil ex ejus dicto contra ipsum colligi potest, cum id ex re adversariis (ut loquuntur) data non autem concessa pendeat, idq; non ad aliquid probandum, sed ad excipiendum prolatum fuerit, & demonstrandum, assumptionem argumenti adversariorum nulla ratione ex loco illo probari posse. Cur igitur hîc dictum fuit, nihil inde contra baptismum externum concludi posse? Quasi verò Socinus id quærat, cui nihil aliud nec*

pro-

propositum est, nec ut esset opus fuit, quàm adversariorum rationem convellere. Verùm ut intelligas ex ipsius dicto, etiamsi asseverantur prolatum fuisset, nihil adversariorum sententiam juvari posse. Vide quæ scripturi sumus infra in examinatione responsionis ad 5. rationem cap. 10.

In responsionem ad tertiam pro adversariis rationem cap. 8.

NOTA I. Sic argumentatur. Baptismus aquæ non facit nos mēbra Ecclesiæ seu corporis Christi. At baptismus de quo Paulus, facit nos membra Ecclesiæ. Ergo baptismus de quo Paulus, non est baptismus aquæ. Ad majorem. Baptismus non facit nos membra Ecclesiæ, scilicet invisibilis; sed tamen visibilis, id est, testificatur nos esse in cœtu Ecclesiæ. At Paulus loquitur de baptismo, qui nos inserit corpori Christi visibili, quia alloquitur totum cœtum, in quo non omnes erant electi. Ita quoq; Martyris dictum accipiendum videtur.

RESP. *Cùm dicitur, per baptismū aquæ nos fieri membra Ecclesiæ, sive in unum corpus coalescere, hoc nō pertinet revera ad probandum, Paulum non loqui de baptismo aquæ, sed est enunciatio contraria assumptioni adversariorum, eaq; rationibus comprobata, ut inde constet argumentum, quod eorum nomine allatum fuerat, nihili esse, ut patet ex verbis illis (de quo nimirum adversariorum argumentū loqui necesse est.) Affirmatur quidem & ab initio ta-*

citè, & postea apertè, ex eadem enunciatione, si ea vera sit, sequi, Paulum non de aquæ, sed de Spiritus baptismo loqui, verùm non prorsus neq; omnino, nisi eo posito, quòd Paulus de eo Christianorum corpore loquatur, de quo argumentum adversariorum loquebatur. Nam inferius quoq; ad hoc significandum ea verba scripta sunt: præsertim, si Paulus, de eo Christianorum corpore loquitur, quod adversarii sine dubio intelligunt. Itaq; non assumitur à Socino, Paulum de vero Christianorum corpore loqui, sed tanquam ab adversariis, in suæ ipsorum assumptionis probatione positum id pro concesso sumitur. Hoc autem corpus per baptismum aquæ coalescere non posse ostenditur, & inde infertur, Paulum de aquæ baptismo loqui non posse. Nam Petri Martyris dictum ideò affertur, ut confirmetur, aquæ baptismo nullum Christianorum corpus coalescere posse, sed id Christianorum corpus, de quo agebatur; vel si mavis, ipsum verum Christianorum corpus, per baptismum aquæ coalescere quidem, sed non ea ratione, qua opus fuisset, si adversariorum argumentum vim ullam habiturum esset. Sive ut ipse Petrus Matyr loquitur, per aquæ baptismum non transire nos in Christi corpus, sed postquam transivimus, ad id testificandum eo baptismo consignari. Quamobrem, nisi velimus, adversariorum argumentum, non de vero Christianorum corpore, vel non de vera ejus corporis coalitione loqui, sed de visibili tãtùm Ecclesia, nihil est, cur Socinus malè ratiocinatus fuisse ulla ex parte videri possit. Atqui, si istud volumus, infirmum planè reddimus

mus id argumentum, non solùm propterea, quæ ab auctore in fine responsionis ad illud ipsum dicta sunt, sed præterea etiam ob hanc causam, quod fieri facilè possit, ut quis sit verus Christianus, & tamen nullius visibilis Ecclesiæ sit membrum.

N. 2. Negat consequentiam, ait esse ἀσυλλόγιστον istam rationem, etsi de baptismo aquæ locus acciperetur; Hoc per illud fieri contingit, Ergo aliter fieri nequit. Quia possint Christiani modò hoc, modò illo externo signo in unum corpus coalescere. Respondeo. Non licere nobis alia signa statuere, quàm quæ nobis Christus & Apostoli tradiderunt.

R E S P. *Nec Christus aquæ baptismum ullo modo tradidit, nedum tanquam signum congregandæ Ecclesiæ, nec Apostoli illum ita tradiderunt, ut eum congregandæ Ecclesiæ signum nobis præscriberent. Quod satis est, ut pro locorum & temporum ratione aliis signis ad eam rem uti possimus, vel etiam, si placet, nullo externo eoq; constituto ac certo signo uti: quemadmodum in extremis suæ responsionis verbis Socinus antea monuerat. Quod quidem nostro seculo, præter eos, qui Anabaptistæ vocantur, eos omnes fecisse dicendum est, qui ab Ecclesia Romana desciscentes Ecclesias congregaverunt. Nam quòd illis ad eam rem externum certumq; signum fuerit baptismus ille aquæ, quem unusquisq; vix natus, olim in Ecclesia Romana acceperat, id nec fieri ulla ratione potest, & ridiculum alioqui planè censeri debet.*

In responsionem ad quartam rationem cap. 9.

NOTA I. Sic ratiocinatur. Paulus loquitur de iis quæ sunt Christianorum propria, Ergo non de aquæ baptismo, qui non est Christianorum proprius. Respondeo. Majorem posse negari, si accipiatur universaliter, quod de solis electis, qui verè sunt Christiani, loquatur. Compellat enim Apostolus totum cœtum visibilem.

RESP. *Nihil impedit, quo minus Apostolus compellet totum cœtum visibilem, & tamen illi tribuat quæ sunt propria Christianorum; nempe quia loquatur de omnibus, tanquam si ii essent, quales se esse profitentur. Imò hoc peculiare & Paulo & cæteris Apostolis est, qui Epistolas scripserunt. Vide quæ scripta sunt in responsione ad sequentem rationem, ut ipse notarum scriptor hanc ratiocinationem bonam esse agnoscit.*

N. 2. Deinde quid obstet, quominus de ritu baptismi intelligatur, qui testimonium est nostræ Christianitatis & conjunctionis? Aliàs enim similia argumenta extant, à signo sacramentali ad ipsum signatum. ut illud, de uno pane participamus. Ergo simus unum corpus.

RESP. *Si conceditur Apostolum de iis quæ sunt propria Christianorum loqui, inanis est ista argumentatio. Iam enim apparet, quid obstet. Sin autem negatur,*

negatur, eâ nihil est opus, cùm Socini argumentum eo tantùm innitatur. Quamquam non satis est negare, nisi prius ad probationes allatas respondeatur, id quod hactenus factum non est, vel saltem contrarium probetur, quod, ut modò vidimus, frustrà tentatum fuit. Deinde dico, in universa ista argumentatione principium peti. Negat enim *Socinus ritum baptismi (universè loquendo) esse signum nostræ Christianitatis ullo modo, & multò minùs nostræ conjunctionis. atq; etiamsi universè loquamur, vix signum nostræ conjunctionis dici posse concedit, eorum etiam, inquam, qui illo sunt initiati.* Negat denique *parem esse baptismi ritum ritui cœnæ Domini, sive cum illo, hac ipsa in re de qua agitur, conferendum esse; ut ex ipsius universa disputatione, & ex iis præsertim quæ hoc loco in extremis verbis disputat, de quibus paulò post agemus, apertè constat.*

N. Deinde hac conjectura utitur, ad probandum, quòd de Spiritus sancti baptismo agatur, quia verisimile sit, Paulum non prætermisisse Spiritus sancti mentionem, quia mox subjungat de Spiritus sancti donis. Vnicuiq; autem data est gratia. Sicut 1. Cor. 12. de Spiritualibus donis acturus, prius dicat, eundem esse Spiritum, &c. Ergo Baptismatis voce contineri Spiritus sancti mentionem. Sed ista consequentia nulla est.

RESP. *Si consequentia nulla esse dicitur, quia fieri possit, ut sub alia quam baptismatis voce Spiritus sancti sit facta mentio, non video quomodo hoc*

cui-

cuiquam probari queat, cùm & baptismatis vox ad id accommodatissima sit (manifestum siquidem est, non minùs Spiritu sancto quàm aqua baptizari homines in sanctis literis dici) nec alia vox ibi habeatur, sub qua id ne incommodè quidem fieri potuerit. Non enim de implicita, sed de distincta Spiritus sancti mentione in sua conjectura ista auctor disertè loquitur. At verò si propterea nulla esse consequentia affirmatur (quamquam minùs propriè id dictum foret) quia fieri facilè possit, ut Spiritus sancti nulla mentio distinctè facta fuerit; Respondeo, & verba illa, Vnicuiq; autem, &c. & simílimi loci, 1. Cor. 12. exemplum allatum satis ostendere vix fieri id potuisse. Et sanè, quod attinet ad verba illa, Vnicuique autem, &c. ea omnino videntur docere Spiritus sancti, quem omnes participassent, mentionem antecessisse, qua in re æquales omnes essent, quam æqualitatem ipsa deinde quodammodo moderentur, & tacitæ cuidam objectioni occurrant; ut perinde sit, ac si dictum fuisset, Quod autem dixi omnes vos eundem Spiritum sanctum participasse, in eaq; re pares esse, non ita accipiendum est, quasi non sit ulla distinctio aut inæqualitas ipsius Spiritus sancti donorum, quæ singuli accepistis, sed ita, ut unicuiq; tamen, &c.

N. 11. Negat consequentiam in argumento: Et si baptismus aquæ intelligatur, qui ad Christianos pertinet, non tamen de omnibus Christianis loqui Paulum, sed de iis ad quos scribit, seu de iis, qui ipsis futuri essent

ſimiles. non propterea innuere Paulum, nullum eſſe Chriſtianum, qui aqua ablutus non fuerit. I. Hoc dicitur tantùm non probatur, eoque facilè quoque negari poteſt.

Resp. *Primùm, onus probandi non Socino, ſed adverſariis, incumbit, qui oſtendere debent, id quod Paulus Epheſiis illis dicit ad omnes Chriſtianos, etiam futuros, pertinere, alioqui principium petent; ponentes omnes Chriſtianos, quotquot futuri erant, aquæ baptiſmo tingendos fuiſſe. hoc enim illud eſt de quo præcipuè diſputatur. Deinde ſatis probatum eſt id, quod Socinus affirmat, cùm ſenſus ipſe communis nos doceat, cùm Paulus certos quoſdam homines alloquatur, ejus verba ad alios accommodanda minimè eſſe, niſi id fieri aut debere aut poſſe aliunde appareat, præſertim in iis, quæ non quidem illis præcipit, ſed tantummodò de ipſis narrat, ſeu quoquo modo enunciat.*

II. Deinde nulla eſt diſſimilitudo in argumentando, quin jam quoque eadem ratione uti poſſimus: Per eundem baptiſmum religioni Chriſtianæ initiati eſtis, & habetis eundem Dominum & Deum Patrem, Ergo ſitis unum corpus & unus ſpiritus. Quidni rectè ratiocinari poſſimus à Baptiſmo eodem modo quo Paulus?

Resp. *Dubitavi aliquando, an hæc de ſententia Socini explicata fuiſſent. Nam profectò, niſi vehementer fallor, ea potius huc pertinent quam aliò. Vult enim ipſe argumentum Pauli ſemper habere*

locum;

locum; siquidem omnes inveniantur baptismum accepisse, pro ea etiam parte quæ ad baptismum attinet, sin minus pro reliquis partibus, ex quibus non minor efficacitas argumento inerit, quam si baptismus quoq; illis accederet. Non negat igitur posse nos eodem modo ratiocinari ab ipso baptismo quo Paulus ratiocinatus est, nec dissimilitudinem aliquam in argumento constituit, modò baptismus adsit. Imò hoc putat ad responsionem suam confirmandam aliquid momenti habere; sed negat necesse esse, ut argumentum Pauli pro ea etiam parte, quæ ad baptismum pertinet, semper in omnibus Christianorum cœtibus locum habere possit, & sic necesse esse ut perpetuò omnes Christiani, qui in aliqua Ecclesia sint, baptismum accepisse inveniantur. Hoc, inquam, negat Socinus, & dissimilitudinem, de qua loquitur, non quidem necessariam, sed possibilem esse statuit.

N. Redit denique ad priorem responsionem, & eam hac quoque ratiuncula confirmare conatur, si externorum rituum Paulus in monendis Ephesiis, ut unitatem Spiritus inter se conservare vellent, rationem habere voluisset, non prætermisisset dominicam cœnam, quà maximè Christianorum unitas obsignatur. At nullam fecit mentionem insignis hujus & præcipui Christianæ unitatis symboli. Ergo de baptismo aquæ ne cogitavit quidem. Respondeo. Nego majorem: satis erat nominasse baptismum, quo & singuli utebantur, & religioni Christianæ initia-

ban-

bantur. Alioqui si conjungendi semper essent ritus, qui idem significant, multi absurdi sermones invenirentur.

RESP. *Non ea videtur esse Socini mens, ut velit, Paulum debuisse unà cum baptismo cœnam conjungere, sed hanc potius, quàm illam commemorare, ut satis intelligi potest ex eo, quod multò cœnam baptismo præstare ostendere conatur; in ea ipsa re de qua Apostolus agebat. Ex quo etiam efficitur, ut concidat omnino ratiocinatio ista ab absurdo ducta:* Alioqui si, *&c. Namneq; de conjungendis ritibus loquitur Socinus, nec, quod attinet ad unitatem illam, de qua agebatur, idem æquè significare dici potest Baptismus, quod cœna Domini. imò, si cum cœna comparetur, ne significare quidem.*

In Responsionem ad quintam rationem cap. 10.

N. Negat consequentiam distinguendo (ut arbitror) majorem. Nullus Christianus est qui non induerit Christum, scilicet aliqua ratione. Non autem per solum baptismum indui Christum, quia non sit necessarius ad salutem: imò ne esse quidem illum ordinariam viam Christum induendi, quòd nihil per baptismum hominibus à Deo conferatur, nisi quòd per ipsum publicè Christo nomen dant. Hoc posterius nego, quia baptismus est testimonium remissionis peccatorum, quam Deus nobis confert. Alio-

qui erit inane spectaculum, non sacramentum, quod constat è re terrena & cælesti.

Interea consistet principale argumentum hoc modo, Baptismus tamquam visibile pignus, obsignat nobis beneficia induitionis Christi. Ergo non est negligendus. Ratio consequentiæ, Quia externos ejusmodi ritus Deus mandavit nobis, ut servaremus, quo consuleret imbecillitati nostræ.

Resp. *Non distinguit Socinus majorem, sed minorem, si ea concedi debeat, quæ est per aquæ baptismum Christum à nobis indui, idq; verè, non autem figurato loquendi modo. Aut enim ea ita accipitur, ac si dictum fuisset, Per solum aquæ baptismũ, &c. seu, Tantùm per aquæ baptismum, &c. Et hoc pacto ne ipsis quidem adversariis veram illam videri posse docet; Aut ita, ut ipsa verba sonant & simpliciter, & tunc ἀσυλλόγιστον argumentũ esse ostendit. Quod verò negatur Socini dictum illud, nihil per baptismum revera hominibus à Deo conferri, idq; ob eam causam, quod baptismus sit testimonium remissionis peccatorum, quam Deus nobis cõfert. Nos causam istam planè negamus, nec testimonium remissionis peccatorum baptismum esse concedimus, ei præsertim, qui baptismum accipit. Loquitur autem hoc loco de iis, quæ per baptismum conferuntur, nempe ei, qui baptizatur. Probatio porrò istius causæ ab absurdo multam vim habere potest, cùm nec baptismum sacramentum esse concedatur, nec quid sit sacramentum inter nos constet; & quicquid sit,*

illud

illud sine dubio à nobis negetur, ipsum è re terrena & cælesti constare, eo nimirum sensu, quo id hoc loco dictum fuisse necesse est. Nec propterea erit baptismus inane spectaculum, si, inane pro eo, quòd frustrà fiat, quodq; nullus effectus consequatur, accipias. Nam & publica Christi nominis professio, & in ejus familiam manifestaria cooptatio, & adscriptio quædam, si ritè administratus fuerit, ei nihilominus perpetuò, tamquam ejus forma, & necessarius effectus, conjunctæ erunt. Sin aliter, Inane, acccipias, id nihil moramur, præsertim verò, si in eum sensum quem consecutio ista requirere videtur. Nobis enim nihil absurdi in eo esse videtur, quòd per baptismum ipsum nihil prorsus ipsi accipienti divinitùs conferatur. Imò hoc illud ipsum est, quod Socinus dixerat, quodq; impugnandum notarum scriptor sumpserat.

Iam verò quod attinet ad argumentum adversariorum reformatum, etiamsi ejus assumptio, quam tamen nos, ut diximus, nullo modo concedimus, vera esset, consequentia tamen non teneret, nisi si quis ea consequentiæ verba, Ergo non est negligendus, ita interpretaretur, ac si dictum fuisset, Ergo non spernendus ac vili pendendus. Neq; enim, si baptismus obsignat nobis beneficia indutionis Christi, idcirco sequitur, eum à nobis omitti non posse. Quid enim si ea obsignatione nullo prorsus pacto egeamus? ut certè non egent illi, qui jam ex animo credunt, sibi, eò quia Christum revera induerint, omnia peccata remissa fuisse. Nam consequentiæ ratio, quæ allata fuit, nihil momenti habere videtur,

cùm Socinus nulla ratione concessurus sit, baptismum aquæ, simpliciter loquendo, à Deo nobis mandatum fuisse, multò minus autem ut servaremur, etiamsi verissimum esset, per illum nobis obsignari beneficia indutionis Christi. hoc enim (ut dictum est) ad eos modò pertineret, qui obsignatione ista indigerent, quibus ritus iste mandatus esse dici posset. Namq; illud, quod in ratione consequentiæ additur, quò consuleret imbecillitati nostræ, si ullo modo admitti debet, non de omni imbecillitate nostra, sed de ea tantùm accipiendum est, quæ obsignatione ista juvari queat.

In responsionem ad sextam rationem cap. 11.

N. Quod profert vulgatam interpunctionem, & ait, Baptismatum doctrinam esse remissionem peccatorum, & Christi legis præscriptionem. Non igitur agi de aquæ baptismo. Nego ipsi hanc interpretationem. 1. Quia Apostolus primo statim loco nominat μετάνοιαν v. 1. eoque non statuenda est ταυτολογία.

Resp. *Nulla est ταυτολογία. Nam aliud est μετάνοια, seu pœnitentia, aliud remißio peccatorum & Christi legis præscriptio. Non est quidem pœnitentia sine remißione peccatorum tamquam suo necessariò effectu, verùm id non ex ipsius rei natura, sed ex Dei benignitate atq; decreto est. Quocirca post pœnitentiam omnino commemoranda fuit re-*

it remißio peccatorum. alioquin, ut à Socino dictum est, Christianæ disciplinæ & pietatis præcipuum quoddam rudimentum, vel potius solidißimum fundamentum prætermissum fuisset. Proprium siquidem novi Fœderis est, ut pœnitentibus (idq; perpetuò ad hujus sæculi finem) peccata omnia, quantumvis gravia, condonentur. Iam verò legis Christi præscriptio post pœnitentiam sequi solet; & à Baptista pœnitentia prius indicta est, deinde subsecuta est legis Christi præscriptio. Quamvis autem perfecta Christianorum pœnitentia legis Christi notitiam requirat, tamen simplex pœnitentiæ nomen etiam post Baptistæ prædicationem solet ad ea accommodari, quæ etiam citra Christi cognitionem quisq; vitanda esse novit, tanquam Deo invisa. Vnde illud, Pœnitentiam agite & credite in Evangelio, Mar. 1. 15. & illud, Pœnitentiam in Deum, *& fidem in Dominum nostrum* Iesum *Christum, Act. 20. 21. Et Christus ipse pœnitentiam prædicavit, antequam legem suam præscriberet, Mat. 4. 17. Adde, quod non simpliciter pœnitentiæ Apostolus mentionem fecerat, sed pœnitentiæ ab operibus mortuis, id est, ejusmodi, quæ mortem concilient, tanquam morte digna, & propterea per se mala sint ac detestanda. Atqui multa nobis vitanda in Christi lege præscribuntur, quæ per se mala & detestanda non sunt, licet ea nos vitare Christus velit, si beatam immortalitatem, à se primùm generi humano allatam, participare velimus.*

 II. Si

II. Si concedam, intelligere Apostolum pœnitentiam, non valet tamen hæc consequentia. Agit de re significata. Ergo excludit aut rejicit signum. Imò inverte argumentum. Loquitur de doctrina pœnitentiæ, quæ in baptismo proponebatur, & quæ per tinctionem aquæ significabatur. Ergo ritum baptizandi aqua tum usurparunt Apostoli, & acceperunt qui Christianismum amplectebantur.

Resp. *Nullus hîc est locus, vel negationi consequentiæ, vel argumenti inversioni. Neq; enim ad istum modum argumentatur Socinus. Imò quod attinet ad ipsam refutationem argumenti adversariorum, nihil revera argumentatur, sed ostendit solùm, ejus argumenti assumptionem, non probari eo testimonio, id est, ibi non fieri disertam ejus baptismi mentionem, de quo agitur, ut quidem ad eam assumptionem probandam, vel certè ad probationis expressum modum confirmandum necesse erat. Cùm verò ait, ex eo loco potius contrarium probari, quia scilicet nulla fiat ibi revera mentio baptismi aquæ; assumptionem hanc suam non ex eo probat, quòd ibidem mentio fiat rei, quæ per ipsum baptismum significabatur, sed quod ipse aquæ baptismus non sit ibi nominatus. Non fuisse autem nominatum unicuiq; legenti satis constare potest, nisi illum voce Baptismatum nominatim significari dicamus. Hoc verò dici non posse, jam docuerat ipse. Quod si non invertendo quidem ejus argumentum, cui rei, ut diximus,*

ximus, nullus est locus, sed posterioris argumenti tacitam majorem negando, & contrarium ex planè diversa propositione probare conando, ita quis argumentetur; Ubi illud nominatur quod in baptismo aquæ proponebatur, quodq́; per illum significabatur, ibi baptismi aquæ revera fit mentio, sed hic illud nominatur, Ergo &c. Hoc erit quicquid, judicio meo, hoc loco ex ipsius forsitan opponentis mente Socino objici poterit. Verùm hoc argumentum incidit in eam fallaciã, quæ dicitur, Ex accidente, nisi in pejus ruat, & principium petat. Quod enim doctrina pœnitentiæ in aquæ baptismo proponeretur, &c. id ex accidente erat. nam nec natura ipsius rei id requirebat, alioquin ante baptismum nulla fuisset doctrina pœnitentiæ, & sine baptismo nulla pœnitentia daretur, quorum utrumq́; falsum est, nec ut ita omnino ac perpetuò fieret, erat constitutum. Vel certè, fuisse constitutum, probare necesse est, si quis nequaquam ex accidente id fuisse, ostendere velit. Aliter principium petet, id pro concesso sumendo, de quo potissimùm disputatur. Cæterùm id, quod ipse notarum scriptor in argumento suo disertè concludit, non videtur ad rem facere. Nam etiamsi verum esset, Apostolos tunc ritum baptizandi usurpâsse, & eum illos accepisse, qui Christianismum amplectebantur. non idcirco sequeretur, Apostolum hoc loco ipsum baptismum inter Christianæ pietatis rudimenta numerasse, quod illi probandum omnino fuerat. An non ipse Socinus pluribus in locis, præsertim verò cap. 14. 15. & 17. facilè concedit, in primitiva Ecclesia o-

mnes, qui nunquam antea Christi nomen professi fuerant, ex ipsorum Apostolorum instituto, in Domini Iesu nomine aqua baptizatos fuisse? Postremò non est silentio prætermittẽdum, quod Socinus nusquam scribit, per tinctionem aquæ significatam fuisse pœnitentiam (quamquam non pœnitentiam ipse sed peccatorum remißionem voce Baptismatum contineri ait) ne (quæ vis verbi significandi esse potest) quisquam credat illum sentire, aquæ tinctionem sine pœnitentia esse non potuisse. Quod verò attinet ad peccatorum remißionem, eam per aquæ baptismum adumbratam quidem fuisse, & dari quodammodo consuevisse hoc ipso in loco fatetur. Verùm hoc posterius non alia ratione intelligendum est, quàm id, quod hoc eodem loco de datione Spiritus sancti per manuum impositionem commemorat, ut scilicet res, quæ dabatur, nullo modo ipsi ritui externo alligata esset, nec ab ipsius vi aliqua proficisceretur, quamvis ea cerimonia ritè peracta, ex divina benignitate omnino dari consuevisset. Qua de re videnda sunt quæ scripsit cap. 7. Prius verò illud de adumbratione aliud quiddam est ab eo, quod hîc dicitur de significatione. Nam certè adumbratio tantùm imago quædam est rei adumbratæ, quam non quidem esse, quantùm attinet ad propositum nostrum (adumbrantur enim illa quoq;, quæ vel olim fuisse, vel futura esse contingat) sed si sit, qualis sit aliqua ratione ostendit: significatio verò rei significatæ indicium esse potest, atq; eam esse ostendere. Hanc igitur Socinus aquæ baptismo non tribuit, quod perti-

nel

net ad peccatorum remißionem, sed adumbrationem tantùm, eamq́; sanè valde accommodatam, ita ut rem pœnè ob oculos ponere videatur; atq́; hoc idem concedit de ipsa pœnitentia & renovatione vitæ, ut apparet ex iis quæ scripta sunt cap. 5.

In responsionem ad secundam rationem, pro adversariis, non ex testimonio aliquo sacrarum literarum petitam, cap. 14.

N. Ad Pauli locum 1. Cor. 10. respondet, quòd in eo non de aquæ baptismo, vel de cœna Domini verba fiant, sed de donis Ecclesiæ concessis à Deo, quæ non profutura sint, nisi divinis monitis convenienter vivas. I. Videtur hoc ἀπροσδιόνυσον ad locum Pauli; & ipse Socinus cogitur fateri, Paulum ad baptismum & cœnam Domini respexisse. Non tamen inde sequi, Baptismum debere esse perpetuum. Quia ne Spiritualia quidem illa dona, de quibus loquatur, fuerint perpetua; desiisse enim præsertim conspicua illa, postquam Christiana veritas satis confirmata fuit, Ergo multò magis desiisse baptismum aquæ, qui eorum donorum imago quædam fuerit. II. Nego hanc consequentiam: desierunt dona primitivæ Ecclesiæ, Ergo & baptismus. Quia hîc non recensetur inter illa in sacris literis.

Resp. I. *Imò ad locū Pauli ἀπροσδιόνυσον planè esset, si diceremus illum agere de baptismo a-*

quæ, & de cœna Domini, cùm, ut ipse notarum auctor fatetur, hæc non recenseantur inter dona primitivæ Ecclesiæ, Paulum autem de donis à Deo tunc temporis iis concessis, qui Christi nomen profitebantur, loqui necesse sit, quemadmodum exempla beneficiorum olim, Israelitico populo sub Mosis ductu datorum, apertè docent, & totius rei ratio omnino postulat. Nam quod paulò inferius eodem capite Apostolus disertè mensam Domini commemorat, cujus illi, ad quos scribebat, participes essent, id non propterea factum est, quia superius de ejusmodi rebus revera actum fuißet, sed cùm vellet eos reprehensione dignissimos demonstrare, qui inter ipsos quoquo modo Idolis servirent, addit absurdissimè planè eos facere, ea potissimùm ratione, quòd solerent mensæ Christi Domini interesse, non posse enim eos mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum. Non est autem coactus Socinus fateri, Paulū ad baptismum & cœnam Domini respexisse, sed tantùm sua sponte concedit, posse fieri, ut ad ista, non quidem simpliciter, sed alludendo respexerit. Quod si verum sit, non tamen propterea sequi ait, Apostolum vel baptismum, cœnæ Domini parem fecisse, vel utrumq; eo loco tanquam perpetuum aliquid, & proprium omnium Christianorum considerasse.

II. *Nec verò vult Socinus probare baptismū cessasse ex eo quod cessaverint dona illa, quorum baptismus imago quædam erat, alioqui hac ratione, cœnā quoq; ipsam cessavisse ostenderet, à qua sentētia ipse vehementer abhorret. Nam & cœna Domini, ut ipse fatetur,*

tur, imago quædam illorum donorum erat, sed ait, si quid modò, quod ad præsentem quæstionem pertinet, hoc loco colligere libet, cùm illa dona, de quib9 Paulus revera agit, in Ecclesia maxima ex parte desierint, nihil aptius colligi posse, quàm baptismum aquæ similiter desiiße, qui donorum illorum imago quædam erat. Sed nec ipse vult, aliquid revera colligi posse, nec per illum notarum scriptorem, licet, si Paulus de spiritualibus donis agat. Cujus tamen ratio mihi non probatur. Nam etsi baptismus inter illa dona non numeretur, non tamen sequitur, ab illis ad hunc argumentum duci non posse, presertim verò Socini argumentum, in quo satis confitetur ipse, baptismum inter dona illa non numerari. Neq; enim ait, ideò ex cessatione donorum, baptismi cessationem colligi posse, quia baptismus unum ex illis donis fuerit, sed quia cessantibus donis, verisimile sit, baptismum, qui illorum imago quædam erat, simul cessasse. Itaq; ad convellendam Socini consequentiam, quam ille convelli posse non negat, nihil est ostendere, baptismum non fuisse unum ex illis donis, sed necesse est, ut ostendatur, posse imaginem quandam rei durare, quamvis res ipsa non duret.

In responsionem ad tertiam rationem, seu priorem ex duabus ratiunculis, eodem capite.

N. Quod dicitur, generale mandatum de baptismo suscipiendo nullum extare, nec causam esse, cur, qui Christo nomen publicè dede-

dederint, eo tingendi sint. Hoc tam facilè nego, quam tu affirmas.

Resp. *Quæstio erat, Numquid baptismus sacramentum Ecclesiæ esset, ut cœna Domini esse dicitur, & propterea non minus illum, quàm hanc necessariò retinendum esse constaret. Respondetur, ne cœnam quidem ipsam Ecclesiæ sacramentum in sacris literis vocari, & idcirco, si retinenda est, ut profectò est, non quia sit sacramentum Ecclesiæ, sed quia in perpetuum omnibus Christianis præcepta fuerit, id fieri, & quia nulla causa sit, cur omnes Christiani mortem Domini commemorare, eiq́ue de tanto beneficio perpetuò gratias publicè agere non debeant, quarum rerum caussa cœna Domini instituta est. Ejusmodi verò aliquid in baptismo esse negatur, seu non esse affirmatur. Hanc sive negationem sive affirmationem probare non est neceße, sed ipsi adversarii contrarium probare debent, si baptismum cum cœna Domini, ut ipsorum argumentum requirit, conferri poße velint. Præterea jam id satis proximè probatum fuerat (quatenus probari aut poterat aut debebat) quod in universa ista responsione dicitur. Et idcirco in ipso hujus generis duarum adhuc pro adversariis rationum refellendarum initio scripta sunt verba illa. Ex quibus duæ præterea, quæ adhuc restant, ejusdem generis adversariorum ratiunculæ satis confutatæ videntur. Mitto autem, quod ex iis, quæ toto libro à Socino variis in locis & dicta fuerunt, & mox dicenda erant, ipsius dicti probatio apertissimè colligi poterat, quodq́ue ipsemet id*

aper-

apertè monet, dum dictum profert, & suam rationem concludit.

In responsionem ad ultimam rationem cap. 15.

N. In nono Nicœnæ Synodi canone, Ruffino teste, clerici cathari jubentur recipi, si pœnitentiam agant, nulla baptismi facta mentione, cùm tamen illa statuat, ut Paulianistæ rebaptizarentur. Non igitur semper ab Ecclesia baptismum requisitum fuisse. Talis argumentatio à testimonio negativè non est necessaria.

R e s p. *Non est argumentatio à testimonio negativè, simpliciter, sed cum probatione ab exemplo, eoq; à minore ad majus. Nam si Synodus eas baptizari disertè jubet, qui jam baptizati aliquo modo fuerant, cur eos baptizari diserè non jussisset, qui nullo baptismo fuerant tincti, si eos baptizari omnino voluisset, & baptismum omnibus necessarium esse censuisset? Auctores quidem Centuriarum, ut à quodam annotatum vidi, ex eo apud Ruffinum Canone collegerunt, atq; scripserunt, Catharos pœnitentes sine baptismo receptos fuisse. Nec tamen argumentationem istam tanquam necessariam, ipse Socinus attulit, sed tamquam admodum verisimilem, ut ex verbis eam antecedentibus intelligi potest, quæ sic habent: Quod & factum aliquando fuisse, mihi fit verisimile, Novatianos quidem, &c.*

In primum testimonium ex sacris literis petitum, cap. 16.

N. Testimonium est id, quod pluribus in locis est scriptum, Iohannem quidem aqua baptizasse, Christum verò Spiritu sancto baptizare. Argumentum tale erit, Qui Spiritu sancto baptizantur, non debent aqua baptizari. At Christiani Spiritu sancto baptizantur, Ergo non debent aqua. Nego majorem, Quia in sacramento conjungenda sunt signum & signatum, non divellenda, &c.

Resp. *Etsi nihil dubito, quin in argumento isto Socino attributo, verbum* debent, *pro coguntur, sive ut vulgò loqui solent,* tenentur, *positum fuerit, tamen dico, ex Socini verbis, exq; ipsorum sententia ab ipso notarum scriptore relata, satis constare, illum non ita argumentari, sed ad hunc modum. Quicquid proprium Christianorum non est, id ipsis ne necessarium quidem est. Sed aquæ baptismus proprius Christianorum non est, Ergo ipsis ne necessarius quidem est. Appellat autem proprium, non ut Logici solent, id, quod uni soli perpetuò convenit, sed quod perpetuò tantùm, sive omninò convenit, ut sæpe boni Latinitatis auctores loquuntur. Talem autem minimè baptismum aquæ esse, ex allato testimonio satis constare existimat. Præterea ratio, cur major negatur istius illi adscripti argumenti, non videbatur afferenda. in ea si quidem manifestè principium petitur, cùm asseritur baptismum aquæ, unà cum baptismo Spiri-*

Spiritus esse sacramentum, & unum esse signum, alterum verò signatum. Nam & hæc à Socino negantur, & minimè vera esse vel ex illo apparet, quod utrumq; baptismum separatim, id est, alterum sine altero dari, in ipsa primitiva Ecclesia contigit. ut patet ex Actis cap. 8. & 10. id quod ipse Socinus cap. 5. disertè monet.

In secundum testimonium eodem cap.

N. 1. Cor. 1. 17. Non misit me ad baptizandum sed ad Evangelizandum; si Apostolorum mandatum munus fuisset, falsò id dixisset Apostolus. Respondeo. dictum illud accipiendum non absurdè, sed cum grano salis; quia ipse Apostolus ibidem dicit, se Crispum & Cajum, & alios quosdam Corinthiorum baptizasse. Anné igitur contra officium suum fecit? Item, cur Act. 19. discipulos illos rebaptizari jussit, ut supra quidem iste solebat?

RESP. *Ad hoc satis responsum est, in eluendis prioribus notis, & antea cap. 2. ab ipso Socino responsum fuerat. Et sanè mirum est, multos ad hoc saxum offendere. Quasi verò nefas fuerit, Paulum aliquid fecisse in iis, quæ ad externos ritus pertinent, quod ipsi mandatum non fuisset, & propterea necesse sit ipsius apertissima verba explanationis adhibendæ loco non modò tenebris involvere, sed etiam planè subvertere atq; delere.*

In tertium testimonium eodem cap.

N. Gal. 3. Quicunque in Christum baptizati estis, Christum induistis. Ergo aliqui fuerunt non baptizati. Alioqui dixisset omnes, quia baptizati estis. Scribit autem ad Ecclesiam Galatiæ. Ergo in Ecclesia reperiri possunt, qui baptizati non sint. Futile videtur argumentum. Nam illud, Quicunque, cur non universaliter accipi possit?

RESP. *Primùm non concludit Socinus in priore argumento simpliciter, Ergo aliqui fuerunt non baptizati; sed, ergo aliqui erant, aut esse poterant, non baptizati. Deinde negat prorsus, illud Quicunq;, ita universaliter posse capi, ut vi sua omnes comprehendat, ad quos Paulus scribit, nec sanè alia universalitas, in eo verbo contineri potest, nisi ut comprehendat inter eos, ad quos scribit, omnes, qui baptizati in Christum erant, si modò de ipsis tantùm, ad quos scribit, loquitur, & interim ostendat, vel sic loquenti constitisse, non omnes illos baptizatos fuisse, vel certè non constitisse, omnes fuisse baptizatos, & sic fieri potuisse, ut aliqui essent non baptizati. Vis enim pronominis illius est, ut omnino res quasdam sive homines ab aliis omnibus secernat. & quidem in iis ipsis, de quibus, vel cum quibus est sermo, cùm illud, quod ipsi pronomini adjungitur, ejusmodi est, ut in aliis quoq; aut inveniatur, aut inveniri possit, præter eos vel ea, de quibus vel cum quibus verba fiunt. Sin minus ii, cavé, de quibus vel cum quibus est sermo,*

mo, à reliquis omnibus, ejus pronominis vi, penitus secernuntur. Exempli gratiâ, si ad eos qui Romæ sunt sic scribam: Quicunque in primaria totius Italiæ urbe estis. quia nemo in urbe totius Italiæ primaria est, qui non sit Romæ, propterea rectè loquutus fuero, quamvis necesse sit, ut omnes, ad quos verba mea diriguntur, sint in primaria totius Italiæ urbe. At si ad eosdem hoc modo scribam: Quicunque ex animo Pontificem colitis, cùm multi reperiantur, aut reperiri possint, qui ex animo Pontificem colant, etiamsi Romæ non sint, necesse est, ut, si ad eos solos mea verba diriguntur ad quos scribo, inter illos sint, aut esse possint aliqui Pontificem non ex animo colentes. Ratio diversitatis est, quia in priore exemplo retinet pronomen Quicunque *suam vim secernendi, etiamsi id quod illi est adjunctum necessariò omnes illos complectatur, ad quos verba diriguntur. secernit enim illos à reliquis omnibus, id est, ab iis qui Romæ non sunt. At in posteriore exemplo hoc fieri non potest, cùm, ut dictum est, etiam ex iis qui Romæ non sunt, inveniantur, aut inveniri possint, qui Pontificem ex animo colant. Quare necesse est, ut, si ad eos tantùm verba illa diriguntur, secretio eo pronomine indicetur, & fiat inter ipsos qui Romæ sunt, eorum videlicet qui Pontificem ex animo colunt, ab iis qui fortasse non colunt. Nec unquam negari poterit ex eo sermone apparere, fieri omnino posse, ut quidam ex iis qui Romæ sunt, Pontificem ex animo non colant, nisi ita verba accipiantur ac si sermo esset cum omnibus qui ubique locorum Pontificem ex animo colunt.*

lunt. Tunc enim pronomen Quicunque, *suam secernendi vim haberet, etiamsi omnes qui Romæ essent, necessariò Pontificem ex animo colerent. secerneret enim omnes ubicunq; locorum sint, qui Pontificem ex animo colunt, ab aliis omnibus, id est, ab iis qui non colunt. Igitur, ut ad rem redeamus, cùm Paulus ad Galatiæ Ecclesias scribat, non soli autem homines Ecclesiarum illarum baptizati essent, solivé baptizati esse possent, necesse est fateri, si pronomen* Quicunque *suam vim retinere debet, vel Paulum in illis verbis sic loqui, ac si verba sua ad omnes baptizatos dirigeret, & idem significare ejus verba, quod, Quicumq; in Christum sunt baptizati, vel aliquos in Ecclesiis illis esse potuisse, qui baptizati non essent. Atqui illud prius propter rationes à Socino allatas non est dicendum, Ergo hoc posterius verum esse oportet. & sic patet, nihil prohibere, quo minus sis in Ecclesia, & porrò verè Christianus sis, etiamsi baptizatus non fueris.*

N. Nec propter Catechumenos sic loqui Paulum, quia illi non sint membra Ecclesiæ. At Paulus scribit ad Ecclesias, &c. Respondeo. Nego majorem.

Resp. *Majorem, arbitror, intelligit, Catechumenos non esse membra Ecclesiæ. Atqui non credidissem ego hoc illi probandum esse, qui cum iis disputet, qui baptismi necessitatem asserunt. Sed præterea, quomodo ii Ecclesiæ membra esse possunt, qui nondum Christo capiti sunt initiati? qui ad Domini cœnam non admittantur, quæ unitatem Corporis*

Eccle-

Ecclesiæ refert? qui deniq; spiritum Ecclesiæ non participent, id est, Spiritus sancti donis illis, quæ unicuiq; Ecclesiæ membro suppeditentur, non sint præditi? Nam profectò simul atq; dona illa, quæ tunc temporis dabantur, ad quod tempus tota hæc disputatio referenda est, fuissent conspecta (nec enim occulta esse poterant) Catechumeni esse desiissent, & statim baptizati fuissent. Nam ut Petrus, de Gentibus loquens, ait, Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur ii, qui Spiritum sanctum acceperunt? *Act. 10. 47.*

N. Denique nusquam in sacris literis indicari, receptum fuisse morem aliquos instituendi, antequam baptizarentur. Constare tamen potest ex aliis authoribus.

RESP. *Imò non potest ulla ratione constare, cùm præterea ex ipsis sacris literis appareat, eos qui baptizabantur, nulla prævia diligentiore institutione, simul atq; Evangelii prædicationi assentiebantur, baptismum accipere consuevisse. Atq; hoc ipsum ad verbum scripserat Socinus in isto loco. Quamquam meminisse videor, ex aliis quoq; auctoribus constare, non, nisi post Apostolorum tempora morem istum receptum fuisse. Sed hîc libris destituor, neq; id temerè ausim affirmare.*

N. Illos autem in Galatia non baptizatos, fuisse eos, qui post primam Galatarum conversionem deinceps in Christiana religione educati essent. Conjectura est authoris, quæ nondum persuadet.

RESP. *Nihil hîc opus est persuasione aliqua ex conjectura ista. Iam enim satis probatum est, ex loco illo Pauli constare, aliquos in Christi Ecclesia esse posse non baptizatos, nec istos tamen Catechumenos esse. Nam quid aliud auctori (ut ipsemet scribit) quærendum est? Quod si tamen de veritate ipsius conjecturæ quæritur, certè si, quæ ante disputata sunt, admitti debent, ea nullo pacto rejici potest, nisi tunc temporis receptum fuisse velimus, ut ii etiam, qui numquam Christum antea professi fuissent, sine baptismo ad Ecclesiam aggregarentur, quod non adversarii modò, sed ne ipse quidem Socinus facilè concederet; aut dicendum esset, Paulum eorum habuisse rationem, qui licèt in Ecclesiis illis non educati, neq; ex Christianis parentibus orti, Christum tamen jam antea, nullo accepto baptismo, professi essent. Id quod propter ejusmodi hominum (si qui tamen erant) nimiam paucitatem nullo modo verisimile videtur.*

In quartum testimonium eodem cap.

N. Heb. 6. Vbi rudimenta Christianæ disciplinæ enarrantur. Inter ea non commemoratur baptismus. Relegat nos ad suam refutationem supra expositam. Qualis est confutatio, talis est quoque confirmatio.

RESP. *Sed confutatio bona fuit, ut ex responsione ad notas in eum locum intelligi potest, Ergo confirmatio quoq; bona erit. præsertim cùm præter ea hoc loco aliquo adminiculo à Socino diligentius ful-*

fulciatur. inde constare potest, si aquæ baptismus præceptus Ecclesiæ à Christo & Apostolis fuisset, nequaquam verisimile futurum, ut ibi Apostolus de ipso disertè mentionem non fecisset.

N. 1. Pet. 3. Baptismum aquæ elevat. Nego hoc. Adimit ei salutem, Ergo non magnifacit.

RESP. *Quod Petrum baptismum non magnifacere, vel potius non magnifaciendum esse indicare ait Socinus, id non simpliciter accipiendum est, sed respectivè & comparatè. Nam certè ea quæ necessaria sunt ad salutem, qualem adversarii esse volunt aquæ baptismum iis, qui eum accipiendi potestatem habent, etiamsi ab iis revera salus non proficiscatur, solent tamen in sacris literis eo nomine commendari, quod salutem aliquo saltem modo conferant. tantùm abest, ut illis salus apertè adimatur. An non Paulus oris confessionem ad salutem fieri ait?* Rom. 10. 10. *An non Iacobus verbo seu sermoni Evangelico in* Iacob. 1. 21. *nobis Dei ministrorum opera insito servandi potestatem, operibus autem disertè justificationem tribuit?* & 2. 24. *Quid plura? An non Paulus ait, delicto Iudæorum salutem gentibus obtigisse?* Rom. 11. 11, 12. *Et certè adversarii multos locos, qui vel aliqua ratione aquæ baptismo salutem tribuere videntur, vel si de aquæ baptismo loquerentur, ei sine dubio salutem aliquo modo ascriberent, avidè arripiunt, censentes jure optimo id factum fuisse, si baptismus is sit, quem ipsi esse contendunt, Socinus negat. Hinc factum est, ut ipsi adversarii nullo pacto ferre possint, si quis dicat in Petri*

loco aquæ baptismo salutem adimi, imò si quis neget illi non tribui, licet fateantur hoc non esse verum, quatenus ille corporis sordes abluit, & hanc Petri mentem omnino esse affirment, nec ulla prorsus ratione ab ipso totam illam cerimoniam arcæ Noe minimè comparatam fuisse, ut credant, adduci possint.

N. At non ad eum modum (inquit) locuturus fuisset, si aquæ baptismus omnibus suscipiendus esset. Cur non? Hanc rationem non assequor.

RESP. *Quæ & qualis sit ratio ista, ex modo disputatis facilè intelligi potest. Nunquam enim, si aquæ baptismus omnibus suscipiendus esset, & idcirco necessarius ad salutem consequendam iis saltem foret, qui eam accipere possent, salutem ei, nulla moderatione adhibita, ademisset Petrus, ut quidem hoc loco ademit, si Socini explanatio recipienda est, quam ipse cap. 12. abundè probat, nec eam notarum scriptor in dubium revocat. Causæ enim sine quibus non (ut appellari solent) etiamsi præcipuè causæ non sint, aliquo modo causæ sunt tamen. Adde quòd plerique ex iis, qui baptismum aquæ tanquam necessarium defendunt, ita necessarium esse volunt, ut eum non accepisse, iis quoque, in quorum potestate id non erat, salutem ademisse velint, & nonnulli non salutem solùm ademisse, sed sempiternos etiam cruciatus attulisse contendant. Inter quos maximè Augustinus.*

In primam rationem eodem cap.

N. Ratio est: Christi disciplina est spiritualis,

tualis, interiorem hominem respicit, & ab externis ritibus tantùm non abhorret. Ergo ritus nullus est præscriptus, nisi apertissimis verbis instituatur, qualia ipsi non sunt baptistica. Hac ratione & templa, & Ministros, & externum ministerium Evangelii, ex Christianismo ejicere poterimus: Cœnam quoque Domini, de qua non magis præcipitur à Christo, quàm de Baptismo.

RESP. *Templa & alia, quæ hic commemorantur, sunt quidem externa, tamen non sunt ritus. neq; enim revera, ex constituto pendent, sed ab ipsius rei natura proficiscuntur. Nisi enim conveniant homines identidem ad verbum Dei audiendum, inq; pietate non erudiantur modò, verùm etiam ad eam excitentur atq; incēdantur, ac propterea sæpius unà simul concorditer precentur ac laudent Deum, facilè omnia pessum eunt, omnisq; religio sensim extinguitur. Quod si fieri posset, ut religio sine istiusmodi externis omnino conservaretur (ut certè sine baptismo aquæ conservari potest) nulla caussa esset, cur ea abjicere non possemus, (nisi quatenus illa expressè Christianis mandata fuisse constaret) etiamsi, ut dictum est, non comprehendantur ista in eorum numero, de quibus Socinus modo agit. Agit enim ille manifestè de iis externis, quæ ceremoniæ appellantur. Quis autem unquam templa, Ministros, & Evāgelii prædicationem ceremonias esse dixerit? Quod si tamen contenderit quispiam, aliquid in istis esse, quod ceremoniale videatur, veluti quod locus quidam*

dam publicus, iisq; certus & proprius verbo Dei audiendo, cœnæq; Domini comedendæ, nec non communibus precibus & laudibus ad Deum fundendis constituatur, quodq; unus certus homo verbo Dei ministrando præficiatur. Dico, nihil omnino vetare, quò minus in privata domo aliqua, modò hac, modo illâ, fiant ista, & non unus tantùm, sed plures sint, iiq; non omnes certi & constituti, qui verbum Dei ministrent. Et, si superiorem rationem tamen servari passim videmus, id non ideo fit, quia aliter fieri nequeat, sed quia sic ad politiam quandam & ordinem in Ecclesia, sine quibus rebus vix possunt hominum cœtus durare, magis conducere planè constat, & quia ad ipsam pietatem id plus adjumenti afferre ratione & experientia compertum est. Iam verò in eo, quod objicitur de cœna Domini, manifesta est petitio principii, cum Socinus non solum ubiq; neget, eadem ratione præceptum fuisse à Christo baptismum, qua cœna Domini præcepta fuit, imò ne præceptum quidem fuisse contendat, sed etiam id nullo modo probari posse jam antea ostenderit.

Post testimonia & rationes omnes recitatas, & maxima ex parte repræhensas.

HÆc sunt illa Ahillæa argumenta contra Baptismum aquæ.

RESP. *Argumenta Socini non sunt contra baptismum aquæ, sed contra necessitatem baptismi aquæ. Nam alioqui sibi ipsi turpiter adversaretur, qui*

cap. sequenti censeat, hodie in Ecclesia eum baptismum omnino, retinendum esse. Nec verò opus illi erat, Achillæa argumenta proferre, sed neq; illa se prolaturum, quod tamen verba ista indicant, professus fuerat. Id quod unusquisq; intelligere poterit, qui ea legerit, quæ ante ipsa argumenta allata scripsit. Satis autem ille videtur esse habiturus, si ipsius argumenta vel Patroclea fuerint: præsertim cùm illorum hactenus prolatæ refutationes nullo pacto Hectoreæ videri queant, ut ex responsionibus nostris perspicuum esse arbitramur.

Ad Mart. Czechovitii notas, quæ in appendice libri ejus de Pædobaptiſmo habentur,

Responsio Fausti Socini.

Nota 1. Duplici via aggrediuntur. Vna quidem cùm baptiſmum pro adiaphoro habent: altera verò, cùm negant mandatum ullum de eo extare.

Resp. NON *duplex, ſed unica eſt via, nempe oſtendere, nullum de aquæ baptiſmo mandatum extare. Nam adiaphorum eſſe aquæ baptiſmum, vel illud ipſum eſt, quod iſti probare nituntur, vel certè non alia ratione id verum eſſe contendunt, niſi quia de eo baptiſmo nihil mandatum ſit.*

2. Vt ipſi ſomniant.

R. *Ergo, te ipſo teſte, ſomniant, qui mandatum de aquæ baptiſmo extare putant.*

3. Qua in re & Catabaptiſtas & Catharos, puros, inquam, & ſanctos, ſi Diis placet, *&c.*

R. *Infantium eſt larvis terreri. quocunq; in ſpeciem formidabili nomine iſtos appellari poſſe cõtendas, non tamen propterea ab ipſorum ſententia eos demovebis Quamquam cùm iſti nec baptiſmum rejiciant, & ſe coram Deo multorum peccatorum reos,*

Chri-

Christi gratia seclusa, probè agnoscant, non est cur eos vel Catabaptistas, vel Catharos nominare possis.

4. Nisi penitus cœnam quoq; Domini, ministerium prædicationis Evangelii, disciplinam Ecclesiasticam, cum omni pietate, simul explodant, & è vivorum memoria extirpent.

R. *Indignum est, aliarum opinionum falsitate, eam quæ verissima est, in invidiam vocare; quasi hãc illæ omnino consequantur.*

5. Quidam.

R. *Isti quidam de aliis tibi respondeant.* Nos *de iis tantùm, quæ ad aquæ baptismum pertinent, aliquid dicemus.*

6. Populus novi Testamenti, *&c.*

R. *Contra hujus thesis auctores, acriter à nobis in aliis non paucis pugnatum est, quare nobiscum nullo pacto conjungendi erant, maximè verò, cùm in hac ipsa thesi cum illis minimè consentiamus. Imò quod attinet ad cœnam Dominicam, toto, quod ajunt, cælo ab ipsis dissideamus:*

7. Nisi etiã omnia simul ejecta velimus.

R. *Cur verò? Certè quantum etiam ad ipsa externa attinet, (nam de fide postea videbimus) consecutio nulla est. Primùm enim non omnia externa sunt ceremoniæ. Nam quis, quæso, dixerit, verbi causa, prædicationem Evangelii esse ceremoniam? Et tamen aliquid externum est. Atq; hinc apparet, argumentum à baptismo aquæ ad Evangelii prædicationem non valere, cùm, ut ipse fateris, baptismus*

iste sit ceremonia. Vnde fit, ut baptismus aquæ, tamquam ceremonia, sub novo Testamento, à quo omnes fermè ceremoniæ exulant, parvi fieri possit: Evangelii autem prædicatio, quia ceremonia non est, sed fidei in nobis gignendæ & alendæ instrumentalis causa, maximi fieri debeat. Deinde cùm dicitur, baptismum, quia externa ceremonia sit, non magnifaciendum esse in Christi Ecclesia, hoc non ita intelligendum est, quasi omnis externa ceremonia à Christianis parvi æstimari debeat, sed argumentum ad eas tantum externas ceremonias accommodandum, quæ à Christo, sive ab Apostolis, disertè Ecclesiæ in perpetuum præscriptæ non fuêre. Itaq; cœna Dominica, quamvis externa ceremonia sit, non propterea parvi æstimabitur, in Christi Ecclesia, cùm ea à Christo ipso instituta fuerit, & à Paulo Apostolo teste in perpetuum Ecclesiæ commendata. Quod de baptismo nequaquam dici potest. Legatur disputatio nostra capite 14.

8. Et crescit ac corroboratur externis omnibus.

R. *Nemo sanæ mentis hoc tibi concesserit. Sunt enim multa externa, quibus fides minuitur atq; infirmatur. At quod ad ceremonias ipsas attinet, dico iis non augeri aut confirmari fidem, sed indicari & palàm fieri.*

9. Verùm etiam externæ ceremoniæ, quæ passim ab omnibus sacramenta nuncupantur, ita sint annexæ, ut non prius fides, sitné in corde hominis, palàm appareat, quàm dum

dum homo, externè ceremoniis istis initiatus, Christo nomen dederit.

R. *Negamus ceremonias, quæ passim Sacramenta appellantur, prædicationi Evangelii annexas esse, perinde ut fides est: adeò ut illis cessantibꝰ fides quoq; cessare possit. Sine fide enim vana est Evangelii prædicatio. Sin autem adsit fides, jam prædicatio non est inanis, nec aliud præterea requiritur, quam oris confessio, teste Paulo, ad Rom. 10. 9. Oris autem confessio, etiam sine ceremoniis istis, nisi nominatim præscriptæ fuerint, fieri plenissimè potest, & multò quàm per ipsas, clarius atq; apertius.*

10. Et tandem vitam homine Christiano dignam vixerit.

R. *Hoc illud est, unde fides apertè colligitur, non autem ea facere, quæ infideles quoq; facere possunt.*

11. Baptismus aquæ in externa ceremonia situs.

R. *In disputatione nostra cap. 2. et 3. satis probatum est. in neutro istorum locorum, de aquæ baptismo agi.*

12. Ita multò minus juvabit baptismus.

R. *Non satis habuisti hac in re baptismum fidei parem facere, sed anteponere etiam voluisti, cùm tamen fidei, tanquam ad salutem necessariæ ubiq; mentio fiat, baptismum autem, de quo loquimur, nusquam. Quantũ in hominũ animis superstitio potest? Adde, quòd nulla, quod ad fidem attinet, inter illos, qui primi crediderunt, & eos qui ex ipsis nati sunt, differentia constitui potest, sed maxima, quod*

da

ad baptismum attinet, constitui debet, ut à nobis pluribus in locis disputationis nostræ demonstratum est, præsertim verò cap. 2, 3, & 5. Adde præterea, quod id ipsum, quod vera fides in homine præstat, à nulla re alia præstari potest; quod verò baptismus, ab aliis multis.

13. Fidei suæ sigillum.

R. *Nusquam legitur baptismum aquæ esse fidei sigillum.*

14. Per quod Christo consepeliatur, & Christum induat, Rom. 6. 3. Gal. 3. 27. Quomodo enim, &c.

R. *Ad ea, quæ hîc dicuntur, abundè responsum est disputationis nostræ cap. 10. ubi, in quem sensum Pauli verba accipienda sint, explicatur.*

15. Aut quomodo certus esse de peccatorum remissione poterit, qui peccata per baptismum non abluerit?

R. *Vide disputationis nostræ cap. 7.*

16. Erat Paulus, &c.

R. *Pauli & Centurionis exempla nihil ad rem faciunt. Nemo enim negat, iis baptismum aquæ dari posse, vel etiam dandum esse, qui Spiritum sanctum acceperint: sed iis dari necesse non esse, qui jam publicè Christum sint professi, præsertim si nullam præter Christi religionem se amplecti unquam præ se tulerint.*

17. Iam ergo vel ex istis solis, quæ adhuc dicta sunt, liquidò constat, ceremonias externas non ad primordia tantùm nascentis

Ecclesiæ & Evangelii pertinere.

R. *Imò quod de Paulo & Centurione baptizatis dixisti, ad primordia nascentis Ecclesiæ omnino spectat.*

18. Et veluti cordi nostro ingeruntur, ut per ea firmi, &c.

R. *Hæc omnia hominum, atq; adeò ipsius Antichristi, figmenta sunt, cùm potius, nisi hæc omnia prius cordi nostro ingesta fuerint, & jam nulla ratione dubitemus, quin ea nobis à Deo donentur, quæ nobis per Evangelii prædicationem offeruntur; ad istas ceremonias nos accedere sit nefas, Act. 8. 37. I. Cor. 11. 20, 29.*

19. Adde quòd non tantùm illi externis istis ceremoniis, &c.

R. *Tota hæc argumentatio futilis est, cùm non de Dei populo simpliciter, sed de Christiano populo quæratur. Quinimò cùm jam nemo ex Dei populo tunc dici posset, nisi publicè Christo Iesu nomen dedisset.*

20. Quam Christus justitiam vocat.

R. *Vide disputationem nostram cap. 1. & 6.*

21. Si etenim verum est quod dicunt, &c.

R. *Prorsus supervacanea, ne dicam ridicula, tota hæc pars censeri debet; quasi ii, qui baptismum aquæ omnibus peræquè necessarium esse negant, fateantur, eum quidem à Christo universè & in perpetuum mandatum fuisse, interim tamen se eo præcepto non teneri contendant. An non animadvertisti ab ipsis, planè negari præceptum illud, à Christo datum fuisse?*

22. Qua enim fronte pars una verbi Dei contemnitur?

R. *Videbaris ante hæc verba aliqua ex parte resipuisse, verùm iterum eodem relaberis, & summa cum injuria eos, qui ad se præceptum aquæ baptismi (si modò ea de re hodie præceptum aliquod viget) non pertinere contendunt, sacrarum ceremoniarum contemptores facis, nec interim (quod facere saltem debueras) ad rationes respondes, quibus se ab eo præcepto inmunes esse affirmant.*

23. Quod si verò Evangelium, &c.

R. *Vide quæ dicta sunt supra numero 7.*

24. Docete eos servare omnia, &c.

R. *Responsum est plenissimè disputationis nostræ cap. 2.*

25. Quod utinam non fiat, &c.

R. *Hoc sanè à nobis ne per somnium quidem fit, ut ex tota disputatione nostra apertissimum est.*

26. Verùm esto quod quidam, &c.

R. *Qui ita sentiunt, ii tibi respondeant.*

27. Siquidem labefactatis, &c.

R. *Rursus ad ingenium redis, vide quæ notavimus, num. 21.*

28. Adde, volunt ne? &c.

R. *Mirum, quàm hac calumnia toties repetita delectaris, A nobis scilicet Christi mandata contemni.*

29. In quod corpus, omnes omnino, per unum spiritum, quicunque Christum pro capite suo agnoscunt, baptizati coëunt, 1. Cor. 12. 13.

R. *Re-*

R. *Respondimus exactè ad hunc Pauli locum disputationis nostræ cap. 8.*

30. Quo Christus ipse, &c.

R. *Vide disputationis nostræ caput 1. & 6.*

31. Et ejus discipuli baptizati sunt.

R. *Si Apostolos & plerosq; alios insigniores discipulos intelligis, nimis audacter loqueris, etiamsi Ioannis baptismo eos baptizatos fuisse affirmare velis, aut profer testimonia.*

32. In quam omnes, per baptismum fide susceptum, ingrediebantur.

R. *Hoc multò adhuc audacius dictum est, cùm in sacra scriptura nullum exemplum extet baptismi accepti ab iis, qui à Christianis nati, vel in Christiana fide educati essent.*

33. & hucusque, qui Christi fieri volunt, ingrediuntur.

R. *Hoc verò injuriosum est, & inter cæteras Ecclesias eas, quæ in Transylvania nobiscum de Deo & Christo consentiunt, à Christi Ecclesia excludit.*

34. Act. 2. 41, 42. &c. &c.

Oppone his locis eos, quos ex eadem historia duplo fermè plures cap. 15. nostræ disput. collegimus.

35. Vt ita esset sanctificata, Ephes. 5. 26.

R. *Miror te non animadvertisse, non de vera, sed de translatitia aqua Paulum loqui, & tanta superstitione adhuc obligatum esse, ut sine aquæ baptismo Christi sanctificationem nobis contingere nō posse credas. Vide quæ ad locum hunc Pauli illustrandum scripsimus disputationis nostræ cap. 3. Quibus*

præter alia multa, quæ passim à nobis in eo opere dicta sunt, adde potissimùm ea, quæ cap. 7. de remissione peccatorum per aquæ baptismum disseruimus.

36. Sed etiam hoc comprobare illos Dei verbo oportebit.

R. *Imò tuum est ex verbo Dei demonstrare, sanctam genituram ab aqua illa externa aliqua saltem ex parte pendêre, id quod nunquam facies.*

37. In qua unus est Deus Pater, &c.

R. *Vide disputationis nostræ cap. 9.*

38. Quod illi rejiciunt.

R. *Calumnia est hæc manifesta, ut ex disputationis nostræ postremo capite apertè constat.*

39. Et eo tutius possumus, &c.

R. *Quasi verò possit quid esse adiaphorum, & simul hominem necessariò obligare.*

40. Quam me vehementer mirari hominum audaciam, &c.

R. *En vestri baptismi mirabilia effecta, ut, qui ea acceperint, hominum corda scrutari se posse credant, & adversus omnia Christianæ charitatis præcepta, non solùm de alio malè cogitare & dicere, sed etiam à manifestis calumniis non abstinere nihili faciant.*

41. Quia nullus unquam ex omnibus novi Testamenti scriptoribus usus est hac voce, Adiaphori.

R. *Ergo, si tibi credimus, ne ciborum quidem delectus res adiaphora erit, nempe quia vox ipsa adiaphori in novo Testamento non legitur. Istud non de re, sed de verbis contendere est.*

42. Baptismum talem esse Christi ordinationem, &c.

R. *Vt aliquid adiaphorum meritò dici debeat, satis est id nec mandatum nec interdictum fuisse. Quod de aquæ baptismo (quod ad universam Ecclesiam præsertim attinet) verißimè dici posse constanter asserimus.*

43. Sed neque illi qui jam errores quosdam, &c.

R. *Si disputationem nostram legisses, quam tu hîc impugnare velle videris, non te tantoperè ἀνιστόρητον prodidisses. Nam ibi propè finem capite 15. ex Eusebio lib. 7. cap. 7. Ecclesiasticæ historiæ notatum vidisses, Novatum baptismum abrogasse. Cui adde, quod scribit Socrates lib. 5. cap. 21. In Thessaliæ consuetudinem fuisse, ut diebus festi duntaxat Paschatis baptizarent. Ob quam caussam, ut ipse ait, omnes, paucis admodum exceptis, sine baptismo moriebantur. Num putas Ecclesias istas baptismum inter adiaphora non numerasse, sed necessarium esse Christianis docuiße? Hoc autem eo pluris æstimandum est, quod Ecclesias istas pro hæreticis habitas fuisse, ex ipsa historia non constat. Ipse quidem scriptor, consuetudinem istam inter pleraq; alia adiaphora recenset, in quib: Ecclesiiæ invicẽ dissidebant.*

44. Ex quib: omnib' liquidò constat, &c.

R. *Oportuisset te omnes Sectas in Christiana religione, quotquot unquam fuerunt, enumerasse, et à nulla prorsus baptismum aquæ, non autem Christi baptismum, pro adiaphoro habitum fuisse, demonstras-*

straſſe, & ad hunc modum meritò concludere poſſes.

45. Niſi fortaſſe ab illis, &c.

R. *Iam tandem reſipiſcis. Verùm iſta exceptio univerſam tuam argumentationem deſtruit. Quanquam non crediderim ego, Novatum, à quo Novatiani, qui idem cum Catharis ſunt, propterea baptiſmũ abrogaſſe, quòd ſe ab omni parte purum eſſe arbitraretur. Quin immo ipſi Cathari non ante baptiſmum acceptum abſolutam eam puritatem ab homine Chriſtiano requirebant.*

46. prorſus nullis externis, &c.

R. *Imò, quaſi verò à nobis omnia externa rejiciantur.*

47. (ut in papatu videmus)

R. *Papatus non vocem adiaphori, ſed res adiaphoras pro neceſſariis in Eccleſiam induxit.*

48. Sed non niſi dementandos, &c.

R. *Imò ad erudiendos ſimplices ea vox uſurpatur, adq; eos ex Antichriſti laqueis liberandos, ut ſic inter neceſſaria Chriſti mandata, & adiaphora Antichriſti, pro neceſſariis obtruſa, diſtinguere norint, ſeq; ex tanta ſervitute eximere.*

49. ut jam omnia fermè etiam expreſſiſſima præcepta, &c.

R. *Iam vides, alio quàm adiaphori nomine, Antichriſtum ad eludenda Chriſti mãdata uſum fuiſſe.*

50. Iubet manifeſtè Chriſtus, ut injurias, &c.

R. *Hæc Papiſtarum cum nobis comparatio prorſus inepta eſt. Nam fatentur Papiſtæ, Chriſtum omnia*

omnia ista dixisse, sed non tamen tanquam præcepta seu mandata, verùm tanquam consilia dedisse. Nos autem negamus, Christum ulla ratione dixisse, ut omnes sui discipuli aquæ baptismo tingantur.

51. Paucissima quædam esse, &c.

R. *Benè habet, quòd, contra quam ante velle videbaris, concedis aliqua in novo Fœdere esse, quæ adiaphora sint. Quanquam negamus nos, baptismum aquæ pro iis, qui jam professione sunt Christiani, in novo Fœdere vel nominari.*

52. Sed longè alia res est baptismus, &c.

R. *Hæc de baptismo aquæ, quatenus Christum perpetuò antea professis ministratur, probes, & tibi manus dabimus.*

53. Nam tametsi per se, &c.

R. *Multa, quæ in hac parte latent, errata, non est hîc retegendi & coarguendi locus.*

54. Christi sanguine, cujus typus est aqua baptismi, &c.

R. *Hoc nec verùm est, nec usquam legitur.*

55. Baptizetur quisque vestrum in remissionem peccatorum, Act. 2. 38.

R. *Vide disputationem nostram cap. 5. & 7.*

56. Quibus perplacet quædã recipere, &c

R. *Ad hanc calumniam, jam non semel responsum est.*

57. Ostendant nobis scripturam sacr: &c

R. *Hoc à nobis fieri neceße eßet, si ex altera parte scriptum inveniretur, aquæ baptismum omnibus peræquè, qui Christiani eße velint, suscipiendum*

 eße,

esse. Vide quæ cap. 16. disputationis nostræ paulò post initium scripta sunt. Atq; in eo capite nihilominus, hoc quod à nobis iniquè requiritur, præstare non omisimus.

58. An in illis sit & contineatur mandatum, *&c.*

R. *Non an in Christi verbis illis sit mandatum, quod nemo negat, sed quale sit, quæritur.*

59. Vtrum illi verba hæc Christi intellexerint.

R. *Non utrum, sed quomodo.*

60. Audiant igitur adversarii, quid Lucas Evangelista, Act. 2. 35. de Petro dicat.

R. *Iam audiveramus. Vide disputationis nostræ cap. 5. ubi hic locus diligenter admodum excutitur.*

61. Iam Petrus etiam hoc.

R. *Insignis paralogismus & fallacia hîc subest, ut cap. 2. nostræ disputationis demonstratum est.*

62. Sed etiam baptismum illis.

R. *Non baptismum, sed resipiscentiam potissimum in remissionem peccatorum inculcat Petrus. Soli enim resipiscentiæ alibi, dum eidem populo concionatur, peccatorum remissionem attribuit, Act. 3. 19. Soli autem baptismo nusquam. Vide quæ scripsimus disputationis nostræ cap. 7.*

63. Et baptizetur unusquisq; vestrũ, *&c.*

R. *Non satis candidè hîc versaris, cùm verbum, Pœnitentiam agite, seu resipiscite, quod solum antecedit, & à quo Petrus suam responsionem auspicatur, retices. Sed id nimirum fecisti, ut ipsi baptismo*

pecca-

peccatorum remissionem à Petro ascriptam fuisse (rectené an secus) persuaderes.

64. Mandatum Christi exequuti sunt.

R. *Quanquam hoc falsum est (nihil enim Christus de aquæ baptismo mandaverat, ut cap. 2. disputationis nostræ ostendimus) quid tum postea? Adhuc enim tibi probandum est, non ad eos tantùm, quibus ab Apostolis primùm Evangelium prædicabatur, sed etiam ad cæteros omnes, qui Christi discipuli futuri essent, mandatum istud pertinuisse.*

65. Videmus eum tantam diligentiam adhibuisse.

R. *Hoc nos quoq;, Deo est gratia, videmus, sed tamen de aquæ baptismo minimè Christum locutum fuisse simul videmus, quod tu nondum videre potes.*

66. Certè si quis adeò sit cœcus.

R. *At in hoc turpiter tu hallucinaris, cùm manifestè Christi verba de iis tantùm loquantur, qui ab Apostolis eorumq; successoribus docendi erant.*

67. Et simul doctrinæ Evangelii baptismum adjungunt.

R. *Imò quia adjungitur baptismus doctrinæ, sequitur manifestè, ubi doctrina non est opus, ibi baptismo quoq; opus non esse.*

68. Baptizabat Ioannes.

R. *Nihil ad præsentem disputationem pertinet, quidquid Iohannes in negotio baptismi fecerit aut dixerit. Vide disputationis nostræ cap. 6.*

69. Alioqui quomodo Eunuchus de baptismo scire potuisset?

R. *Imò potuit Eunuchus(nec aliter credendum est) ex iis, quæ Hierosolymis fieri viderat, intelligere, morem esse, ut ii, qui Iesum Nazaræanum crederent, ad ipsumq; ab alia religione converterentur, aqua in ejus nomine tingerentur.*

70. Et non universale mandatum.

R. *Non est necesse ut sit universale, satis est enim ad tuam ipsius rationem concludendam, si sit perpetuum. Sed perpetuum potest esse mandatum illud, nec tamen ad eos pertinere qui docendi non sunt, ut certè non pertinet, sive de aquæ baptismo, sive de quovis alio Christus locutus fuerit.*

71. Qui illi semper adhæret.

R. *Fidei non aquæ baptismus, sed oris confessio semper adhæret, vel potius adhærere debet, quacunq; tandem ratione illa fiat.*

72. Ne quis existimet aliquem absq; fide.

R. *Ergo si Christus dixisset, Qui non crediderit, vel baptizatus non fuerit, condemnabitur, ex ejus verbis colligi potuisset, aliquem absq; fide sola baptismi perceptione posse salvari. Quid minùs verum dici potuit? Ista enim verba baptismum quidem ad salutem requiri declarant, sed per se sufficere nulla ratione. Imò dummodo absit fides, salutem contingere non posse apertè significant.*

73. Fidem quoque inutilem esse, &c.

R. *Si de fide in Christum loqueris, falsa dicis. Et Cornelii exemplum nihil ad rem facit, cùm is fide Christiana præditus ante prædicationem non esset, quemadmodum ipse disertè fateris. Sin autem ali-*

am fidem intelligis, hoc similiter nihil ad rem facit, cùm supra de Christiana fide agatur. Pauli porrò locus nonquidem inutilem esse fidem, quam non præcedat prædicatio, sed non solere fidem sine prævia prædicatione contingere nos docet.

74. Et ita universale, ut universalis est Evangelii prædicatio.

R. *Si ita universale est de baptismo mandatum, ut universalis Evangelii prædicatio. Igitur quemadmodum iis qui jam credunt non necesse est Evangelium prædicare, sic iisdem baptismum ministrare non est necesse.*

75. Tam prædicationi Evangelii, quam veræ fidei perpetuò adnexũ esse baptismum videmus.

R. *Quò sæpius hoc repetis, eò te negligentiorem in observandis sacris scriptoribus prodis, qui frequentissimè fidei Evangelio habitæ mentionem faciunt, nihil prorsus de baptismo commemorantes. Lege quæ scripsimus num. 34.*

76. Quod in se universale mandatum contineat.

R. *Quasi verò necesse sit, quicquid universale mandatum non est, esse adiaphorum vel consilium. Igitur præceptum (verbi causa) prædicandi Evangelium, quia universale non est, sed certis quibusdam hominibus à Christo datum, erit adiaphorum aut consilium. Et sic falsus fuerit Paulus, qui ait:* Necessitas mihi incumbit, væ autẽ mihi nisi Evangelizavero, *1. Cor. 9. 16. Mitto autem, quod univer-*

sale dici potest Christi mandatum illud, quod omnes complectitur, quibus annunciatur Evangelium, etiamsi omnes Christianos non complectatur. Quod si de aquæ baptismo locutus fuisset Christus, mandatum dedisse universale dici posset, ut quicunq; ab Apostolis aliisvé docerentur, iidem aquæ baptismo tingerentur. Sed quid hoc ad eos, qui ab ipsis incunabulis, aut saltem multò ante docti fuisse inveniuntur, quàm de ipsis baptizandis agatur. Verùm quando Christus de aquæ baptismo in eo præcepto non loquitur, non est cur hac de re hoc loco soliciti simus. vide disputat. nostræ cap. 2.

77. Eos omnino à Ioanne fuisse baptizatos.

R. *Hoc satis non est, nisi eo baptismo, quem à Christo, ipsiusq; Apostolis institutum esse vis, baptizati fuerint, qui à Iohannis baptismo non parum differt. Id autem nullo prorsus modo est verisimile. Vide quæ scripta sunt 6. & 16. cap. disputat. nostræ.*

78. ut Evangelista testatur, Ioan. 1. 35, 37.

R. *Evangelista in locis à te citatis dicit, duos ex discipulis Iohannis sequutos fuisse Christum. Sed quicunq; Christum sequebatur, non continuò ejus Apostolus erat. De uno igitur tantùm ex duobus illis certum est eum fuisse Christi Apostolum. Is autem Andreas fuit, ut scribitur paulò post v. 40. Tu tamen antea* quosdam *dixisti.*

79. Quorum pars præcipua fuerunt antea Ioannis discipuli.

R. *Sed unde hoc colligis? Certè ut modo ostendimus,*

dimus, loci à te citati de uno tantùm probant, imò nec de illo quidem, nisi cum loco à nobis citato conjungatur.

80. Vnum est, omnes istos qui nunc contradicunt baptismo.

R. *Hoc fortasse dici posset, si hodie quispiam adesset à Deo missus ad baptizandum, ut Iohannes fuerat, à quo tamen isti baptizari nollent.*

81. Latronem etiam cum aliis omnibus (fieri potest) baptismo Ioannis.

R. *De Latrone nihil à nobis unquam dictum fuit.*

82. (Quod citius concedent adversarii.)

R. *Hoc à nobis nunquam concedetur, si de Christi baptismo ab ipsis Apostolis primùm usurpato, & de quo tota disputatio nostra esse debet, loqui velimus.*

83. Et baptizandi omnes credentes exequerentur.

R. *Verùm hoc nihil ad rem, nisi seipsos quoque primùm baptizare curaverint, de ipsorum enim non de aliorum baptismo hoc loco agitur.*

84. etiamsi absque baptismo adjunxit sibi Christus.

R. *Non quæritur, cur, si baptismus necessarius est, Christus adjunxerit sibi Apostolos sine baptismo, sed cur ipsi post missum Spiritum sanctum, baptismum in Christi nomine, quem antea non acceperant, suscipere neglexerint.*

85. At postea neminem illi adjunctum, videmus,

R. Vi-

R. *Vide quæ supra annotavimus num. 34. & 74.*

86. Tamen temerè sola obstinati animi pertinacia.

R. *Satis hac de re dictum numero 4.*

87. Vt ita suæ opinionis, & tandem, &c.

R. *Nihil minus à nobis quæritur, sed tantùm ne vos Christum peccando ejus veros discipulos averse-mini.*

88. Secundò, quia non de omnibus in genere dicit Paulus.

R. *Vide tertium testimonium, pro confirmanda sententia nostra, allatum, disputationis nostræ cap. 16. ut intelligas, te vim argumenti, ex eo Pauli loco desumptum, minimè percepisse.*

89. Vbi ὅσος non est universalis.

R. *Imò fatemur & ibi & alibi eam vocem esse universalem, sed non simpliciter, ut postea dicemus, ubi etiam quomodo, ex Pauli verbis argumente-mur, breviter exponemus.*

90. Sed non respectu aquæ, sed Spiritus.

R. *Imò & respectu aquæ. Baptismus enim aquæ ipsius Christi, id est, quem Apostoli post Christi resurrectionem ministraverunt, in ipsius Christi Iesu nomen dabatur: Iohannis verò minimè. Quæ sola differentia satis superq́; est, ad ostendendum hunc baptismum ab illo longè diversum fuisse. vide quæ scripta sunt disputationis nostræ cap. 6.*

91. Quod Ioannes in futurum Messiam, quem nondum noverat.

R. *Erras dum credis, quia Iohannes monebat*

popu-

populum, ut in Christum crederent, idcircò eum in futurum Messiam baptizasse. Si caput 6. disputationis nostræ legeris, errorem tuum fortasse agnosces.

92. Vt essetné Spiritus sanctus nondum à quoquam audiverunt.

R. *Imò hoc non à nescio quo Iohannis baptismo baptizatos istos fuisse ostendit, sed in ipso Iohannis baptismo nullam Spiritus sancti mentionem fieri necesse fuisse demonstrat.*

93. tantùm abest ut eo peruncti.

R. *Quasi verò nemo ritè baptismum Iohannis suscipere posset, nisi prius sancto Spiritu perfusus esset, de quo ibi est sermo. An non ipse Christus postmodum eum Spiritum sanctum daturus erat? An non iidem ipsi qui ab Apostolis, post Christum glorificatum, baptizati sunt, post ipsum baptismum Spiritum sanctum accipiebant?*

94. Et resipuerint.

R. *Quid prohibet, quo minus illi ex animo resipuerint, etiamsi Spiritum sanctum non accepissent? Certè contra quam tu existimas Spiritus sanctus post resipiscentiam dabatur, Act. 2. 38.*

95. Et in nomen Messiæ baptismum illum poposcerint & susceperint.

R. *Hoc sanè perridiculum est. Non ritè scilicet baptismum Iohanis ministratum fuisse, nisi ipse baptizandus in nomen Messiæ illum postularet. Præterea unde colligis istos id non fecisse? Nonné ex eo, quòd, ut ex ipsa historia satis liquet, nesciebant an in Christum Iesum credendum esset? Ergo si tibi*

cre-

credendum est, non solùm in Messiæ nomen, sed in Iesu, tanquam Messiæ nomen, eum baptismum petere oportebat. Et quia Iohannes ipse absq; dubio non nisi ritè baptizabat, qui in ipsius Iesu nomen, tanquam Messiæ, baptismum abs se non peteret. Quis hæc portenta tulerit, cùm ex ipsa historia apertè constet, & ipse paulò ante sis fassus, ne Iohannem quidem ipsum, cùm baptizare incœpit, Iesum pro Meßia planè agnovisse.

96. Sed quòd alii ab ipso Ioanne in omnibus istis probè instructi, &c.

R. *Imò aut ipse Iohannes perperam multos baptizavit, aut certè ista instructio, ut ritè à Iohanne ministraretur baptismus, non necessaria erat; aut deniq; adhuc Christi discipuli baptismo opus habebant. Alioqui cùm tota Hierosolyma à Iohanne, ut ipse confiteris, jam baptizata fuisset, nunquam iussisset Petrus, ut Hierosolymis tria illa hominum millia in Iesu Christi nomine baptizarentur.*

97. parvi pendere, vel ut verius dicam, pro nihilo ducere.

R. *Iohannis baptismum non parvi pendimus, aut pro nihilo ducimus. Sed eo baptismo aliquem hodie tingi satis non esse constanter affirmamus, quod & vos confiteri necesse est, nisi baptizari quempiam ritè posse, Iesu Christi nomine non invocato, planè contendatis. Non porrò potuit Christus suo exemplo ulla ratione baptismum ullum nobis consecrare, nisi velimus ipsum Christum in sui ipsius nomen baptismum suscepisse.*

98. Pœ-

98. Pœnitentes & peccata sua confitentes baptizari.

R. *Non quidem omnes, sed eos tantùm, qui antea publicè Christo alia ratione, quam per baptismum, nomen non dedissent.*

99. In remissionem peccatorum.

R. *Nunquam, ut alibi innuimus, baptizatus fuit quisquam aqua in remissionem peccatorũ, sed in remissionem peccatorum pœnitentiam egit, quam cõsecuta est publica Christi nominis confessio, nulli præstituto ritui prorsus alligata.*

100. Neophyti.

R. *Imò Neophyti omnino baptizati erant, si modò nemo sine baptismo ad Ecclesiam aggregari poterat. Quandoquidem Neophytus is est, qui recens ad Ecclesiam aggregatus est.*

101. Catechumeni.

R. *De his Catechumenis respondimus in disputatione nostra cap. 16.*

102. Infantes.

R. *Atqui infantes non sunt pars Ecclesiæ, neq; ad eos scribere potuit Paulus.*

103. Sed illis Apostolis induere Christũ.

R. *Neq; nos istud quærimus, sed dicimus Paulum, cùm ad Ecclesias Galatarum scripsit, & tam apertè indicet, inter eos, ad quos scribit, nonnullos fuisse non baptizatos, necesse esse, ut in Ecclesia aliqui etiam, qui baptizati non sint, locum habere possint.*

104. Tantùm abest, ut illos cum aliis bapti-

ptizatis unum corpus, & unam Ecclesiam faceret.

R. *Hîc tecum ipse pugnas, qui, ut argumentum meum eluderes, paulò ante dixisti istos fuisse in Ecclesia.*

105. Neque verò simile est.

R. *Quomodo igitur isti ii esse possunt, quos inter eos, quibus scribit, baptizatos non fuisse, ex ipsius Pauli verbis constat?*

106. Sed constat eum solis baptizatis.

R. *Verùm interim tu tibi non constas, qui, ut supra diximus, jam quosdam non baptizatos in illa Ecclesia esse potuisse concesseras. Nam ad Ecclesias Galatiæ, & sic ad omnes qui erant in illis Ecclesiis Paulus scripsit. Hîc autem pro concesso sumis id quod nos maximè pernegamus, solos videlicet baptizatos Christum induere.*

107. non tantùm nobis & illis baptismũ illum commendat.

R. *Longè admodum ab Apostoli scopo aberras, ut intelligere poteris ex cap. 10. disputationis nostræ.*

108. ut potè per quem Christus induitur.

R. *Etiamsi Paulus eo in loco affirmaret, Christum per aquæ baptismum indui, non idcirco tamen negaret alio modo eum indui non posse.*

109. Sed particularem quæ ad quosdam tantùmmodò pertineat.

R. *Nemo est qui hoc dicat. Nam sciunt omnes* ὅσοι *apud Græcos idem valere, quod* Quicunque, *sive* omnes qui, *apud Latinos. Quare manifestum est,*

est, eam vocem universalem esse, non tamen simpliciter, ut πάντες, sive omnes, sed ad aliquos relatum. Nam si dicam, Omnes mortales sumus, hæc verba significabunt, neminem esse, qui mortalis non sit. At si dixero, Quicunque, sive omnes, qui Christo obediunt; quamvis hæc verba, neminem Christo obedientem nō complectantur, indicant tamen apertissimè, aliquos esse, qui Christo non obediant. Cùm igitur Paulus Galatis Christum profitentibus, sive Galatiæ Ecclesiis scribens dicat, Quicunque baptizati estis: his quidem verbis omnes baptizatos complectitur, qui in illis Ecclesiis erant, sed interim apertè ostendit, in illis Ecclesiis aliquos fuisse, aut esse potuisse, qui baptizati non essent.

110. ὅσους ἂν εὑρήσωσι.

R. Repone hîc pro ὅσους, πάντας, & videbis sermonem non cohærere, ex quo apparet, non idem esse ὅσοι, quod πάντες. Dic Latinè, omnes invenerint. Quid hoc significabit? Nihil sanè. Nonne hîc quoque, cùm dicitur, Quoscunque invenerint, seu omnes, quos invenerint, num obscurè significatur, non omnes ab ipsis inventum iri, seu fieri posse, ut aliquos non inveniant.

111. ὅσα αὐτὸς ἐνετείλατο αὐτοῖς.

R. Hoc exemplum similiter sententiam nostrā comprobat. Apparet enim ex eo, etiamsi aliundè id non constaret, aliqua esse, quæ Christus Apostolis non præcepisset. Quanquam hîc, non ὅσα simpliciter, sed πάντα ὅσα scriptum est.

112. An putas ausos fuisse Apostolos docere aliqua.

R. *Quid hæc, quæso, ad rem? Non enim, ut interpretatio nostra consistat, ista necesse est vera ulla ex parte esse, sed satis est, aliquid esse (quicquid illud tandem sit) quod à Christo Apostolis injunctum non fuerit.*

113. Sequitur ne vel ipsum Patrē habere.

R. *Non sanè ex istis quidem verbis: sed sequitur fortasse quædam esse poße, quæ Pater non habeat, ut certè non habet multa mala, quæ nos habemus, & hoc est, quod requirit interpretatio illa nostra vocũ ὅσοι. Quanquam loci nostri, ut istius, quem attulisti, longè est diversa ratio, quam hic explicari non est necesse.*

114. Contra est igitur ac dicunt adversarii.

R. *Ita loqueris, quasi nos ex illis Pauli verbũ probare velimus, etiam sine baptismo Christum indui, quod tamen minimè conamur. Sed elicimus tãtùm, ex Pauli verbis perspicuum esse, aliquos ex iis, ad quos scribit, fuisse, aut esse potuisse, qui baptizati non essent.*

115. Omnes nos ὅσοι ἐβαπτίσθημεν.

R. *Hunc locum quoq; eodem cap. 10. disputationis nostræ enucleavimus.*

116. Nam nisi istis tam apertis.

R. *Vide, quid numero 21. scripsimus.*

117. Desiderant.

R. *Non quidem desideramus, sed tamen consistere*

stere eam posse asserimus. Vide disputationis nostræ caput ultimum.

118. Et abluto corpore aqua pura.

R. *Falsa est hæc eorum Apostoli verborum interpretatio, ut ex iis intelligi potest, quæ scripsimus cap. 3.*

119. Ad Galatas.

R. *Imò hunc locum de aquæ baptismo accipimus, quamvis aliter accipi posse demonstramus cap. 10. disputationis nostræ.*

120. Quia inibi nullam aquæ.

R. *Aliæ prorsus sunt causæ, cur Paulum eo loco ad Cor. de aquæ baptismo loqui minimè concedamus. Vide disputationis nostræ caput 8.*

121. Quem quia internum habere.

R. *Sed neq; hæc est causa, cur aquæ baptismo tingi non curemus, sed quia Christi nomen perpetuò professi sumus, & qui tales sunt, iis nulla prorsus accipiendi aquæ baptismatis necessitas incumbit.*

122. idque in eo quòd gratias agit Deo.

R. *Neq; hic similiter mentem nostram es assecutus. Non enim in hoc nobis Paulum favere dicimus, sed in eo, quod affirmet, se ad baptizandum à Christo missum non fuisse, ut ex iis perspicuum est, quæ scripta sunt cap. 2. disputationis nostræ.*

123. Vtrisq; enim baptismus aquæ est medela.

R. *Nihil magis falsum aut superstitiosum dici potuit. Nam quod attinet ad eos, qui Spiritu S. gubernantur, quomodo quæso baptismus aquæ iis me-*

debitur, cùm jam ab omni morbo sint liberati? Ii verò, qui onere peccatorum premuntur, num, obsecro, ab aquæ baptismo suis morbis medicinam petent? Cùm nemo ad aquæ baptismum, nisi iam fide firma præditus, & resipiscens, & sic peccatis liberatus, jurè accedere possit.

124. Cornelium illum Centurionem.

R. *Cornelius nunquam ante illum diem Christo publicè nomen dederat.*

125. Quemadmodum neque Petrus.

R. *Vide disputationis nostræ cap. 12. ut intelligas, te Petri mentem non tenere.*

126. Nam si ideo enervari debeat baptismus.

R. *Per illa Pauli verba non simpliciter enervatur baptismus, sed locus ille Matth. 28. enervatur, & ostenditur, Christum Apostolis non mandasse, ut aquâ baptizarent. Vide disputat. nostræ cap. 2. ubi de illis Pauli verbis satis accuratè disputatur.*

127. Itaq; jā non habent amplius quicquā.

R. *Quid est canere triumphum ante victoriam, si hoc non est? Saltem disputationem nostram prius accuratè legisses, quàm hæc tā confidenter jactares.*

128 Desinant pacatos, humiles & abjectos turbare.

R. *Desinemus jam, quādo tantoperè superstitiosi estis, vobis (quod in rem alioqui vestram, & Dei gloriam esset) hac de re aliquid dicere: necunquam aliquid locuti fuissemus, nisi vos priores, non ad loquendum modò, sed etiam ad scribendum nos provocassetis.*

Epiſtola F. S. de Baptiſmo, ad Virum quendam Nobilem.

LEGI ac diu diligenterq́; conſideravi quæ ad me ſcripſiſti: & quamvis jam diu mihi ex verbo Dei exploratum eſſet, quid ad ejusmodi admonitiones mihi reſpondendum foret, tamen antequam ad reſcribendum ſum aggreſſus, ſæpius Deum rogavi, ut mihi ipſe, quid reſponderem oſtenderet atq́; dictaret.

CÙM incidiſſet inter nos ſermo de baptiſmo aquæ, per Dei & Ieſu Chriſti nomen te obteſtatus ſum, ut totam hanc rem diligentiùs conſiderare velles, atqúe id potiſſimùm perpendere, ſi aquæ baptiſmus, quemadmodum ego aſſerebam, res indifferens eſſet: quam gravis eſſet error Eccleſiæ veſtræ, quæ onus hoc aquâ baptizandi Fratribus impoſuiſſet; adeò ut neminem pro verò Fratre agnoſcere, & ad cœnam Domini admittere velit, qui ritè aqua baptizatus non fuerit. Nec ſanè quisquam (arbitror) eſſe poteſt, qui, ſi conceſſum fuerit, aquæ baptiſmum rem indifferentem eſſe, non planè fateatur, inſtitutum iſtud veſtrum, præſertim in tanta hac Chriſtiani nominis diviſione ac perturbatione, prorſus rejiciendum eſſe, & unicuiq́; liberum relinquendum, an aquæ baptiſmum accipere velit, an verò ab eo abſtinere. Hoc tamen non contentus, ſingulatim cauſas explicabam, cur vos, ſi baptiſmus aquæ res indifferens ſit, ad illum accipiendum neminem adigere

debeatis, (de iis loquor qui vulgò baptizati esse creduntur) quas hîc breviter recensere, quibusdam fortaßè additis, non gravabor.

PRIMA *causa est, quòd cùm maxima pars eorum, qui nomen Christo dederunt, baptismum istum, quem illi accipiunt, quos ipsi jam antea pro baptizatis habent, rem detestabilem esse existiment; pessimè & DEI gloriæ, & hominum saluti consulitur, si is baptismus retineatur, &, quamvis indifferens, unicuiq; accipiendus præscribatur. Hac enim ratione occasio datur de doctrina verè divina & Christiana, quam ab aliarum Ecclesiarum doctrina diversam profitemini, maledicendi ac blasphemandi, unde fit, ut plurimi, qui alioqui vel eam jam amplecterentur, vel certè de ea diligenter inquirerent, eam & penitus abijciant, & ne qualis quidem sit doceri sustineant.*

SECUNDA *causa est, quod Deus tentandus non est, &, qui id facit, graviter peccat. Sed sine dubio, si baptismus externus res indifferens est, quicunq; de eo ritè accipiendo laborant, utq; alii laborent quærunt, Deum tentant. Nihil enim aliud tentare Deum est, quàm se in periculum aliquod sine causa conjicere. Nam quis nescit, quantum periculum ubiq; fermè illis immineat, qui ut aquæ baptismus ab omnibus ritè accipiatur curant; & propterea (ut quidem à plærisq; existimatur) plurimos jam ab aliis baptizatos ipsi denuò vel baptizant, vel baptizari curant?*

TERTIA *caussa est, quòd multi sunt vestræ*

confessionis, atq; vitæ ejusmodi, cujus vos pudere non debeat, qui vel adhuc à vestro baptismo abhorrent, tanquam ab eo, quem Christi baptismi repetitionem atq; ludibrium, si eum accipiant, futurum esse credunt; vel nolunt errorem istum (ut quidem ipsi arbitrantur) jugum inutile Fratribus imponendi, exemplo suo, si baptismum istum acceperint, confirmare; vel ob alias honestissimas causas ab eo accipiendo abstinent: quos sanè, si aquæ baptismus est res indifferens, indignum planè est propter eam causam à vestra communione arcere, nec pro veris Fratribus agnoscere.

QUARTA causa est, quod fieri potest, ut plerique eorum, qui vestræ sunt confessionis, & tamen baptismum vestrum non accipiunt, id proterea faciant, quia nolint disciplinæ Ecclesiasticæ se subjicere, cùm ei apud vos non subjiciantur, nisi ritè baptizati. Quod tamen interim vobis apertè constare non potest, prætendentibus illis fortasse alias baptismi istius non accipiendi causas. Itaq; fit, ut illorum malitia non solùm lateat, sed latibula perpetuò parata habeat, & ita quodam modo foveatur atq; alatur. Atqui hoc cessaret illico, si aquæ baptismi accipiendi vel non accipiendi, tanquam ejus rei quæ indifferens sit, omnibus, qui vulgò jam baptizati esse creduntur, libertas concederetur, & ita ii quoq;, qui ritè baptizati non essent, disciplinæ Ecclesiasticæ ipsiq; excommunicationi subjicerentur. ut interim nihil dicam, quod istiusmodi hominum vita, tanquam eorum, qui de disciplina atq; excommunicatione sunt

securi, ejusmodi facile esse potest, quæ non levem infamiæ notam vestris cœtibus inurat; frequentantibus illis interea vestros cœtus, seq; vestræ confessionis esse palàm profitentibus, quod quidem omnibus apparet; cùm interim eos baptismum vestrum non accepisse paucissimis extra cœtum vestrum constet.

QUINTA causa est, quòd multæ sunt Ecclesiæ, quæ in quibusdam hodie controversis Christianæ religionis capitibus cum vestris Ecclesiis consentiunt, ac præsertim in iis, quæ præcipua omnino habentur de Dei Christiq; essentia, sive natura, persona, officio, & potestate: adeò ut una Ecclesia utriq; cœtus & vestri & illorum passim censeantur, quæ tamen Ecclesiæ (quacunq; tandem de caussa id fecerint) baptismi aquæ accipiendi libertatem, de qua loquimur, nuper unanimi consensu probarunt, eamq; hodie retinent; à quibus vos in re, quæ revera indifferens sit, & tamen pro indifferente non habeatur, dissentire atq; differre apud exteros scandalo plenum est prorsus, & veritati propagandæ ingens obstaculum.

SEXTA causa est, quod Ecclesiæ prædictæ, sive omnes, sive majore ex parte, in quibusdam erroribus adhuc versantur, iisq; haud parvi momenti, à quibus (quando præsertim in tot aliis præcipuis dogmatibus consentitis) vos, qui ab eis jam diu recessistis, illas retrahere omni ope niti decet. Id verò nunquam fieri poterit, nisi Pauli Apostoli exemplo in rebus indifferentibus illis planè adhæreatis; idq; eò magis in baptismo, de quo loquimur, si is indifferens sit,

facere debetis, quod Paulus multis se rebus subjiciebat, à quibus liber erat, vos autem contra ab eo onere eximemini, cui ferendo obstricti non estis.

SEPTIMA causa est, Quod non pauci inveniuntur, qui cum in reliqua doctrina aut vobiscum consentiant, aut certè non multum à vobis absint, nisi baptismus iste vester esset, sese vestris cœtibus adjungerent, qui nunc partim tanquam oves errantes sunt sine pastore, mille pereundi periculis obnoxiæ; partim non bonis pastoribus utuntur, aliisq; gregibus, ubi sæpè ovibus venenum pro cibo datur, sese admiscent, ob eam causam potißimùm, ut cœnam Dominicam celebrare possint, quod in vestris cœtibus, nisi à vobis baptizentur, se facere non posse norunt. Itaq; vos rigiditate ista vestra (sic enim sine dubio, si baptismus res indifferens est, ea appellari debet) istos à salutis via quodammodo excluditis, &, si corruunt, eorum ruinæ causa aliqua ratione dici potestis.

OCTAVAM & ultimam in præsentia causam faciemus, quod nulli dubium esse potest, quin Christianis Ecclesiis in rebus indifferentibus id faciendum sit, quòd major pars eorum, qui Christi nomen profitentur, faciunt (quantò igitur magis id quod maxima?) ut quàm vehementissimè concordia & pax cum omnibus Christiani nominis quæratur; nevé exteris Christi nomen culpâ nostrâ ludibrio exponatur, & divinæ veritati propagandæ aditus præcludatur. Quocirca cùm plæriq; omnes eorum, qui Christum hodie profitentur, satis esse statuant, si

quis in ipsa infantia baptismum, à quocunq; Christi Ministrum præ se ferente, quantumvis mentiente, acceperit; idem vos quoq; (si modò baptismus res indifferens est) statuere debetis.

Has te causas omnes Frater carissime ac venerande perspicere, quia & prudens & pius es, omnino persuasum habeo. Quare miror, cur me horteris, etiamsi credam aquæ baptismum rem esse indifferentem, ut illum tamen accipiam, cùm, ut ex prædictis causis patet, si baptismus est res indifferens, vos ii esse debeatis, qui ab eo urgendo cessetis; mihi verò summopere cavendum sit, ne illum accipiam, atq; ea ratione vos in errore vestro non leviter confirmem: non quidem quia mea auctoritas tanti sit, sed quia, ut omnes scitis, ego hactenus constantissimè errorem illum vestrum, ubi necesse fuit, reprehendi, exq; sacris literis integro libro eum refutavi: ut interim taceam, me non de vobis tantùm, sed de aliis quoq; debere esse sollicitum. Nam quod tu mi frater nomine Dei & Christi promittis futurum, ut, si ego baptismum accipiam, ex eo non destructio aliqua, sed insignis Ecclesiæ ædificatio sequatur, teq; divino Spiritu ad hoc promittendum impulsum esse ais, est, ut rectè nosti, spiritus iste diligenter probandus, an revera ex Deo sit. Iam, si baptismus res indifferens est, ex ante dictis satis constat, spiritum istum ex Deo non esse. Quod si baptismum rem necessariam esse velis, hoc summa cura ad sacrarum literarum libram expendendum est ex quibus ego firmiter assero, nullo modo dogma istud probari posse. Nihil igitur

tur agis, nisi prius ostendas baptismi, de quo loquimur, ex sanctis literis necessitatem. Quemadmodum ego nihil agerem, nisi ex iisdem ejus indifferentiam ostēderem, quod me abundè præstitisse confido, quamquam ne hoc quidem mei muneris esse in libro meo satis demonstratum est. Huc igitur omnis quæstio nostra redigitur, utrum aquæ baptismus res sit indifferens nec ne. Atq; in eo vobis est laborandum, ut librum meum, quatenus necesse est, refellatis, meq; in errore (ut quidem creditis) eoq; magno ac pernicioso versari doceatis. quod certè vos conari Christiana charitas omnino cogit. Cæterùm quod multa de Ecclesia vestra ad ejus laudem narras, ea fateor esse verissima, idq;, ut apparet, factis comprobo; quando vobis, quoad per vos licet, me adjungo, & vos pro veris Fratribus agnosco; qualem tamen vos me nondum agnoscitis; ad illud, si id fieri à vobis velim, me adigentes, quod bona conscientia nullo modo facere possum: Quamquam multa adhuc in vobis desidero, quæ vix sperare audeo, nisi prius in quæstione hac de baptismo examinanda multò diligentiores, quàm adhuc fueritis, vos esse animadvertero. Nam profectò, (liceat mihi id, quod sentio, liberè proferre) nimis negligenter hactenus hac in re vos gessistis. Iam enim tertius annus agitur, ex quo vobis librum meum, vestro rogatu scriptum, exhibui, necdum tamen aliquid revera tanta de re actum est. Ea mala, quæ in Ecclesia vestra sensim serpere lamentaris, majora in dies fient, nisi vos animosq; ve-

stros

ſtros iſta baptiſmi (da veniam verbo) ſuperſtitione liberetis, & ſalutis viam alia ratione, quàm hactenus factum eſt, doceant veſtri paſtores. Vidi quid ſatis cordatè dicas de ſententia veſtra in iis, quæ baptiſmo externo tribuitis. Interim tamẽ res ipſa monet, te quidem & alios quoſdam paucos præterea id ſentire quod ſcribis; verùm non ita pleroſq́ue veſtrum edoctos eſſe, ex quorum numero ne bonam quidem paſtorum veſtrorum partem excipio. Video enim illud adhuc apud vos retineri, ut errores aliarum Eccleſiarum præcipui cenſeantur Trinitas & Pædobaptiſmus, adeò ut ſi quis iſtos duos abjiciat, & in infantia baptizatos baptizandos, poſtquam adoleverint, omnino eſſe dicat, eum (quod ad doctrinam attinet) pro Fratre habeatis, nec, quid in plæriſq́ue aliis ſentiat, admodum ſolliciti ſitis; cùm tamen, quantum ad Pædobaptiſmum pertinet, is error, etiamſi baptiſmus præceptus fuiſſet, idq́ue in perpetuum, nulla ratione cum aliis multis erroribus, qui in aliis Eccleſiis vigent, eſſet conferendus. Huc accedit, quod illud etiam, quod ipſe ſcribis vos ſentire de charitate in proximum, quæ baptiſmo accipiendo declaretur atq́ue exhibeatur, nullo modo mihi probari poteſt; cùm potius contrarium hiſce temporibus, ſi ſecundùm inſtitutum veſtrum accipiatur, dicendum ſit. Nihil enim, ut ex antedictis patet, charitatem magis lædit, quàm iſta veſtra (ut vulgò eam nominant) rebaptizatio. Poſtremò, quod ais de nulla mea vel meorum Eccleſia, quæ talis appareat, qualis veſtra Polonica apparet; id judicio meo, etiamſi veriſſimum

mum

mum eſſet, nihil vos movere deberet, quo minus ea, quæ à me dicuntur, diligentiſſimè examinaretis, & ſi ſacris literis conſentanea inveniretis, ea etiam approbaretis. Nam certè, ſi, ut ego contendo, baptiſmus eſt res indifferens, error veſter ejusmodi eſt, qualis in Chriſti Eccleſia minimè eſſe debet. Videte igitur, ne per negligentiam veſtram, aut aliam minus juſtam cauſam, in errore permaneatis, cujus nullam nec veniam neq; excuſationem poſtmodum inventuri ſitis. Scio vir honorande, animi tui manſuetudinem, ſcio Chriſtianam charitatem. Itaqúe auſus ſum liberè ad ea reſpondere, quæ ad me amantiſſimè ſcripſiſti. Tu pro tua prudentia atq; pietate diligenter omnia conſiderabis, &, quantùm in te erit, efficies, ne mea hæc admonitio teſtimonium aliquando contra vos dicat apud Deum. Benè vale in Domino Ieſu, ejusq; regnum, quod jam diu facere inſtituiſti, pro virili promovere perge.

Alia ad quendam Epiſtola de Baptiſmo Ejusdem.

AD ea, quæ ſcripſiſti ſuadens, ut omnino aquæ baptiſmum in cœtu noſtro ſuſcipiam, temporis brevitate, ob alias neceſſarias occupationes meas, preſſus atq; coactus, breviter reſpondebo.

Primùm igitur dico, me libentiſſimè agnoſcere, munus Iohannis Baptiſtæ aquâ baptizandi à Deo fuiſſe,

esse, quemadmodum ipse Iohannes nos docet, Ioh. 1. 33. Unde fateor concludendum esse, debuisse omnes, qui tunc temporis fuerunt, donec ejus munus duravit, ab eo aquâ baptizari, omnes, inquam, ad quos baptismus ille pertinebat, ad eos videlicet, qui pœnitentia & peccatorum remissione egebant. Is siquidem baptismus erat baptismus pœnitentiæ in remissionem peccatorum, Luc. 3. 3. quem nihilominus Christus, licèt innocentissimus suscepit, quia, ut ipse Mat. 3. 15. dixit, decebat illum, & Iohannem unâ cum eo, hac ratione omnem justificationem implere, id est, omnia facere, quæ generatim toti populo divinitùs præcipiebantur. Nondum enim tempus erat, ut Christus perfectissimam suam vitæ innocentiam, quæ postmodum evidentibus argumentis comprobanda & patefacienda fuit, seu etiam justitiam vel sanctitatem ullam suam, à baptismo illo abstinens, tacitè quodammodo prædicaret ac profiteretur. Sed nullam vim hæc habere possunt ad persuadendum, ut quis hodie aquæ baptismum suscipiat, cùm munus illud Iohannis Baptistæ unà cum ipso Iohanne defecerit, imò simul atque Christus prædicare cœpit, nulla necessitas aquâ à Iohanne baptizandi cuiquam imposita fuerit. Quod ex eo patet, quod ipse ab initio statim tuarum ad me literarum commemorâsti, ex eo, inquam, quòd Iohannes Christi præcursor fuit, & viam ad illum paravit. Itaque postquam jam ipse Christus advênit, & populum docere instituit, poterat unusquisque non ad Iohannem, sed ad ipsum Christum ire. Nihil ergo prorsus ex ipso Iohannis mune-

re aquâ baptizandi, quantumvis divinitus instituto, colligi potest ad aquæ baptismum in Christi Ecclesia perpetuò ministrandum atq; accipiendum. Et sanè si exemplo ejus, quod Iohannis munus ferebat, aquæ baptismus hodie usurpandus esset, oporteret illos baptizare, qui nondum in Christum credunt, sed tantummodò pœnitentiam profitentur, eos interim monendo, ut in Christum crederent, quemadmodum ipse Iohannes faciebat, Act. 19. 4. Ex quo loco præterea constat, Iohannis baptismū non fuisse baptismum illum, quem ii accipiebant, qui Christi discipuli meritò nominari volebant, cùm ibi Paulus, ut ipse confiteris, eos, qui Iohannis baptismum acceperant, in Iesu nomen baptizari curaverit, & ita baptismum Iohannis non esse baptismum illum de quo disputamus, & consequenter in Iohannis baptismo nihil de hoc nostro concludi posse. Iam quod ais, Dominum Iesum baptismum hunc, nempe aquæ, confirmâsse, cum Apostolis suis præcepit, ut irent in universum mundum & docerent, subjiciens, Quod qui credidisset, & baptizatus fuisset, salvus futurus esset; ne quidquam nunc dicam, quod ibi Christus non loquitur de baptismo aquæ, ut à me in libro, quem de hac materia conscripsi, satis demonstratum fuit: dico Christi verba non posse pertinere ad rem nostram, cum ipse loquatur de iis, qui alieni à Christi fide erant, nec unquam Christi nomen professi fuerant, antequam ab Apostolis docerentur, quos æquum omnino erat, jam de Christo edoctos, ejusq; doctrinam amplexos, ipsius nomen apertè profiteri; id quod in

aquæ

aquæ baptiſmo accipiendo fiebat, ut ex pluribus dictorum Apoſtolicorum locis apparet, & potiſſimùm ex eo, quem ipſe protuliſti, ad confirmandum, quod diſcipuli Chriſti præceptum iſtud non neglexerint, Act. cap. 2. Ex quibus omnibus aliud concludi nihil poteſt, quàm Chriſti diſcipulos curâſſe, ut ii, qui ab ipſis Chriſti fidem edocti fuerant, ad eumq́ conversi, aquâ in ipſius Chriſti nomen baptizarentur. Ita ſanè fiat & hodie: Si quis Chriſti diſcipulus quempiam ipſius Chriſti fidem doceat, ad eumq́ convertat, aquâ illum baptizandum curet in nomen Chriſti Ieſu. Sed quid hoc huc pertinere poteſt, ut is, qui ab ipſis incunabulis Chriſti nomen profeſſus eſt, eumq́ ſuum ſervatorem, ejusq́ doctrinam ſanctiſſimam eſſe, & credidit, & ſe credere præ ſe tulit, debeat aquâ baptizari ab iis, qui ipſum ad Chriſti fidem non perduxerunt? Nam & Eunuchus ille, Act. 8., cujus exemplum attuliſti, nec ante unquam Chriſtum profeſſus fuerat, in eumvé crediderat, & ab ipſo Philippo, qui illum ad Chriſtum converterat, baptizatus eſt. Fateor ego, fidem in Chriſtum, quæ præcedat, non impedire, quo minus quis in ipſius Chriſti nomen aquâ baptizetur, imò haud ritè illum accipere hunc baptiſmum agnoſco, qui prius in ipſum Chriſtum non credat. Sed dico, ut quis omino debeat tali baptiſmo baptizari, requiri præterea, ut Chriſti nomen antea publicè profeſſus non fuerit; ita ut nequaquam ab omnibus pro eo fuerit habitus, qui Chriſti doctrinam veram eſſe agnoſcat; quales fuerunt omnes ii, quos hoc baptiſmo baptizatos fuiſſe, ſacris literis prodi-

pr... tum eſt. Nec etiam ſentio, eum, qui antea ſanctimonia vitæ, ipſiusq; Spiritus ſancti donis fuerit præditus, à baptiſmo aquæ abſtinere debere, ſed ſentio, idq; conſtanter affirmo, neminem obligari ad baptiſmum aquæ accipiendum, qui nunquam aliam quam Chriſti religionem palàm & apertè profeſſus fuerit, ſed hanc ſolam veram eſſe ſemper publicè fuerit teſtatus.

Quidquid affers de obedientia, quæ Chriſto debetur, quod exemplo Petri, qui nolebat ſibi à Chriſto lavari pedes, abundè confirmas, veriſſimum eſſe & confiteor, & adverſus alios aliis in rebus ipſe urgere ſoleo. Verùm non de hoc inter nos agitur, ſed de eo, an Chriſtus ejusvé diſcipuli præceperint, ut ii, qui tales ſunt ut ego, & infiniti alii mei ſimiles ſumus, aquæ baptiſmo omnino baptizari debeant. Oſtendatur mihi præceptum iſtud, oſtendatur mihi, inquam, Chriſtum ejusvé diſcipulos præcepiſſe, ut perpetuò in Eccleſia ii etiam aquâ baptizentur, qui poſtquam nati ſunt, ſolam Chriſti ipſius religionem publicè ſunt ſemper, quatenus per ætatem licuit, profeſſi; & ſtatim idq; libentiſſimo animo aquæ baptiſmum non modò monitus accipiam, ſed ipſe inſtantiſſimè petam. Et miror profectò te, qui facilè reſcire potuiſti, non ſolùm me ſeriò Chriſti religionem profiteri, ſed jam diu multa graviſſima propter puriorem ejusdem religionis declaratam cognitionem fuiſſe paſſum, & aſſiduè pati, in eam ſuſpicionem venire potuiſſe, ut ego ſciens prudens quidquam in divino cultu contra Chriſti præcepta facere pergam.

Sed putas apertiſſima eſſe Chriſti verba illa, Joh. 3.5. quæ cum Nicodemo habuit, ad probandum, neminem in regnum cælorum ingreſſurum, qui aquâ baptizatus non fuerit. Atqui aliter res ſe habet. Nam, *ut doctiſſimi viri plurimi ante me animadverterũt, Chriſtus, cùm ibi aquam nominat, non intelligit hanc terrenam aquam, nec aliquid reipſa diverſum à Spiritu, quem ſimiliter ibi nominat. quemadmodum ſequentia verba indicant, in quibus nulla prorſus aquæ mentione facta, Spiritus tantùm meminit, non ſemel novam illam nativitatem repetens. Eſt autem locus iſte illi ſimilis, Matth. 3.11. in quo Chriſtus dicitur baptizaturus Spiritu ſancto & igne. Certum eſt enim ibi ignis nomine nihil diverſum ab ipſo Spiritu ſancto intelligi. Cæterum quod Paulus ad Galatas ſcribens ait, Gal. 3.27.* Quotquot in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, *id non ſignificat, nulla alia ratione Chriſtum indui poſſe, quam per baptiſmum, aquæ ſcilicet; ſed neq; etiam ſignificat, per baptiſmum aquæ, quantumvis legitimè acceptum, Chriſtum revera indui. hoc enim non quidem baptiſmo aquæ, ſed fide in Chriſtum, ejusq; ſanctitatis imitatione fit, Rom. 13. 24. Epheſ. 4.24. Col. 3.10. verùm ſignificat, eos, qui in Chriſtum baptizantur, profiteri ſe Chriſtum induiſſe, & induere velle.*

Hiſtoria Naamanis *Syri neſcio quid ad rem faciat, cùm nullus ibi aquæ baptiſmi typus ſeu figura eſſe poſſit, cùm propter alias cauſas, tum propter id, quod ille ſepties ab Eliſæo lavare eſt juſſus: baptiſmi autem*

lotio

lotio aut immersio semel tantùm fiat. Præterea ibi apertissimum fuit Prophetæ jussum, hîc verò de nullo jussu apparet, quod ad me meiq; similes spectet. Nam quod mihi objicis, me communionem cum Fratribus, & Christi fidelibus spernere; nec curare, ut unà cum ipsis cœnam Domini celebrem; quam tamen celebrare ab ipso Domino omnes jubemur. Respondeo, me, postquam in Poloniam veni, nihil antiquius habuisse, quàm ut me quàm maximè cum Fratribus conjungerem; licet invenissem illos in non paucis religionis nostræ capitibus, à me diversum sentire, quemadmodum hodie quoq; multi sentiunt, & Deus novit, quæ & quanta, diu propter hanc causam sim passus, & adhuc patiar: nullos unquam interea labores etiam cum maximò meo periculo & damno conjunctos refugiens, quos vel Fratres ipsi mihi imposuerint, vel ego pro cœtu nostro mihi subeundos censuerim, id est, ei utiles fore speraverim. Quod si nihilominus aquæ baptismum unà cum illis non accipio, hoc propterea fit, quia id bonâ conscientiâ facere nequeo, nisi publicè antea protester, me, non quòd censeam baptismum aquæ mihi meiq; similibus ullo modo necessarium esse, sed, ut cum Fratribus arctius conjungar, id facturum esse; id quod Fratres nullo pacto mihi concedere volunt. Quomodo enim id aliter possim bonâ conscientiâ facere, cùm non modò sentiam Fratres graviter, licèt per imprudentiam, errare, qui neminem ad mensam Domini admittere velint, nisi prius aqua in ipsorum cœtu baptizatus fuerit; sed etiam hac de re, ipsis rogantibus

 gantibus

gantibus, plenam disputationem scripserim, & sententiam meam plurimis aliis nostris Fratribus, in diversis multis regionibus habitantibus jam diu patefecerim? Quod si interim cœnam Domini, ut ii, qui baptizati sunt, non celebro; hîc mea nulla culpa est, sed potius illorum, qui id mihi concedere nolunt, nisi id faciam, quod cum mea conscientia maximè pugnat, nec interim me hac in re errare vel ostendunt, vel ostendere seriò curant. Et sanè si id fieret, mecumq; hac de re, pro ejus gravitate ac pondere ageretur, mihi vereor, quin veritas facilè appareret. Ego quidem, quamvis vehementissimè cupiam, ut cœtus noster unicuiq; liberum faciat, baptismum aquæ, prout cõscientia illi dictaverit, nec ne accipere, quippe qui alioqui & Evangelii cursum retardari, & multa incommoda & scandala in dies emergere videam: tamen, ne Ecclesiam turbare videar, non nisi provocatus de hac quæstione verba facio, meumq; de ea libellum hactenus nemini legendum dedi, qui me ad id precibus suis non adegerit; & ii perpauci sanè fuêre. Quare mirum videri non debet, si perpauci etiam hactenus mecum sentiunt; nec inde concludendum aut suspicandum sententiam meam ex Deo non esse, quemadmodum ipsa unumquemq; suspicari jure posse, censuisse videris.

Restat, ut aliquid dicam de eo, quod ais, me infantium baptismum, quali ego tinctus fui, confirmare. Id enim à te dictum fuit, quia verba mea, quæ hac de re tecum feci, non omnino percepisti. Dixi enim, quod & nunc repeto, cùm inter omnes ferè,

qui Christum profitentur, hactenus ea sententia obtineat, aquæ baptismum à Christo ejusq; Apostolis omnibus Christi discipulis accipiendum, præceptum fuisse, nec posse quemquam, qui Christianus esse velit, eum spernere, me ad scandalum & offensionem vitandam aquæ baptismum suscepturum fuisse, nisi vulgò ab istis pro baptizato haberer, nempe propter baptismum illum, quem infans in Papatu accepi. qui quamvis non sit verus nec legitimus aquæ baptismus, tamen ab ipsis esse creditur. quod mihi satis esse dixi ad scandalum istud & offensionem vitandam. Hoc quidem non est infantium baptismum confirmare, sed potius, quantùm in me est, evertere, quatenus scilicet sic dicendo fateor, illum nec verum nec legitimum baptismum esse. Verumtamen, cùm mihi aquæ baptismus non videatur necessarius iis, qui ex Christianis, id est, Christum profitentibus, nascuntur, & in ea professione parentes imitantur, atq; ita nihil revera referre arbitror, nisi propter scandalum, utrum isti, nec ne, & an potius adulti, quam infantes baptizentur, propterea non diffiteor, me circa infantium baptismum haud difficilem futurum, si contingeret, Ecclesiæ ædificationem sic postulare, illumq; citra omne scandalum dari posse.

Hæc sunt quæ putavi ad literas tuas mihi respondenda esse hoc tempore, quo non tantum otii habeo, ut plenissimè, prout sanè optassem, ad omnia respondere queam. Spero te, quemadmodum ego æquissimo lætissimoq; animo tuas monitiones legi, sic te & boni consulturum & gavisurum, quod liberè respon-

derim. Perge verò in hoc tuo veritatis divinæ indagandæ studio; sed ita ut summa cum patientia & lenitate omnia rationum & divinorum testimoniorum pondera examines; Deum inprimis rogans, ut tibi mentem ad ea intelligenda, quæ in ipsius verbo continentur, aperire velit. Ac de me ita tibi persuadeas, mihi nihil magis curæ esse, quàm ne vel ad dextram vel ad sinistram deflectam ab ea via, quam sacræ literæ nobis præscribunt; & quia rectè memini verbo Dei ejusq́; præceptis nihil nec addendum nec detrahendum esse, propterea me nulla ratione probare posse, ut quisquam Christi nomen perpetuò professus si ad cœnam Domini admitti debeat, ad aquæ baptismum accipiendum in cœtu nostro adigatur. quippe qui persuasissimum habeam hoc omnino esse ejus verbo atq́; præceptis aliquid addere.

FINIS.